

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

1
2019

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 434008

3,90 €

Z NAMI NA POT

**Južni del
skupine Kreuzeck**

**Ante Mahkota
1936–2018**

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

KOLENDAR PZS 2019

Dvanajst čudovitih barvnih fotografij s predlogi za izlet, turo ali turni smuk je tiskanih na kakovostnem papirju formata 33 x 48 cm in vezanem z belo spiralo. Koledarski del poleg tekočega meseca z luninimi menami prikazuje tudi preteklega in prihodnjega, na notranjo zadnjo platnico dodajamo še zemljevid z opisom Slovenske planinske poti, najstarejše planinske obhodnice na svetu, ki se vije od Maribora do Debelega rtiča.

Del sredstev od prodanih koledarjev namenjamo izvajanju različnih dejavnosti Planinske zveze Slovenije.

Res lepe avtorske fotografije, izbrane na razpisu PZS, vas bodo popeljale po slovenskem gorskem svetu v različnih letnih časih in delih dneva, tako da bo pristen okus

CENA: do 15. 2. 2019 oz. do razprodaje zalog lahko koledar kupite po akcijski ceni s 50-odstožnim popustom: **2,45 €*** (redna cena: 4,90 €*).

**DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.*

KMALU V PRODAJI

V zasnežene gore, izbirni vodnik, Gorazd Gorišek

Kmalu bo naše police obogatil nov vodnik po zasneženih slovenskih gorah. Predstavljenih bo 55 tur in bo namenjen širšemu krogu uporabnikov, zato so v večini predstavljeni lažji sredogorski vrhovi, za gorniške sladokusce pa je opisanih tudi nekaj zahtevnejših visokogorskih tur. Namenjen bo predvsem samostojnim planincem, ki bi radi vrhove, ki so jih dosegli v kopnih razmerah, obiskali tudi v snegu.

Avtor, Gorazd Gorišek, vsem uporabnikom knjige polaga na srce, da so zimske gore, čeravno lepe in mogočne, tudi nevarne. Gorniški vodnik predvsem vabi in manj opozarja. Temu je namenjena strokovna literatura, še bolj pa priporoča tečaj varnega gibanja v zimskih razmerah in varstva pred snežnimi plazovi.

Srečno na zasneženih vrhovih!

Format: 130 x 210 mm, 200 stani, integralna šivana vezava

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
119. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Ob železnici 30a, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Skodit, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJA SODELAVCA:

Andrej Mašera, Peter Silak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Daris

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4400 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocnih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:
<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDELSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka
3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na
letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi
naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije (ARRS),
št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

V Triglavskem pogorju

Foto: Klemen Štular

Ante Mahkota

Foto: Joco Žnidaršič

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Ave, triumphator!

"Kdo hodi zjutraj po štirih, popoldne po dveh, zvečer po treh in več nog ima, počasneje se premika?"

To je uganka, ki jo je mitološka Sfinga zastavljala ljudem, ki so želeli vstopiti v mesto Tebe. Kdor ni znal odgovoriti, je bil pogubljen. Kralj Ojdip je razvozal uganko, Sfinga pa se je od sramote vrgla v prepad! S tem je bila pot v mesto s sedmimi vrati prosta. Ta Sfinga izhaja iz antične Grčije in je bila počast, bitje z žensko glavo in zgornjim delom telesa, ki je prehajalo v levji trup z levjimi šapami, na hrbtu pa je imela peruti. In tako kot je grška Sfinga zastavila skoraj nerešljivo uganko popotnikom, ki so prišli pred tebensko obzidje, je naša Sfinga v severni steni Triglava zastavila skrivnostno in na videz nerešljivo uganko alpinistom, ki so želeli preplezati njen obraz. Ime je dobila zaradi podobnosti s Sfingo v Gizi, apnenčastim kipom, ki z božanskim pogledom zre v daljavo. Tristometrski gladek steber, dvignjen visoko nad dolino, je iz Amfiteatra, prodnate krnice sredi Stene, namreč videti kot veličastni Sfinčin obraz.

Sfinga v severni steni Triglava je na odgovor čakala dolga tisočletja. Če preštejemo samo leta našega štetja, jih je moralo miniti 1966, da se je našel prvi, ki mu je uspelo splezati čez njen obraz. Zmagovalec verjetno enega izmed največjih podvigov v naših gorah je moral biti zares izjemen, da mu je v navezi s še enim vrhunskim plezalcem, Petrom Ščetininom, uspelo opraviti vzpon, ki bo za zmeraj ostal zapisan v zgodovino s črkami, ki kljubujejo času. Ante Mahkota, naš Ojdip, je naredil še korak več. Sfinčino zgodbo je zapustil mlajšim rodovom v obliki, kakršne pri nas lahko preštejemo na prste ene roke. Če sploh. Smer je pravzaprav pomenila odprta vrata naprej, v Tebe, če hočete, v težavnostne stopnje, o kakršnih so do takrat plezalci le sanjali. S tem vzponom so se vrata odprla in mladi rod je dobil potrditev, da je mogoče prav vse. Nato je zgodbo o Sfinči napisal tako, da je zapustil mlademu rodu alpinistov čisto pravi učbenik pisanja o alpinizmu. Njegova Sfinga velja za sam vrh. V veliko pomenih.

Ante Mahkota pa se ni ustavil. Ko je zaključil alpinistično pot, je nadaljeval v svojem velikem in brezkompromisnem slogu. Kot izvrsten fotograf, novinar, urednik, fotoreporter in organizator. Čisto v vsem je bil uspešen, kot bi s Sfingo dejansko rešil uganko sedmih vrat, ki so se mu odprla na stežaj in ga spustila naprej, točno tja, kamor si je najbolj želel. Vendar verjamem, da je v duši zmeraj, tudi potem, ko ni več plezal, ostal alpinist. Raziskovalec, mislec in človek, ki ga ni strah sprejetih odločitev. V zadnjem delu Sfinčine uganke, ko naj bi bil najšibkejši, je bil Ante najmočnejši. Dostojanstven do samega konca, pokončen in ponosen na pot, ki jo je prehodil. Njegov duh je do konca kljuboval tudi času.

Ante Mahkota je bil in ostaja zmagovalec za zmeraj. Zmagovalec pa si zasluži spoštovanje in čast. Zdej Sfinga zre tudi proti njemu, ki je postal del tistega, kar je v vseh nas. Ponosa, da smo del naroda, ki je rodil zmagovalce, kakršen je bil Ante Mahkota. Zato naj bo zadnje slovo pozdrav ponosa. Pozdrav zmage in pozdrav njemu, ki ostaja med nami kot nekaj najboljšega, kar narod lahko ima.

Ave, triumphator! Pozdravljen, zmagovalec!

Marta Krejan Čokl

¹ Seveda odgovor poznate ... Človek, ko se rodi, se plazi po štirih, potem hodi po dveh, ko ostari, si pomaga s palico, torej hodi po treh.

UVODNIK
1 **Ave, triumphator!**

Marta Krejan Čokl

ANTE MAHKOTA 1936–2018
4 **Alpinist, novinar, svetovljan in vzornik**

Franci Ekar

ANTE MAHKOTA 1936–2018
9 **Skupaj čez Sfingo**

Peter Ščetinin

ANTE MAHKOTA 1936–2018
11 **"Najbolj bi me prizadelo brezdelje."**

Anja Intihar

ANTE MAHKOTA 1936–2018
14 **Dvojna Sfingina uganka**

Gregor Kresal

INTERJUJ
16 **Jože Rován**

Vladimir Habjan

ORISI
20 **Košarica**

Rafael Terpin

REFLEKSIJE
24 **Plezanje za dušo**

Miha Lampreht

UZGOJA
28 **Piti bi moral**

Miro Štebe

TURNI SMUK

31 **Ko se ti urajma**

Peter Pehani

Z NAMI NA POT

35 **Malo obiskano turnosmučarsko območje**

Tomaž Hrovat

ALPINIZEM

43 **Obuditev naveze Jeglič-Karo**

Marija Jeglič

UZGOJA

46 **U zasnežene gore z otroki**

Matjaž Jeran

GORE IN OTROCI

50 **Dolga pot do tatija**

Mateja Komac

TREKING

54 **Nepalci – zanimivi ljudje**

Miro Masnoglav

JUBILEJ

58 **85-letnica Stanka Klinarja**

Dušan Škodič

VODNIŠKA DEJAVNOST

62 **Pridobitno vodenje v slovenskih gorah**

Tadej Debevec

GORE IN VARNOST

67 **Nevarnosti ni več, so le drugačne**

Irena Mušič Habjan

PRVA POMOČ

69 **Trikotna ruta**

Damjan Slabe

PLANINSKA ORGANIZACIJA

70 **Poklon prizadevnim prostovoljcem**

Zdenka Mihelič

72 **NOVICE IZ VERTIKALE**

74 **ŠPORTNOPEZALNE NOVICE**

74 **LITERATURA**

78 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

Alpinist, novinar, svetovljan in vzornik

Pionir modernega slovenskega alpinizma

Pred tremi leti je praznoval osemdeseti rojstni dan. Pred dvema letoma petdesetega. Anton Mahkota, Ante, alpinist, novinar, gospodarstvenik, se je 14. avgusta 1967 namreč rodil še enkrat.

Na višini sedem tisoč metrov je padel v ledeniško razpoko, in to več kot petnajst metrov globoko. Kot je pozneje zapisal, je bil "po čudežu in planinskem tovarištvu rešen".

*Pogled na Sfingo
iz zraka*
Foto: Miha Pavšek

Ante Mahkota se je rodil leta 1936 na Dolu pri Hrastniku. S svojo gorniško dejavnostjo se je trajno zapisal v anale slovenskega alpinizma. Več kot trideset let je skrbel za popularizacijo alpinizma in plezalstva; kot novinar in urednik je s pisanjem in objavljanjem zanimivih planinskih in alpinističnih reportaž učinkovito skrbel za promocijo teh dejavnosti in ljudsko navdušenje za približevanje gorskemu svetu. Postal je neposredni profesionalni medijski posredovalec in z odličnim znanjem tujih jezikov skrben informator o novostih in dogajanju v alpinizmu, in sicer z vseh gorskih predelov našega planeta.

Strmo navzgor

S prvimi oprimki in vrveno tehniko se je kot dijak in nato študent strojništva srečal na obzidju šanc pri ljubljanskem gradu in z enako zagnanostjo plezal v

znamenitem plezalnem vrtcu Turncu pod Šmarno goro oz. Grmado. V Turncu se je izkazalo, da je Ante izjemno nadarjen plezalec. Z Markom Dularjem je v letu 1955 preplezal severno steno znamenitega Dedca, goro nad "stadionom" na savinjski Korošici, in sicer prvo ponovitev Šarine počič (V+), in nato v istem letu poleg drugih plezalnih smeri še Rumeno zajedo zgornje šeste težavnostne stopnje v kamniškem Koglu. V zimi leta 1959 je Mahkota z Alešem Kunaverjem v navezi opravil slavno in zahtevno alpinistično dejanje, zimsko prečenje Kamniško-Savinjskih Alp z dvema bivakoma od severozahodnega grebena Kočne nad Povšnarjevo Kočno v Kokri in nato po grebenih čez Jezerko in Kokrsko Kočno ter Grintovec do Ojstrice. To je bil alpinistični *maksimum* tega leta. Konec petdesetih let je Ante postajal vse bolj vrhunski alpinist. Preplezal je Zajedo v Šitah (1956 z

¹ Franci Ekar, nekdanji predsednik Planinske zveze Slovenije, alpinist in gospodarstvenik, Antejev prijatelj in soplezalec.

kot člana prve jugoslovanske himalajske odprave na Trisul prišla najviše na goro, in sicer na grebenski vrh Trisul II z višino 6690 metrov.

Čez tri leta se je Ante udeležil alpinistične odprave v osrednji Kavkaz. Čeprav so bili vsi člani odlični alpinisti, so bile njegove alpinistične "reference in renomeji" nad vsemi. Ko smo se na morali za aklimatizacijski vzpon povzpeli na vrh Elbrusa, je Ante na vrhu predlagal, da se spustimo do podnožja drugega vrha in se povzpemo še nanj. Sprva Rusi niso hoteli dati dovoljenja za to, vendar je bilo za razmišljanje in administracijo že prepozno, kajti četverica slovenskih alpinistov se je že spuščala po pobočju glavnega vrha Elbrusa proti drugemu vrhu. Čeprav Rusi Slovencem niso dovolili vzpona na Užbo, kar je bil eden izmed glavnih ciljev odprave, je skupina dobila dovoljenje za plezanje v drugih zahtevnih smereh. Jugoslovanska alpinistična odprava je z osvojenimi smermi v vsej popolnosti prepričala rusko alpinistično zvezo, da ima Slovenija odlično usposobljene alpiniste. Odprla so se jim vrata do najzahtevnejših plezalnih vzponov

Zoran Jerin,
Ciril Debeljak - Cic,
Stane Kersnik,
Ante Mahkota,
Marjan Keršič -
Belač, dr. Andrej
Robič in
Aleš Kunaver
Arhiv družine
Mahkota

Velebit (Splitsko pristanišče) 22. 11. 1960.

Nadjo Fajdiga), Rdečo zajedo v Rakovi špici, slovitega Aschenbrennerja v Travniku ... Do leta 1960 je Mahkota opravil več deset izstopajočih plezalnih vzponov v Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alpah. Med njimi leta 1955 tudi prvo zimsko ponovitev Dolge Nemške smeri v Severni triglavski steni. Vseh pomembnih vzponov se mu je nabralo več kot sto petdeset.

V petdesetih letih je Mahkota opravil tudi precej vzponov zgornje težavnostne stopnje v tujini: v severni steni Dachla v Gesäuse je opravil prvo slovensko ponovitev Zajede (VI-/A2); preplezal je Veliko zajedo (VI+/VI-) v Cima Su Alto v Dolomitih; v montblanski skupini zahodno steno Druja, Aiguille du Petit Dru, (VI, deset raztežajev A2); v francoski Dauphineji je s soplezalcem Wolfgangom Stefanom opravil prvenstveni vzpon v južni steni Grand Pic de la Meije. Leta 1960 sta z Alešem Kunaverjem

Na poti do višinskega tabora julija 1967: Franci Ekar, Ante Mahkota in Barbka Ščetinina Arhiv Petra Ščetinina

Skupinska slika v baznem taboru pod Pik Leninom; od leve stojijo: Sandi Blažina, Ante Mahkota, Barbka Ščetinin in vodja Miha Potočnik; čepijo: Pavle Dimitrov, Franci Ekar in Peter Ščetinin
Arhiv Petra Ščetinina

v ruskih gorstvih. Na tej odpravi je bilo sklenjeno, da bodo v naslednjih letih potekale nekajletne alpinistične izmenjave med slovenskimi in ruskimi alpinisti. V letu 1964 je Mahkota uresničil svojo željo po veliki afriški pustolovščini: preplezati ledno smer na ledeniku Decken. To je bila prva ponovitev z dvema bivakoma na vrhove Kilimandžara. V tem letu je Planinska zveza Slovenije, Podkomisija za gorsko vodništvo, organizirala izpite za gorske vodnike in Ante Mahkota, tudi gorski reševalec, je postal eden od nosilcev te značke.

Kako slabe stvari obrniti v svojo korist

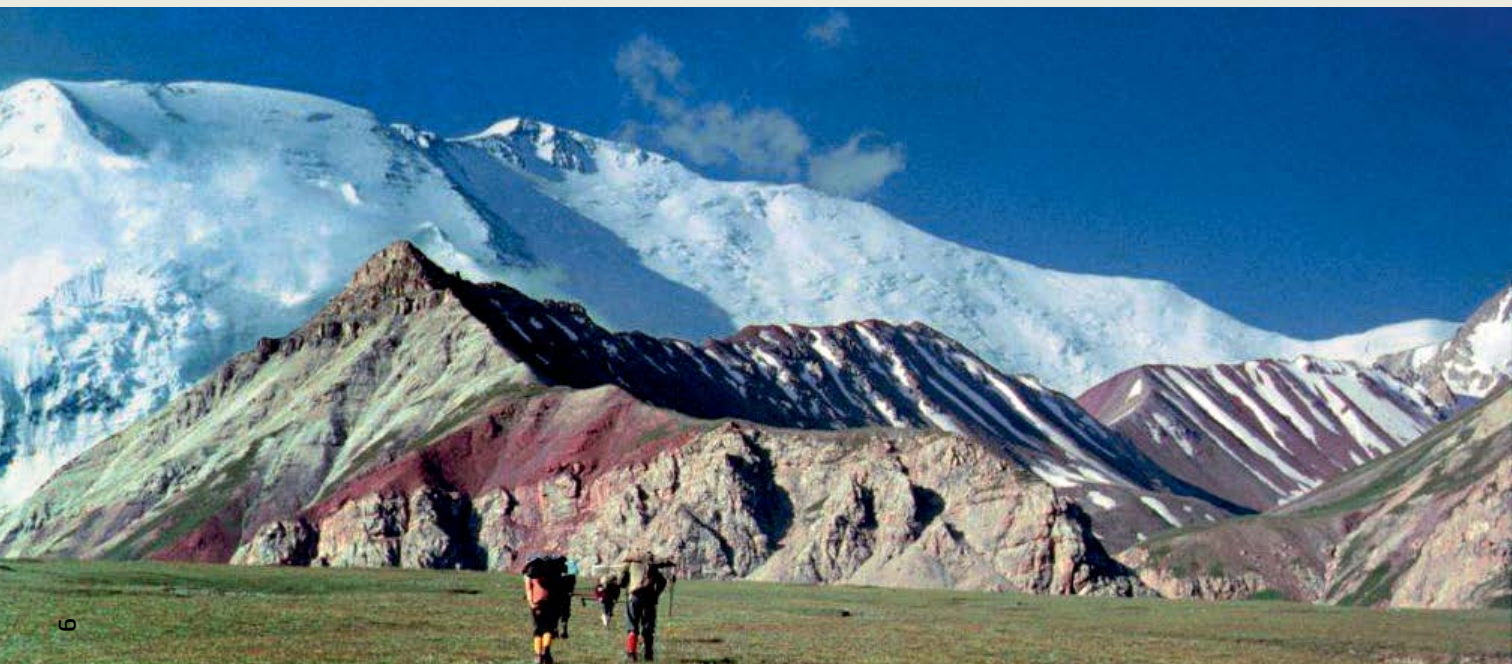
V sredini septembra leta 1964 sem ob vpoklicu na služenje vojaškega roka na železniški postaji v Sarajevu zagledal Anteja. Vprašujoče sva se gledala, saj je bilo sprva rečeno, da bo za alpiniste, planince in alpske smučarje vojaško služenje potekalo na območju Trente, Pokljuke ... Iz Sarajeva smo se odpeljali proti

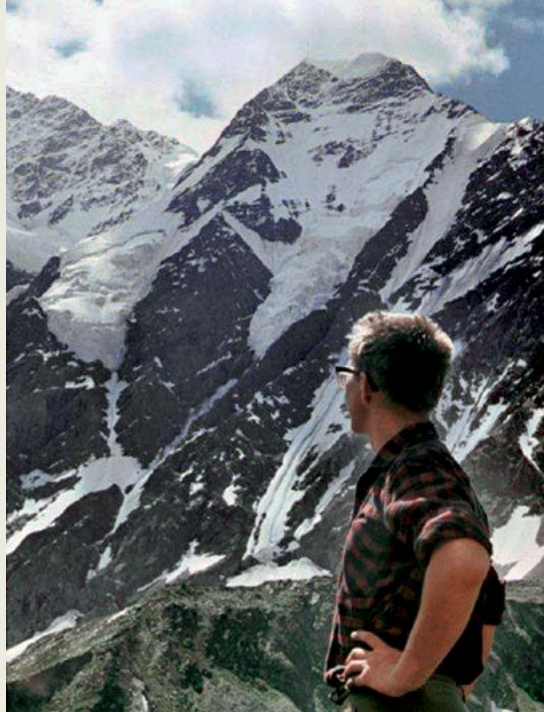
Pamir; na poti proti Pik Leninu
Arhiv Petra Ščetinina

Na vrhu Elbrusa 10. 8. 1963; tretji z leve Miha Potočnik, nato Peter Ščetinin, sedi Ante Mahkota
Arhiv Petra Ščetinina

kraju Rudo v občini Foča, za nas na "konec sveta". Na prejšnjem so nas v zgodnjih urah s tovornjaki odpeljali v črnogorsko muslimansko mesto Plevlja. Kot nam je starešinstvo vojske povedalo, smo bili izbranci, ki imamo to čast, da smo prva generacija nabornikov, ki je vstopila v obnovljene avstro-ogrske vojašnice prvič po drugi svetovni vojni. Kaj kmalu pa nam je bilo jasno, da smo "posebna" skupina brez kakršnih koli privilegijev in političnih knjižic, namignili pa so nam tudi, da smo premalo družbeno zanesljivi in ne vredni zaupanja. Take ocene, popotnice in karakteristike so nam verjetno pripisali slovenski mestno-vaški politični funkcionarji. Že prvi dan se nam je vojaška komanda zamerila, saj so nas tako ostrigli, da se smo se potem skoraj pol meseca na novo spoznavali. O kakršni

Pogled proti severni steni štiritisočaka Nakra Tau v Kavkazu
Arhiv Petra Ščetinina

Barbka Ščetinin in Ante Mahkota na vrhu Grossglocknerja 18. 7. 1967
Arhiv Petra Ščetinina

koli prepovedi uporabe prašila DDT¹ ni bilo govora, naprašili so nas po vsem telesu. Ante je ugibal, ali to počnejo zaradi njih ali zaradi nas, kajti kamor smo prišli, smo bili soočeni z nečistočo, insekti, glodavci ... Ante je bil odličen koordinator in je slovenstvo v vojašnici dobro povezal. Tu se je zbrala zanimiva skupina Slovencev: alpinisti Janko Ažman iz Mojstrane, Anton Oman iz Martuljka, Tone Kejžar iz Kranja in gorski reševalec Jakob Uršič iz Tuhinja. V kazenskem bataljonu, kakor smo mu sami rekli, smo se znašli poleg alpinistov intelektualcev tudi smučarji: alpski smučar Andrej Soklič iz Trziča, rokometaš in učitelj smučanja Dušan Pirc, smučar Janez Ankele iz Kranja, brat alpske smučarke Majde, orodni telovadec, reprezentant Tine Šrot iz Celja, učitelj smučanja iz Radovljice Anton Košir, Emil Zavadlav, oče vrhunske alpske smučarke Anje Zavadlav. Že čez dva meseca je Anteju, kot četnemu pisarju, uspelo posredovati komandantu pobudo, da bi bilo izjemno pomembno in tudi napredno, če bi se bataljon iz Pevlje udeležil republiškega alpskega smučarskega tekmovanja v Žabljaku na Durmitorju. Vse pobude so bile sprejete in potrjene. Kot izbrano smučarsko tekmovalno ekipo so nas s tovornjaki odpeljali na poznan turistični gorski cilj in nas za desetdnevne priprave namestili v sodoben hotel v Žabljaku. Tekmovanje v vseh disciplinah je za vojsko in za bataljon Pevlja odlično uspelo, saj smo osvojil šest prvih mest.

Ko pa smo slovenski vojaki v Črni gori zašli v nekoliko "domača" stanja in navade, so nas hoteli *kaplarji* in podčastniki bataljona "prizemljiti" ter utišati. Ante je

na ožjem slovenskem "intervencijskem" posvetu vojakov predlagal, da se z mestnimi veljaki in s predsednikom skupščine mesta dogovorimo o izvedbi koncerta zabavne glasbe v Pevlji. Projekt je bil izdelan do podrobnosti, z atraktivno osrednjo točko, nastopom pevke Marjane Deržaj, Antejeve soproge. Učinek je bil odličen, obiskovalcev je bilo v presežkih, priznanja za odličnost organizacije in izvedbe za vojašnico, komando in vojake so množično deževala.

Tudi Ante je napredoval, saj je med drugim prišel v stik z vodstvom z delavske univerze. Dogovorili smo se, da zanjo izvedemo nekaj predavanj, in sicer skoraj po celi Črni gori.

Ante je bil med drugim zadolžen za pripravo gradiva za izvajanje obvezne planinske in plezalne tehnike za vojake bataljona. K izdelavi učbenika oz. praktikuma *Uputa u vojno planinarstvo* je aktivno pristopil, začel pisati besedila, risati planinsko opremo, vozle, načine plezanja itd., pri čemer smo mu seveda vsi pomagali.

Na vihnem grebenu proti vrhu Pik Lenina
Arhiv Petra Ščetinina

¹ DDT – 4,4'-diklorodifeniltriklorometan je aromatska klorova spojina, eden najbolj znanih sintetičnih pesticidov, ki ga je zaradi toksičnosti prepovedano uporabljati.

V previsih severne
stene zahodne Cine
Arhiv Petra Ščetinina

Črnogorsko vojaško služenje se je za Anteja končalo, ko je odšel na "zaključek" služenja v Slovenijo, v Julijske Alpe. Redno služenje vojaškega roka je sklenil leta 1965 s prvenstveno smerjo v severozahodni steni Male Tičarice z vodniki JLA. Smer je bila ocenjena tudi z -VI.

Z Antejem smo se dogovarjali, da bi po vzorcu *Dobrega vojaka Švejka* Jaroslava Haška spisali slikovito čtivo o vojaških pripetljajih tistega časa, vendar zaradi takratnega političnega sistema in režima to ni bilo mogoče.

Ponovno v gorah

V letu 1967 sva se z Antejem spet znašla skupaj kot člana prve jugoslovanske odprave v Pamir s ciljem osvojiti prvi samostojni vrh sedemtisočaka Pik Lenina, 7132 m. Rusi so tokrat prvič odprli to mejno, skrbno varovano območje. Ante je že doma izdelal projekt oz. predlog o celotnem prečenu sedemtisočaka s skoraj 30-kilometrskim grebenom z osvojitvijo vrha, vendar je o tem molčal, saj je vedel, da ruske oblasti tega ne bi dovolile. Ko je prišel čas za naskok na vrh, sva se strinjala, da gore ne smeva podcenjevati, saj ima na vesti že preveč alpinistov. V viharnem vremenu sva vendarle prišla na vrh in Ante me je napodil do vršne piramide, češ, da potrebuje fotografijo. Tako je meni prepustil čast biti prvi Slovenec na tem vrhu. Polna moči in volje sva se začela spuščati proti sedlu Kirilenko. Po dobrih stotih metrih sva se odločila za topli napitek. Ante je bil vedno specialist za izbiro kakovostnega snega, ki je moral biti najčistejši in s tako strukturo, da je bil kar najhitreje stopljen. Odložil je nahrbtnik in se s posodo za sneg napotil proti lepemu snežnemu nanosu. Nenadoma je izginil. Z negotovimi koraki sem se plazil po njegovih sledih in prišel do luknje, v kateri je bila popolna tišina. V globino

sem spustil glas ... Ante se je hripavo odzval. Kaj zdaj? Nastopil je mučni trenutek groze, kajti padec v razpoko, kjer se zatakneš v sifonu, je lahko usoden. V notranjost ledeniške razpoke mi je uspelo spustiti vrv, na katero se je Ante nekako le navezal. Strah, da bi padel še globlje v notranjost ledenika, je bil odpravljen. "Nekako bo šlo, saj sem se že privezal in obrnil," je bil odgovor na vprašanje, kako je z morebitnimi poškodbami. Najtežje pa naju je še čakalo ... Kako Anteja spraviti iz globine? Začel sem verjeti v čudeže, saj sem ravno takrat nad sabo zagledal ruske alpiniste, ki so se spuščali z vrha. Ante je bil rešen. Nekoliko je šepal, bil je vidno utrujen in prestrašen, vendar neomahljiv. Na sedlu sva z zadnjimi močmi postavila polovico šotorčka, ki sva ga še imela, in bedela do jutra. Pod nama je bilo ledeno-snežno ostenje z ledenimi katedralami in seraki. Občutek za opasti in nevarnost sva izgubila. Po skoraj dva tisoč metrih spuščanja po vrvi sva se kot največja nebogljenca znašla na ledeniški moreni pri avstrijskem intervencijskem mini šotoru.

Vzpon s prečenjem, osvojitvijo vrha in spustom je bil ocenjen kot najzahtevnejši in "naj" vzpon Alpiniade 1967. Vesela in srečna pa sva bila še zaradi nečesa drugega: Barbka Ščetinin Lipovšek je dosegla slovenski ženski višinski rekord in je bila prva ženska, ki je prečila vrh Pik Lenina.

Svojevrstno slovo od visokogorja je Ante Mahkota doživel na zimskem prečenu Fudžisana (Fudžijame) pri -25 stopinjah Celzija in hitrosti vetra 125 km/h. Ta vzpon s prečenjem je opravil v rekordnem času, v enem dnevu. Njegov največji alpinistični dosežek pa je zanesljivo Sfinčin obraz (VI, VI+ A2-A4), ki ga je preplezal s Petrom Ščetininom leta 1966. V enajstih urah sta preplezala smer, ki jo je Mahkota osvajal polnih deset let.

Ante Mahkota je bil vedno vzor razsodnosti, saj je cilje dosegal le z varnim tveganjem. Znal pa je tudi v pravem trenutku sestopiti s plezalne poti, smeri, se odreči cilju.

Za slovensko planinstvo je izjemnega pomena tudi Antejeva gorska literatura, množica objavljenih člankov in različne edicije, ki jih je ustvaril sam ali pa je bil soavtor: *Noči in viharji*, *Na vrh sveta* in *Sfinga*, ki je doživela štiri ponatise.

Anteja, kot dušo športa in alpinista, najdemo tudi v funkciji predsednika Veslaške zveze Slovenije, in to v času, ko je bilo leta 1979 svetovno veslaško prvenstvo na Bledu. Zasluge za šport pa si je Mahkota zaslužil tudi kot ustanovitelj akcije Podarim-dobim, akcije za pridobivanje sredstev za napredek in razvoj slovenskega vrhunskega športa. To dohodkovno uspešno akcijo je Ante vodil deset let. Posebno vsakoletno planinsko dinamično gibalno, ki je nastalo na njegovo pobudo in neposrednim sodelovanjem, je tudi dogodek Sto žensk na Triglav, s ciljem na neposreden in varen način približati ženskam našega očaka.

Ante, velik človek, izjemno nadarjen in karizmatičen vrhunski alpinist, se je od nas za zmeraj poslovil 14. decembra 2018. ○

Skupaj čez Sfingo

Antejeve uresničene sanje

Ko mi je hčerka Veronika prejšnji teden sporočila (sredi decembra 2018, op. ur.), da je umrl Ante Mahkota, je bila moja prva misel: "Odšel je alpinist povojne generacije, ki ji je v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja uspelo dvigniti slovenski alpinizem na evropsko in svetovno raven."

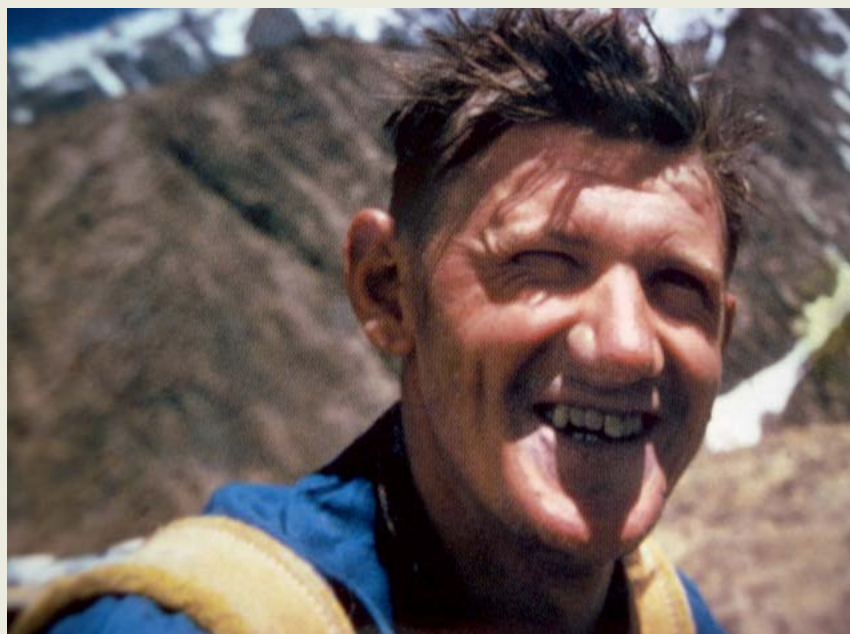
Ante je bil zagotovo eden od vodilnih slovenskih alpinistov tistega časa. Ni pa bil samo vrhunski alpinist, ampak je znal svoje alpinistične podvige zelo uspešno predstaviti slovenskemu občinstvu tudi v časopisni in knjižni obliki.

Z Antejem sva se prvič navezala na skupno vrh leta 1963 na slovenski (jugoslovanski) odpravi v Kavkaz. Poleg vzpona na najvišji vrh Kavkaza, na pettisočak Elbrus, ki smo ga dosegli vsi člani odprave, sva z Antejem preplezala še severno steno Nakra Taua in Pika volnoj Spaniji (Vrh svobodne Španije). Prva je bila kombinirana ledno-skalna stena, druga pa pretežno skalna. Pri grebenschkih dostopih na Sheldo in Bžeduh se nama je pridružil še Ljubo Juvan. Plezalne ture v Kavkazu so bile dolge in naporne, navadno smo imeli po dva bivaka med vsako turo, saj so bile to stene tri- in štiritisočakov.

Z Antejem sva se zopet srečala leta 1966. Začela sva s težkimi smermi doma (Velebitaška v Aniča Kuku v Paklenici, Aschenbrenner v Travniku, severovzhodni raz Špika – prva ponovitev) in še težjimi v italijanskih Dolomitih (Carlesso-Sandri v Torre Trieste v Civetti, Francoska direttissima v zahodni Cini in vzpon v južni steni Marmolade). Vse to so bile stene, ki so od naju zahtevale veliko moči, poguma in medsebojnega zupanja, ki se mu pri plezanju nikoli nisva izneverila. Leto 1966 pa je bilo leto, ko je Ante končno dosegel cilj, ki se mu je kljub nekajletnim prizadevanjem izmikal. Ta cilj je bil preplezati novo smer v zahodnem delu Severne triglavske stene. V tem delu Stene se dviguje v nebo monolitna skala, podobna egipčanski Sfingi. Brez uporabe svedrovcev je Sfinga dolgo veljala za nepreplezljivo, a za Anteja je bilo značilno, da se nikoli ni vdal. Vztrajno je poskušal z različnimi soplezalci uresničiti svoje sanje. Priplezal je do velike strehe nekje sredi stene. V streho, bolje rečeno v strop, pod katerim je visel kot pajek, mu je še uspelo zabiti nekaj varovalnih klinov navpično navzgor v razpoko, ki se je vlekla od kota strehe do njenega roba. Priplezal je skoraj do konca stropa, manjkal mu je le še kakšen slab meter. Zakaj ni poskušal plezati naprej, ga nisem nikoli vprašal. Gotovo je imel dobre razloge ...

Ko me je Ante nekega dne vprašal, ali bi šel z njim dokončat smer, ki si jo je zamislil čez obraz Sfinge, nisem

ni za trenutek premišljeval. Takrat se je toliko govorilo o Sfingi, da me je zanimalo, ali je res tako strašna, kot je bila videti iz doline. Tako sva 11. junija 1966 po bivaku pod Steno in nočnem pohodu ob jutranji zori že stala pri vstopu v steno Sfinge. Kot po navadi je Ante začel plezati prvi. Običajno smo plezalci z žrebom določili, kdo bo začel prvi; zakaj je bilo zanj tako

pomembno, da začne plezati ravno on, ne vem. Bilo mi je tudi vseeno, saj sva tako in tako vedno plezala izmenjaje se v vodstvu.

V hladnem jutru sva sprva z otrdelimi prsti premagovala raztežaj za raztežajem v smeri, ki je potekala po navpičnih ploščah, zajedah in previsih do nekaj metrov dolge strehe. Ko sem priplezal do Anteja, ki si je uredil varovališče v kotu strehe, sem šele videl, kakšno delo je opravil. Današnji alpinisti bi zmajevali z glavo in se čudili, kako je bilo takrat z opremo, ki smo jo imeli na voljo, sploh mogoče vstopiti v steno Sfinge. Za vedno bom hvaležen Antejem, da mi je prepustil raztežaj, da sem lahko nadaljeval tam, kjer je on pred leti končal. Kaj je za robom strehe, nisva videla. Spraševala sva se, ali je prehod izpod strehe v steno nad njo sploh mogoč.

Ante Mahkota
Arhiv Petra Ščetinina

¹ Peter Ščetinin je Antejem prijatelj in soplezalec. Skupaj sta preplezala Obraz Sfinge, dolga leta najtežjo smer pri nas.

Ante Mahkota in Peter Ščetinin na vrhu Sfinge.
Posneto z Antejevo samosprožilno kamero 11. 6. 1966.
Arhiv Petra Ščetinina

Barbka Ščetinin na
vrhu Pik Lenina,
14. 8. 1967
Arhiv Petra Ščetinina

V Sfingini steni
11. 6. 1966
Foto: Ante Mahkota

Ko sem tako viseč na Antejevih klinih v strehi počasi napredoval proti robu, se je pod mano odpiralo vedno večje brezno. Fantastična zračnost! Zdelo se mi je, da sem kot ptič, ki se s kremplji drži strehe. Samo spustiti bi se moral pa bi poletel v večnost. Visečemu na zadnjem Antejevem klinu, mi je s skrajnim naporom uspelo na robu strehe zabiti še en klin, se potegniti do njega in pred mano se je odprl svet, kamor še ni stopila človeška noga. Navpična stena, nad njo pa velik previs. Drobnji oprimki v steni so mi omogočili izjemo težak izstop izpod strehe. Trenje vrvi, ki je tekla skozi kline in okoli roba, je postajalo z vsakim metrom večje. Tako sem pri napredovanju porabil več moči za vleko vrvi kot za plezanje. Pripelzal sem do velikega previsa, kjer sem naredil zasilno varovališče. Od tu je bilo napredovanje mogoče le čez skoraj navpične gladke plošče desno pod previsom do majhne poličke, ki se nama je ponujala za kratek oddih. Zakričal sem Anteju, da ga varujem, da lahko začne plezati. Zaradi velike strehe, ki je bila med nama, se nisva

videla, slišala pa sva se samo s pomočjo odmeva, ki je nastal, ko sva kričala v zrak pred sabo. Ko je Ante pripelzal do mene, je tudi sam ugotovil, da čez previs nima pomena poskušati. V tegu vrvi se je samo s pomočjo trenja mojstrsko preliščil čez gladke plošče do poličke, kjer sva si, ko sem tudi jaz pripelzal do njega, privoščila kratek počitek. S hrbtom, naslonjenim na steno, in z nogami, bingljajočimi v globino, sva uživala v enkratnem razgledu, ki je dan samo alpinistom. Ante je predlagal, da bi si tu uredila bivak. Ker sem bil še vedno poln energije, sem menil, da bi raje še isti dan poskusila doseči vrh oziroma rob. Ante se je strinjal. Po nekaj težkih previsnih počeh sva dosegla vrh skrivnostne stene. Prvi je na rob Sfinge stopil Ante, ki so se mu s tem uresničile dolgoletne sanje: ustvariti novo smer v obrazu Sfinge. Meni pa je bila dana priložnost, da doživim stvari in občutke, ki niso dani vsakemu človeku. Zato, Ante, še enkrat najlepša hvala za trenutke, ki sem jih doživel v Sfingi. Ne bom Te pozabil!

Po Sfingi sva z Antejem skupaj preplezala še nekaj težkih smeri. Leta 1967 sva bila člana slovenske odprave v Pamir. Ante je bil v navezi s Francijem Ekarjem, jaz pa s svojo ženo Barbko. Uspelo nam je grebensko prečenje sedentisočaka Pik Lenina, pri čemer moram omeniti, da sta Ante in Franci izbrala daljšo varianto, midva z Barbko pa krajšo. Barbka je bila prva ženska, ki ji je uspel tako velik podvig.

Po Pamirju so se najine plezalne poti razšle, in sicer predvsem zato, ker je bil Ante vedno bolj angažiran v časopisnem podjetju Delo. Ponovno sem ga srečal, ko je Tine Marenče¹ pripravljal televizijsko oddajo o naju in ko se je začelo snemanje filma o Sfingi. To je bilo pred približno osmimi leti. Vendar to žal ni bil več tisti Ante, s katerim sva nekoč premagovala najtežje plezalne smeri. Težko je hodil, nato pa ga je bolezen za nekaj let dobesedno prikovala na posteljo. Dvakrat sem ga skupaj s Tinetom Marenčetom obiskal na njegovem domu v Ljubljani. Kljub nezavidljivemu položaju so mu žarele oči, ko smo se pogovarjali o plezanju in gorah ...

Dragi Ante, kamorkoli si že odšel, ne boš pozabljen. O Tebi govorijo Tvoja dejanja.

Tvoj soplezalec Peter ●

¹ Tine Marenče, alpinist, producent, soustvarjalec filma Sfinga.

"Najbolj bi me prizadelo brezdelje."

Legenda Ante

Ko je alpinizmu dal vse, kar mu je lahko dal, so njegovi vršaci postale revije. Ustanavljal jih je malodane eno za drugo, čeprav se to sliši precej bolj lahkotno, kot je najbrž bilo v resnici. *Avto, Jana, Stop, Teleks*. Izvodi so se šteli v več deset tisočih. Skorajda nepredstavljivo za današnji čas. V času nekdanje skupne države, ko si najbrž nihče ni predstavljal, kakšno revolucijo bodo revije naredile na medijskem trgu, je Ante Mahkota oral ledino.

"Vse smo povedali v enem stavku, v podnaslovu: Sodoben ženski tednik," je v enem od intervjujev leta 1994 opisal rojstvo revije *Jana*, ki je desetletja veljala za najpomembnejše žensko čtivo na slovenskih tleh. In o *Avto magazinu*, ki ni postal uspešnica le pri nas, temveč tudi v Srbiji in na Hrvaškem: "Zaradi *Avta* sem pustil plezanje. Tako se je pač namerilo, čeprav sem načrtoval, da bi bil še dve leti reporter in tako na zelo lep način povezal gore in avtomobile." Ni šlo, za vse pač ni bilo časa in novinarstvo je zahtevalo celega človeka. Kako je mogoče, da je bil študent strojne fakultete tako zelo nadarjen za slovensko pisano besedo? Kratek in jedrnat odgovor je dal njegov nekdanji novinarski kolega in prijatelj Jure Apih: "Bil je pač velik talent."

Ante Mahkota je bil novinar, dopisnik, urednik, reporter, namestnik odgovornega urednika in generalni direktor časopisne hiše ČPG Delo, tudi vodja izgradnje slovite Črne vdove, stolpnice, v kateri še danes domuje uredništvo Dela. Ne bi si upala reči, da je bil ob vsem tem tudi večni upornik, ker ga žal v živo nisem imela priložnosti spoznati, a ko prebram dokumentacijo iz arhiva, mi na um pade prava beseda: upornik. Morda sem in tja tudi brez razloga.

Ko je jugoslovanska oblast v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja na čelo osrednjega slovenskega časnika postavila komaj sedemindvajsetletnega mladinskega funkcionarja Mitjo Gorjupa, je Mahkota protestiral. "Dosegel ni nič," je zapisal Jure Apih v *Delu* leta 2016, "ob Antejevi osemdesetletnici, sta pa z Gorjupom postala udarni par vodilnega slovenskega časnika." Apih je ob tem dodal: "Nikoli dotlej, morda tudi doslej, *Delo* ni imelo tako usklajenega, prodornega, inteligentnega in uspešnega vodstva, kot je bila naveza Anteja in Mitje. *Stop, Jana, Teleks, Gospodarski vestnik*, knjižna založba, Studio za marketing in propagando ... Ambicije so letele v nebo."

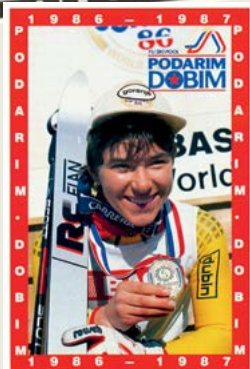

Ko je Gorjup umrl, je Mahkota ostal brez partnerja v navezi in je bil primoran čustva potlačiti na stran, stisniti zobe in nadaljevati sam. Brezsrčno bi bilo reči, da je bil – kot prekaljen alpinist – vaje izgub. Takšnih izgub se človek pač nikoli ne navadi. *Delovi* novinarji, ki so sodelovali z njim, vsi po vrsti zatrjujejo, da si je vedno znal izbirati talentirane sodelavce. In ne le to – iz njih je znal izvabiti najboljše, jih tudi nasmejati, motivirati in skaliti v izjemne novinarje. Imenujejo ga Legenda. Anekdote je najbrž veliko, pa jih držijo zase. Morda zato, ker je z njimi na ta način vsak obdržal zase tudi del Anteja.

V enem od številnih intervjujev je nekoč dejal, da bi ga najbolj prizadela dolgčas in brezdelje. Glede na projekte, ki si jih je zastavil v času svoje aktivne kariere, si ne znam niti predstavljati, da bi mirno sedel in opazoval svet okoli sebe. Ko ni pisal,

Leta 1957 je kot absolvent strojništva odšel v tovarno Holz Her v Nurtigen. Arhiv družine Mahkota

¹ Anja Intihar je novinarka, zaposlena pri Delu, d. o. o., ki pokriva teme, povezane z gorami.

Kartica
"Podarim-dobim"
Arhiv Emila Pevca

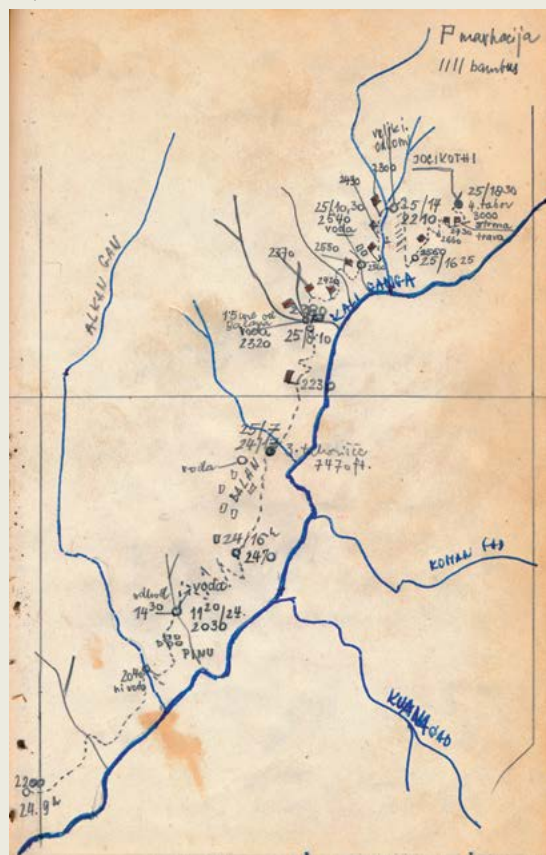
fotografiral ali urednikoval, si je zamislil projekt, dva, tri. In eden je bil bolj uspešen od drugega. Mar-sikdo ne ve, da je bil Mahkota idejni oče dveh si-lovito odmevnih, pravzaprav nepozabnih kampanj za slovenskih tleh – akcije Podarim–dobim, ki je za slovenski šport naredila vsaj toliko kot uspehi naših nasmejanih lisičk, in pohoda Sto žensk na Triglav. "Imeli smo tudi po dva milijona mark čistega dobička. To sem delal deset let, vedno znova smo plemenitili ideje, delili pa smo vse od hiš do zlatih jajc, vse je 'upalilo' pri Slovencih," je brez dlake na jeziku dejal leta 2003 za *Nedelo*. Večkrat je poudaril, da bi slovenski šport preživel tudi brez njega in od-mevne akcije, ki jo po Rifletovem rumeno-črnem šalu še vedno pomnijo državljani z letnico rojstva od 1985 navzdol. A ni pozabil realno dodati, da bi mu šlo – športu, namreč – brez Podarim–dobim precej težje.

In kako je prišel na idejo o pohodu Sto žensk na Triglav, na simbol slovenstva, ki je minulega septembra doživel že dvainpetdeseto udejanjenje? "Drugi teden avgusta 1966 sem ostal brez snovi za reportažo, ker sem čez konec tedna tri dni in dve noči visel v zadnji skrivnosti Triglavske stene, previsni Sfingi. To pa je pomenilo, da bo prvega plača za četrtino manjša. In sem praskal, kaj storiti na hitro in učinkovito," se je spominjal po zapisu novinarja *Slovenskih novic* Boštjana Fona. Mahkota se je spomnil švicarskega župnika, ki je sto žensk popeljal na Monte Roso. Tako se je rodila slovenska različica

slovitega pohoda. Ker je moral Ante Mahkota za-služiti svojo plačo. Na straneh tednika *TT* so obja-vili prijavnico s povabilom: "Vas skrbi, kako boste kot ženska kos najvišji jugoslovanski gori? Prijavi-te se in vas bomo varno spremili na vrh! Pogoji so, da niste mlajši od 15 let, da ste zdravi in nimate vr-toglavice." Pral jih je dež, vodniki najbrž niso imeli

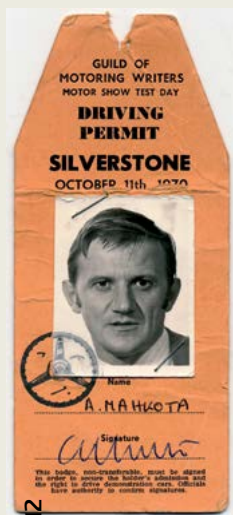
Narisan grebenski zemljevid v Antejevem dnevniku odprave na Trisul Arhiv družine Mahkota

Udeležba na vaji GRS Arhiv družine Mahkota

Novinarska akreditacija urednika Avtorijeje na avtomobilskem salonu leta 1970 Arhiv družine Mahkota

Skupinski posnetek prvega pohoda 100 žensk na Triglav v letu 1966, projekt Anteja Mahkote in ekipe takratnega časopisa TT. Kot gorski vodniki so sodelovali: Ante Mahkota (skrajno desno z obešanko belim kartonom), Marjan Keršič Belač, Tone Sazonov, Tone Jeglič, Aleš Kunaver, Jože Hočevar, Martin Gričar, Andrej Kalar, Jože Repič, Franc Ekar, Ljubo Juvan, France Zupan, Cic Štupnik, Jože Govekar – Jozva, Peter Janežič – Petrač in zdravnik Evgen Vavken. Arhiv Francija Ekarja

Z ženo Marjano Deržaj doma (zgodnja sedemdeseta leta) Arhiv družine Mahkota

Magnone, Guido, francos. Bergsteiger, *22. 2. 1917 Paris; Unternehmungen u. a. Dru-W-Wand (1. Begehung 1952).

Mähder → Bergmähder.

Mahkota, Ante, jugoslaw. Bergsteiger u. Journalist in Ljubljana, *27. 4. 1936 Dol pri Hrastniku; nach Wiederholungen schwierigster Anstiege in den Dolomiten u. Westalpen glückten ihm bedeutende Erstbegehungen, u. a. Rakova-Špica-N-Wand (Rote Verschneidung, 1959), Ailefroide-Central-Direkte-N-Wand (1959) u. Triglav-N-Wand (Ljubljana-Route, 1962).

Maisässen, Maisässen (»Frühlingsbergweide«,

najlažjega dela, a ženske so uspešno "spravili" na vrh in po planinskem krstu tudi nazaj v dolino. Morda se je akcija komu zdela smešna in se mu takšna zdi še danes, a ta najbrž ni bil nikoli priča nasmehu, ki se je razlegel čez ves obraz ženski, ki je prav po zaslugi Mahkote in "tovarišev" stala na Triglavu, česar sicer najbrž nikoli ne bi doživela.

V omenjenem intervjuju iz leta 1994 je novinarju Primožu Kališniku na vprašanje, ali bo izpolnil obljubo in preplezal Čopov steber, odvrnil: "Če bi bil na svetu takšen kraj, kjer bi srečal vse svoje (umrle) prijatelje, bi šel še čez kakšen večji hrib, da bi jih videl." V številnih pogovorih je vedno poudarjal pomen časti, pravega prijateljstva, poklicne zvestobe. Stvari, ki so se nekoč zdele samoumevne, danes pa (žal) izginjajo v pozabo.

Z vzdevkom Legenda ga je imenoval in ga še vedno imenuje praktično vsak, ki ga povprašam o Antejju Mahkoti. Ko prebiram številne članke, napisane o njem, pa mi pride na misel še ena beseda – vizionar. Čarovnik, ki je znal in zmogel krmariti med čermi v slovenskem medijskem prostoru. V času, ko se je novinarstvo sicer kalilo in skalilo, a vse prste, s katerimi tipkam te vrstice, stavim, da bi bil prav tak vizionar še danes. ◉

Ante Mahkota je bil zelo ponosen, da se je njegovo ime znašlo v Hiebelerjevem Leksikonu Alp.

Ante z vnukinjo Marušo leta 2009 Arhiv družine Mahkota

Gregor Kresal¹

Dvojna Sfingina uganka

Isti cilj, drugačen pogled?

"Kosilo je na mizi!" je že vsaj desetkrat zavpila mama. Menda. Sam se ne spominjam, da bi se, preden je v mojo sobo jezno planil oče, iz jedilnice slišalo kakšno vpitje. Je pa ostalo nekaj drugih podrobnosti tistega dne.

¹ Gregor Kresal, alpinist, scenarist, je z Mihom Kajzljem oktobra 1995 prvi prosto preplezal Obraz Sfinge. S Tinetom Marenčetom sta o obeh vzponih – prvem in prvih prosti ponovitvi – posnela celovečerni film Sfinga, ki je bil prvič predvajan leta 2011. V njem nastopata tudi Ante Mahkota in Peter Ščetinin.

Šesti razred ni bil ravno najbolj priljubljen obdobje mojega osnovnošolskega izobraževanja. V začetku leta smo se iz varne Šiške, polne spominov, preselili na drug konec mesta in šolanje sem moral nadaljevati v neznanem kraju. Poznal nisem nikogar, ocene so mi zdrsnile pod raven pričakovanj, novih prijateljskih zvez pa ni bilo na vidiku, zato sem proste ure izkoriščal za druženje s knjigami. Če bi rekel, da sem jih požiral, bi to zvenelo preskromno, davil sem se z njimi. Hermann Buhl, sam na vrhu? Lionel Terray, je sploh kaj pustil za druge? Walter Bonatti, ne se ti *zajebavat!* Maurice Herzog, *evo*, pa so šli prsti! Pierre Mazeaud, hmm, hmm ... Še mnogo drugih legendarnih avtorjev je objestno burilo domišljijo mladega planinca v meni. Vse dokler v šolski knjižnici nisem izčrpal vseh alpskih, andskih in himalajskih literarnih možnosti in mi je knjižničarka ponudila Anteja Mahkota. Po imenu sodeč bi to moral biti nekdo iz Zadra, mogoče iz južne Dalmacije ali podobno, kar ni obetalo ravno spektakularnih gorskih dogodivščin. Ante je verjetno en ribič. A z naslovnice te knjige je vame bujila zelo strma, huda stena, na manjši fotografiji pod njo pa je na vrveh pod previsi visel nekdo v precej

vrtočlavem položaju. "OK, bom vzel!" Prvo poglavje je zletelo mimo v trenutku, že drugo je bilo čisto prekratko. Kaj za vraga je s to Giljotino, verjetno bo enkrat res padla ven?! *Mater*, giljotina sredi Triglavске severne stene, pa *mesarji* in neverjetni previsi. Ne me *jebat*, noro! Ni bil ravno ribič in ni bilo druge, kot da knjigo preberem v isti sapi do konca, tudi če kosilo zmrzne in naše goste iz tujine vidim kdaj drugič.

S Tinetom Marenčetom sva logistiko snemanja filma Sfinga pripravljala skoraj dve leti. V tistem času, okoli leta 2010 sva bila pri Anteju ... kakšnih dvajsetkrat, bi rekel. Po navadi sva pozvonila ob neki zmerni uri, ob štirih ali petih popoldne, recimo, ker naj bi kmalu hodil spat. No, po navadi se potem nisva poslovila pred eno ponoči. Zgodbo o nekem kosilu je skromno pospremil z besedami, da bolje pač ni znal napisati. Seveda gre pri knjigah v prvi vrsti za to, kako so napisane, a če je že to dobro in če osrednja pripoved hkrati govori o stvareh, ki so se dogajale praktično za vogalom, povrh vsega pa že za časa nastanka mejile na pravo legendo, je to nekaj, česar še dandanes v roke ne primeš ravno pogosto. Antejev kot britev oster spomin naju je osupnil že med prvim srečanjem.

Ekipa skupaj z Mahkoto in Ščetininom na robu Sfingine stene ob koncu snemanja filma Sfinga
Arhiv Gregorja Kresala

Na robu Sfinge po končanem snemanju filma *Sfinga*. Z leve: Gregor Kresal (z mesarjem, Antejevimi klinom, ki ga je izbil iz razpoke, saj ga je oviral pri prvi prosti ponovitvi Obraza Sfinge), Miha Kajzlj, Peter Ščetinin in Ante Mahkota. Arhiv Gregorja Kresala

Da sva z Miho Kajzljem oktobra 1995 na levem koncu vstopnih polic v Obraz Sfinge pod Antejevo Giljotino dejansko oblekla njegove in Petrove pumparice, mi takrat nekako ni padlo na pamet. Osredotočenost je bila verjetno prevelika, da bi si dovolil razmišljati o čem drugem, kot o nekaj naslednjih navpičnih metrih pred sabo. Teža bajeslovne smeri nad nama in pomembnost vzpona, ki sva si ga zadala, sta bila kar huda. Neka druga teža, tista, ki so jo v sebi hranile strani Antejeve *Sfinge*, pa je prvič resno pritisnila name šele na miniaturni polički nad Veliko streho, ko mi je postalo jasno, da sva s prostim vzponom tam čez na nenavaden način ponovno zaključila neko že zdavnaj končano obdobje. Pa sva ga res? Sem ga res? Ga je Miha? So Anteja na vrhu Obraza Sfinge leta 1966 prevevala podobna občutja kot mene skoraj trideset let pozneje? Po urah in urah druženja, dolgih pogovorih in nešteto anekdotah, po opazovanju iskric v očeh in neverjetnih podrobnostih, povedanih v še bolj neverjetnih besednih zvezah, sam pri sebi vem, da so morala biti kar zelo podobna, če ne enaka. Ista stena, ista smer, ista želja, iste sanje. In podobna vznemirjenost na vrhu. Le nekaj malenkosti narejenih malo drugače.

Sem si do tedaj lahko kdaj zamislil, da bom nekoč dejansko poznal občutke človeka, ki je zaradi podobnih občutkov, kot sem jih doživel sam, napisal *Sfingo*? Knjigo, ki je trinajstletniku z enajstega nadstropja zelene stolpnice, v majhni sobi, polepljeni s plakati rokovskih skupin, stvari obrnila na glavo? Ta odgovor ne more biti pritrdilen, tudi če bi si tako želel. Če v sebi nosiš Pot, se bodo vedno našle druge Anapurne. Spet ne bom pritrdil, ni nujno, da se vedno najdejo druge, včasih ena sama pripravi več dobrih zgodb. Vse bi lahko bilo popolnoma drugače, če bi takrat z Miho nadaljevala vožnjo mimo Mojstrane v dolino Koritnice, kot sva najprej načrtovala. Pa nisva, zavila sva v Vrata, zaplezala v Sfingo in postala del njene zgodbe, del Antejeve knjige in njegove poti.

Ko je Ante po več mesecih moledovanj naposled le privolil, da bo za zaključne kadre filma z nami poletel na rob stene, sva s Tinetom došla, da bo naslednji ponatis *Sfinge* gotovo bogatejši za eno kratko poglavje.

"Ampak vidva ne razumeta, jaz se res bojim helikopterja," se je vztrajno jezil. "Kot hudci križa!" To je bila zanj zelo posebna preizkušnja. Z besedilom scenarija ga sploh nismo obremenjevali in Ante na licu mesta niti slučajno ni vedel, kaj bi po načrtu moral povedati. Ko so kamere stekle, pa je bilo v trenutku jasno, da bo to nekaj posebnega, nikoli ponovljivega. Pustili smo situaciji, da se sestavi sama, in Anteju, da pove po svoje, a besede, ki so vrele iz njega, so bile kopije tistih iz scenarija. Filmska ekipa se je praskala po glavah, kotički ust pa so nam zlezli proti ušesom. Po petinštiridesetih letih ponovno na vrhu Sfinge, skupaj s soplezalcem Petrom ter z istim žarom in navdušenjem v očeh! Predvidevam, da so se mu, sedečemu na mehkih blazinicah trave, z nogami, visečimi čez odsekan roba Sfingine stene, v veliki meri vrnilo tudi vsi tisti že obledeli občutki nekih drugih, nikoli pozabljenih velikih časov, ko je Slovence z Giljotino, dolgimi in težkimi klini *mesarji* in Veliko streho postavil ob bok najboljšim alpinistom sveta. ●

Ante je kljub strahu pred letenjem s helikopterjem sedel vanj, da so lahko posneli zaključne kadre filma na robu stene. Arhiv Gregorja Kresala

Najšibkejši smo pri kadrih

Pogovor z Jožetom Rovanom, predsednikom PZS

Na lanski skupščini PZS je bil izvoljen novi predsednik planinske organizacije, Jože Rovani. Z njim smo v *Planinskem vestniku* v preteklosti opravili nemalo pogovorov, v večini na temo gorskega kolesarstva, saj je bil pobudnik ustanovitve in dolgoletni načelnik Komisije za turno kolesarstvo. Jože, "stari" kolegi ga imenujemo kratko Joc, deluje v organih planinske organizacije že dolga leta, izhaja iz PD Ljubljana-Matica, od koder se pozna še iz časov delovanja v mladinskem odseku. Rovani je po poklicu univerzitetni profesor, na Ekonomski fakulteti v Ljubljani predava statistiko. Običajno objavimo pogovor z novim predsednikom kmalu po izvolitvi, tokrat pa si je Jože vzel nekaj več časa, zato nam svoja stališča in razmišljanja podaja v začetku letošnjega leta.

Jože Rovani
Arhiv Jožeta Rovana

Kaj je botrovalo odločitvi za predsednika PZS? Kakšen izziv predstavlja zate ta funkcija?

Za uspešno delovanje PZS je ključno dobro sodelovanje predsedstva, članov upravnega odbora, vodij odborov in komisij ter seveda strokovnih služb. Ker smo se v preteklem obdobju kar dobro ujeli in skupaj uredili precej zastavljenih nalog, je bilo nekako naravno, da smo v tem krogu tudi iskali kandidata za novega

predsednika. Težko sem se odločil, saj sem se precej dobro zavedal, kaj to pomeni, a po drugi strani sem tudi vedel, da lahko računam na pomoč sodelavcev. Želim voditi organizacijo, ki bo sposobna slediti duhu časa, v kateri se bodo uspešno razvijale tako športne kot tudi druge planinske dejavnosti, ki bo odprta za vse naravi prijazne dejavnosti v gorah in kjer je prav ta pestrost aktivnosti nekaj, kar nas odlikuje in bogati.

Postal si štirinajsti predsednik planinske organizacije. Kaj ti pomeni ta funkcija z ozirom na bogato tradicijo naše organizacije?

Gotovo mi prinaša zadovoljstvo, posebej takrat, ko kakšna zadeva uspe tako, kot smo si zamislili. Veliko mi pomenijo stiki z ljudmi, to je pravzaprav najlepše, kar nam poleg same narave prinesejo hribi. Hkrati pa seveda pomeni tudi veliko obvezo nadaljevanja uspešne poti mojih predhodnikov. Po drugi strani ima ta funkcija tudi negativno plat. V zadnjem letu sem namreč s kolesom prevozil polovico manj kilometrov kot običajno, tudi planinskih tur je bilo nekaj manj. Skratka, zmanjkuje časa. A še takrat, ko imajo kolegi čas za hribe, sem sam pogosto na raznih planinskih dogodkih.

Kako ste se ujeli v vodstveni ekipo? Kako ste si razporedili področja dela?

Člani predsedstva smo doslej delovali na različnih področjih kot vodniki, alpinisti, markacisti, varuhi narave, na gospodarskem in organizacijskem področju. Pretekle izkušnje so bile tudi podlaga za razdelitev naših področij dela.

Kakšen je bil dogovor z generalnim sekretarjem? Kako bi po slabem letu ocenil delovanje strokovne službe PZS?

Generalni sekretar mi je obljubil, da bo svojo funkcijo opravljal še vsaj dve leti. To je zame ob prevzemu funkcije predsednika zelo pomembno, saj generalni sekretar predstavlja ne le motor, temveč tudi rdečo

nit delovanja strokovne službe PZS. Večino zaposlenih v tej službi poznam že od prej, poleg strokovnosti jih odlikuje tudi pripadnost planinstvu, z njihovim delom sem zelo zadovoljen.

Kakšna je tvoja vizija razvoja PZS? Kakšne spremembe čakajo organizacijo v prihodnje?

Menim, da smo v preteklem obdobju naredili velik korak naprej pri posodobitvi delovanja z uvajanjem informacijske tehnologije na številnih področjih, s preselitvijo v nove prostore pa smo zagotovili tudi zelo dobre pogoje za delovanje strokovne službe. Sedaj je morda primeren trenutek, da namenimo več pozornosti razvoju strokovnih kadrov, vodnikov, markacistov, naravovarstvenikov, inštruktorjev športnih aktivnosti. Pa tudi razvoju vodstvenih kadrov planinskih društev, ki ob vse večjih obremenitvah na delovnih mestih težko najdejo čas in energijo za prostovoljno organizacijsko delo v planinskih društvih. V tekmovalnih športih smo zelo uspešni – kljub slabši infrastrukturi od naših alpskih sosedov in ključnih

ljudje v pokoj bistveno prej in so lahko v društvih še dolgo delali, zdaj odhajajo pri 65-ih in še kasneje. Srednja generacija ima vedno manj časa, pritisk v službah je vse močnejši in mnogi zelo težko najdejo čas za prostovoljno delo. Zato imamo prestara vodstva. Nujna je pomladitev. V predsedstvu menimo, da bi bilo treba organizirati neke vrste šolanje za vodstveni kader planinskih društev. Drug problem so finance. Infrastruktura – poti in kočje, je neprimerno bolj obremenjena, kot je bila v preteklosti, pomoč države zanjo je sila pičila. Če povem, da smo lani dobili vsega 12.500 evrov za vzdrževanje 10.000 km planinskih poti, potem je jasno, kje smo. Viri so tako šibki, da enostavno temu nismo več kos. Turizem jemlje našo infrastrukturo kot nekaj samoumevnega in zanjo ne prispeva skoraj ničesar. Zavedati se moramo, da je le približno vsak šesti obiskovalec gora naš član, vse breme vzdrževanja poti pade na prostovoljno delo naših markacistov. Povečanemu obsegu dela

tekmecev. Lahko si le želimo, da bi bili vsaj približno tako uspešni tudi v bodoče.

Kaj so glavni problemi prejšnjih mandatov? Kje je bil dosežen napredek, kje pa bi bilo treba narediti še korak več?

Kot že rečeno, mislim, da smo najšibkejši pri vodstvenih kadrih v planinskih društvih. Včasih so šli

smo sicer še nekako kos, materialni stroški vzdrževanja pa so zaradi vse večjega obiska gora iz leta v leto višji in krepko presegajo naše zmožnosti. Bili smo na ministrstvu za gospodarstvo, pričakujemo finančno pomoč za vzdrževanje planinskih poti.

V PZS že dlje časa obstaja dilema, v katero smer bo šel razvoj, kam se bo prevesilo delovanje PZS,

Zaradi hitrega tempa življenja prevladujejo enodnevne ture, le redko prespimo v nižje ležečih kočah.

Foto: Nino Frelih

ali bolj v gospodarstvo ali naravovarstvo? Kako bo s tem v tvojem mandatu?

Prepričan sem, da moramo obojemu nameniti dovolj pozornosti. Skušali bomo poiskati primerno ravnovesje med obema področjema. Obisk gora seveda pomeni poseg v naravo, toda s primernim izvajanjem naših športnih dejavnosti se lahko ta vpliv zelo omili. Smo naravovarstvena organizacija, zavezana tudi pred kratkim sprejetemu kodeksu Obisk v naravi. V skladu s svojimi zelo omejenimi finančnimi možnostmi skušamo posodobiti naše koče in tako zmanjšati njihov negativni vpliv na okolje. Da bi hitreje dosegli ta cilj, bi potrebovali bistveno večjo pomoč države in lokalnih skupnosti.

Stanje planinskih koč, predvsem v sredogorju, ni zadovoljivo, gostinski del po navadi dobro deluje, žal pa je slabo poskrbljeno za prenočevanje. V katero smer bo šel razvoj v prihodnje?

Večina naših koč je potrebna posodobitve – energetske in ekološke sanacije. Zato smo pred kratkim ustanovili Sklad planinskih koč, s katerim želimo zbirati sredstva za obnovo. Zaradi hitrega tempa življenja prevladujejo enodnevne ture, le redko prespimo v nižje ležečih kočah. Pogosteje prenočujejo le tujci in pohodniki oz. kolesarji, ki obiskujejo obhodnice. Ureditvi ključnih obhodnic nameravamo zato v bodoče nameniti več pozornosti. In kot da še ni dovolj težav, nam je zgorela koča na Korošici, prodaja se Ribniška koča, z denacionalizacijo izgubljam Dom v

Kamniški Bistrici. Vendar so po drugi strani Vrhničani odprli novo kočo na Planini, Kostanjevčani Zavetišče na Štembuhu, Ajdovci so razširili in posodobili Pirnatovo kočo pod Golaki.

Si je novo vodstvo zastavilo kakšne prednostne naloge?

Seveda smo si jih. Na gospodarskem področju želimo razvijati gorniške vasi. Začeli smo z Jezerskim, zdaj imamo potrjene še Luče, pripravlja se Mojstrana. Skušamo razvijati okolja, kjer ni težke turistične industrije, žičnic, velikih hotelov itn., izhodišče naj bodo gorniška tradicija in naravi prijazne dejavnosti. To je koncept, ki so ga postavili Avstrijci, in v Evropi imajo precej posnemovalcev. Drugi cilj je, da skušamo postopno urediti določila Zakona o planinskih poteh, predvsem označiti vse poti s predpisanimi tablam in drogovi ter podpisati skrbniške pogodbe. Tretji cilj je vse naše geografsko locirane podatke spraviti v geografski informacijski sistem, na podlagi katerega bi planinci načrtovali izlete, markacisti bi ga uporabljali za spremljanje dejavnosti, vabil bi tudi v naše koče. Skratka vse, kar počnemo na PZS in je povezano s podatki, bi skušali spraviti v ta sistem, skrajšano smo ga poimenovali PlanGIS. Če npr. klikneš kočo, dobiš podatke o njej, opise poti, ki se stikajo pri koči itd. Vse skupaj bi radi priredili za moderne platforme, torej telefone in računalnike, saj ljudje danes ne hodijo več naokoli zgolj s knjigami in zemljevidi. Ne verjamem, da bo papir prav kmalu izumrl, a je vendar treba slediti času.

V predsedstvu menimo, da bi bilo treba organizirati neke vrste šolanje za vodstveni kader planinskih društev.

Foto: Zdenka Mihelič

Nemci in Avstrijci so v zadnjem času uspeli močno povečati število članov. Je to tudi želja PZS? V čem je smisel povečanja?

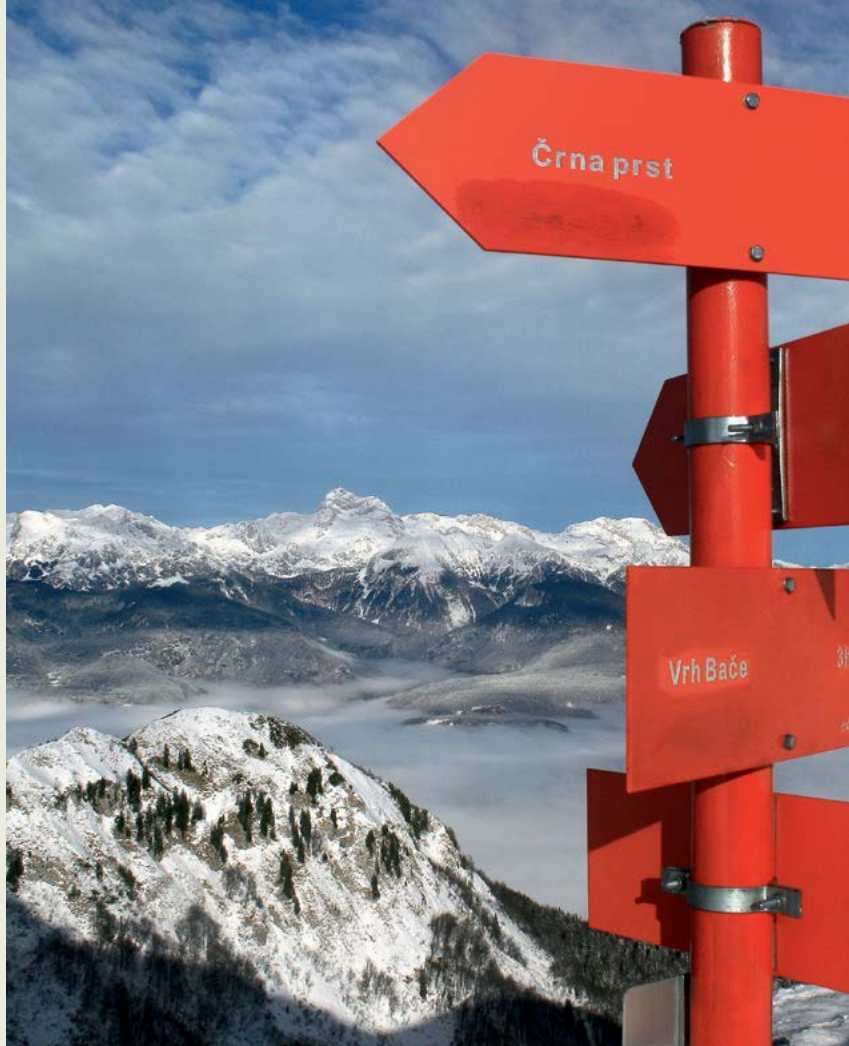
Vsekakor. Naše članstvo v zadnjih letih sicer počasi narašča, bližamo se številu 60.000, toda v gore hodi med 300.000 in 400.000 prebivalcev Slovenije, tako da je možnosti za povečanje članstva še veliko. Naši pomembni cilji so ozaveščanje o nujnosti ohranjanja naravnega okolja in varno izvajanje planinskih dejavnosti, ki pa jih je mogoče učinkoviteje uresničevati v okviru društvene preventivne dejavnosti kot pa z ozaveščanjem širše planinske javnosti. Številčnejše članstvo povečuje pomen PZS v družbi, pomeni večji priliv sredstev iz članarine, ki je osnovni vir financiranja naše dejavnosti. V tujini je eden izmed pomembnih razlogov za včlanitev v planinsko organizacijo zavarovanje članstva za primer reševanja v gorah, ki je v večini držav plačljivo, medtem ko pri nas stroške reševanja v domačih gorah krije država.

Kako rešujete težave pri umeščanju planinske vodniške dejavnosti v novi zakon o športu?

Znašli smo se v nezavidljivem položaj, kako dosednji razvejani sistem usposabljanj strokovnih kadrov PZS umestiti v zelo tog sistem določil novega Zakona o športu. Na to smo, žal brez uspeha, opozarjali že v zgodnjih fazah priprave zakona. Največjo težavo predstavlja zahteva po enovitosti programov znotraj posameznih športnih panog. Potrebne je bilo nemalo navora, da smo na koncu, po številnih usklajevanjih – tudi s pristojnimi na MIZŠ – vendarle našli skupni jezik. Naši programi so pripravljene in oddani pristojnim v potrditev, pričakujemo, da bomo s tem zagotovili kontinuiteto izvajanja usposabljanj z minimalnimi adaptacijami vsebin.

V mandatu Bojana Rotovnika na skupščini v Celju za las ni bila sprejeta odločitev o ustanovitvi hčerinskega podjetja za planinsko trgovino. Ena od posledic tega je bila ustanovitev Odbora za založništvo in informiranje (OZI), ki pa, resnici na ljubo, v preteklosti ni zaživel najbolje. Se bo novo vodstvo temu problemu kako posvetilo?

Po novem imamo v OZI tri močne pododbore (Uredniški odbor *Planinskega vestnika*, Uredniški odbor za založništvo, Odbor za kartografijo), in če bodo ti pripravili dobre strokovne predloge, pričakujem, da bo OZI v novi sestavi kos tej zahtevni nalogi. V zadnjem času smo naredili pomemben korak pri izdajanju planinskih kart, v okviru splošne posodobitve poslovanja PZS narašča obseg spletne prodaje trgovskega blaga Planinske založbe, žal pa v mnogih naših kočah še vedno pogrešam ustrezen izbor naših artiklov. Če bi me v Celju vprašali o profesionalizaciji, bi glasoval za. Zato ker je profesionalizacija določenih funkcij v planinski organizaciji nujna, saj smo le tako lahko kos spremembam, ki jih prinaša čas, marsikje smo jo zato že uvedli. Kje in kdaj je pravi trenutek, je težko reči. Če bi finančno zmogli, da bi bila planinska trgovina samostojna ekonomska enota, ne bi imel nič

proti, bi pa verjetno morala razširiti program delovanja, da bi preživela. Ne vem, kako bi dosegli, da bi društva v kočah v večjem obsegu prodajala naše izdelke. Teoretično imamo 170 prodajalnih – naših planinskih koč, obseg prodaje pa v večini ni zadovoljiv.

Političnim strankam je vodstvo poslalo nekaj vprašanj na temo planinstva. So vam odgovorili, in če so, kaj?

Odziv je bil zelo različen, v nekaterih primerih zelo pavšalen, pri drugih pa, če sodimo po zapisanem, obstaja volja, da bi prispevali k razvoju planinstva. Predsedstvo se sedaj dogovarja za obisk vseh tistih ministrstev, katerih delovanje je povezano s planinsko dejavnostjo.

PZS je Inštitutu za ekonomska raziskovanja naročila izdelavo študije ekonomskih in družbenih učinkov planinskih poti in planinskih koč ter planinstva. Kaj je glavni namen študije in ali pričakujete od nje kakšne konkretne učinke?

Za izdelavo študije smo se odločili, da bi ovrednotili ekonomske in družbene učinke planinstva. Zaključki študije so sedaj dobra podlaga za razgovore na državnih in občinski ravni, z njimi utemeljujemo nujnost izdatnejšega financiranja planinskih dejavnosti, predvsem vzdrževanja poti in koč. Vsa omenjena infrastruktura, ki je na voljo domačim in tujim planincem, predstavlja enega ključnih stebrov turističnega gospodarstva, prispevek države in občin pa je sila pičel. ●

V kakšno smer se bo podala planinska organizacija v prihodnje?

Foto: Luka Ambrožič

Rafael Terpin

Košaríca

Svet moje Idrijce

Kojca in številni zaselki vasi Bukovo, raztreseni po pobočjih, ki se spuščajo k Idrijci.
Foto: Ivan Laharnar

Košarica. Neizrazit poraščen vrh južno od Brdarja ali Štrina v Gorskem Vrhu. Gorski Vrh je najvišje ležeči raztreseni zaselek na Šentviški planoti med Idrijco in Bačo. Košarica je po nadmorski višini podobna sosednjemu Degarniku, 911 m, nad Kazarsko grapo.

Moje prvo srečanje z Brdarjem je zagonetno. V davni sivini pred 1970. letom sem se še zanesel na svoj spomin, zapiskov si nisem delal. A me je v kratkem izučilo. Se pa kar dobro spomnim zadeve z Janezom Jeramom, ki je poznejša, a je močno povezana z našo stvarjo. Janez je bil ugledni mentor mladim idrijskim planincem in tudi dolgoletni predsednik Planinskega društva Idrija (1950–1960). V zrelejših letih se je vneto ukvarjal s poročevalskim novinarstvom. Za primorske novice je zložil na stotine kratkih prispevkov. Poznal je tako rekoč vse kmetije na našem koncu in tudi njega so poznali vsi. Bil je ena najbolj poznanih osebnosti na Idrijskem in Cerkljanskem. V skupnem spominu še zdaj "zažigajo" njegove večne *pumpar'ce*. Precej je fotografiral, črno-belo, seveda. Bolj pozno enkrat mi je dal na vpogled svoj neurejeni fotografski arhiv. Iz njegove bogatije sem si skopiral nekaj kmečkih motivov, to me je namreč zmeraj vleklo. Vmes je bil tudi Brdar ali Štrin (iz priimka Kuštrin). Fotografija je bila gola, nepodpisana, neoznačena. Vzel sem si jo, češ, morda nekoč ugotovim, kam spada. Za strehami hribovske hiše so se videle vršne stene Rodice in sosednjih tolminskih gora onkraj Bače. Zelo visoko mora biti ta Štrin, sem presojal.

Gorski Vrh in sosednji Bukovski Vrh sem spoznaval zelo zgodaj. Mimo Tršarja in Bucka me je neslo vsako

zimo. Vedno sem občudoval prastaro Javorco, Črv me je presenečal še in še. Tudi Lukmana se še spomnim. Čez Črvov vrh me je večkrat pobralo do Štrausa, Pirca, Davčarja, Zakukarja blizu stare šole pomnim. In spodaj, niže proti Žrelu se danes tiče Lipete. Zašel sem tudi malo južneje. Prvič je bilo leta 1973. Padel sem v idilično dolinico pri Ivancu in Velikajnetu, strehe so bile še slamnate. Od tam sta dve dekleti hodili v cerkljansko osnovno šolo. Bilo je nepojmljivo daleč: peš do Bukovega preko Žrela,¹ z avtobusom v Cerkno. Molče in vdano sta prenašali vsakodnevne tegobe. Mislim, da tako dolge poti do šole v letih mojega zgodnjega službovanja ni imel noben drug šolar. 1973. leta sem si že zapisal o višjem Brdarju, ki pa je spadal že v Gorski Vrh, torej na Tolminsko. Vem pa ne, ali sem ga tedaj tudi obiskal. Se je pa zanesljivo zgodilo 1977. A ker pozneje leta in leta nisem ponovil slikovite poti, je šla slika nekam v pozabo.

Ponovno odkritje Jeramovega motiva je bilo prava *bomba*. Zijal sem odprti ust in ves blažen metal oči po kamnitih obronkih skopega kmečkega sveta, čez sijajno njivo ob kozolcu in v srce segajoče lepote gora onkraj Bače. Sem hlipal? Sem solze požiral? Ne,

¹ Domačini v splošni rabi uporabljajo besedno zvezo "preko Žrela" namesto skozi/čez Žrelo.

takrat najbrž ne, me je še moškost držala za vrat. Danes bi se gladko prepustil solzam. Slikarsko naravnani sem se tod potikal šele 2005. leta, torej v zaslužen *penziji*. Verjetno me je prineslo s

Šentviške Gore, do tam pa čez Tiunk.² Brdarja sem na belo ulovil z brega, ki se za kozolcem in njivo dviga proti Košarici. Približno tam je okrog 1960. leta stal tudi Janez Jeram, ko je pritisnil svoj imenitni črno-beli posnetek. Bil je silovito čeden dan, sonce je klestilo čez pisane krošnje. Zadaj so se postavljale znane gore, odete v svetle halje. Na trinožniku sedeč sem zagnano delal, prave barve so mi samodejno padale v roke, drsele po papirju in pred mano je v skicirki naglo nastajalo nekaj sladko pristrčnega, močno podobnega mojemu takratnemu občutju. Bil sem dokončno popljen v Janezov, Štrinov in svoj prečudovit hribovski svet. Tudi pozneje, ko sem na hitro prestavljal skicirano na platno, sem tako rekoč znova sedel na trinožniku sredi grbinaste Štrinove košenice, vlekli s pasteli levo, desno, požiral gorske grebene za strehami in užival toplino jesenskega sonca. Vse se je moralo in moglo podoživeti. Ponovilo se je živo in zaresno. Skoraj sem že pričakoval, da me bo zdaj zdaj od kozolca gor pritekel pozdravit Štrinov veliki črni pes. Od Brdarja sem se takrat spustil v petdeset metrov niže ležečo dolinico, ki že spada v Bukovski Vrh. V dolini, še bolje – na njenem robu stojita dve stari hiši. Pri Ivancu in pri Velikajnu. Pravega kmetovanja ta svet ne pozna več, v košenice se že seli brinje. Obronki na jesen nepokošeni bogato pozlatijo. Dvakrat košen je le ozek pas sveta ob hišah. Podoba je potemtakem po kmečko tragična, po slikarsko pa bogata barv in oblik. Zadaj, čez hrbet za hišami se še silijo bele gore.

² Tiunk je narečno krajevno ime, v knjižnem jeziku bi rekli tilnik.

Občasno živa hiša na Tiunku (Tilniku), slemenom nad Idrijco
Foto: Ivan Laharnar

Pri Štrinu, s pogledom na Julijce od Krna do Rodice, Spredaj Jalovnik in Kotel nad Baško dolino.
Foto: Ivan Laharnar

V ozkem svetu med Košarico in Degarnkom, z neznanško Kojco na vzhodu, je popotnikova možnost ena sama: potegniti se je treba mimo žic (in čeznje) do konca dolinice, na jug, in se obrniti (z Idrijco za hrbtom) nazaj k hišam, pokošnemu in popasemu, h gozdovom, ki pritiskajo zvrha, in k srebrnim goram, ki svetlijo robove obzorja. Z desne pogled že kar pregrebo obvladuje Kojca, Porezen se skriva za njo.

Tam, kjer se svet že skoraj prevesi v strmine proti Poličnici in Policam, sem ponovno zabodel trinožnik. Velikajnetova in Ivancova dolina sta mi kar sami padli v objem. Brez kakršne koli teže ali skrbi sem odklenjen in odvezan lahko dojemal, kar mi je bilo ponujeno v iztegnjeni božji roki.

Po končanem skiciranju sem si v popotni dnevnik zabeležil: "Se bo kdaj ponovilo? Bom še kdaj, še kakšne jeseni posedal tu na obronku, nemarno blizu Degarnikovega vrha? Ali sem prezahteven?" Mogoče res! Moral bi zgolj uživati, srebati to jesensko draž, moral bi se prepuščati videnemu! Da, tako bom ravnal!

Lepota Bukovskega Vrha je nekaj popolnoma naravnega in tudi vsakdanjega. Ponavlja se leto za letom. Stare pesmi pač. Sploh ni namenjena meni. Le srečna okoliščina je, da sem zašel sem, da sem vrgel oči čez hribe in doline, da se je slika usedla vame in me obsedla. Kolikokrat bom zbežljal, ko bom listal po letošnji skicirki! Srečen človek sem.

Nekaj korakov dalje se proti jugu v gozd odvijte drobna stezica. Stopil sem nanjo in kmalu me je privedla na odprto, na staro nepokošeno košenico. Levo se je nad Poličnico sprožilo skalnato razgledišče, rogelj, orlovo gnezdo. S pogledom sem sledil toku Poličnice in sosednjih grap do globin, v katerih se od nekda v svojih osojnih ovinkih uležano pretaka Idrijca. Doline so sredi dopoldneva dremale v meglicah, spale v meglah ali se bleščale skozi plavi mrč. Nekaj bližjih dreves je bilo v napoto. Še Polic se ni videlo. A svet moje Idrijce je bil razprt. Okrašen z oktobrskimi nalivi barvnih luči je zvesto utripal v božajočem ritmu.

Nekaj let pozneje sem prav tod vodil skupino idrijskih in podkrajških planincev. Z zaraščenega travnička smo jo ubrali po zahodnem grebenu navzdol proti Policam. Spomnim se, da smo delno po brezpotju padli na hribovsko cesto Gorski Vrh–Police. Ne vem, ali so mi pretikanje skozi redek gabrov gozd zamerili. Sprehod do Polic in širokost sveta čez poliško polje sta jim gotovo pozdravila prejšnje muke. Leta 2014 sem obletel Gorski in Bukovski Vrh v januarju. Bilo je kajpak brez snega. Vse se je odvijalo po starih izkušnjah: z Laz ob Idrijci v Police, na Krajc, po cesti proti Krmejnkarju, do Brdarja in v Velikajnetovo skrito dolinico. Potem sem podaljšal do južnih košenic pod Košarico. Po njih sem se dvignil nekaj ubogih metrov. Zadihan sem se obrnil k Idrijci in – moj bog – zdrknil v zlato travo.

"Daj, umiri se!" sem si rekel. "Lepo se usedi, iz *srčkovke* srkni in zlagoma vrzi oči naokrog! Nikar ne nori! Saj ti ne bo nič ušlo!"

Pod mano je vrel najmenitnejši pogled na dolino Idrijce. Vrela je tudi moja duša. Kdo bi ji zameril. Svet je bil tih, *popeglan*, zelo skrivnosten. Gozdičke in *kovke*³ so objemale prosojne meglice. Na stotine jih je bilo. Po rečni dolini so se ves čas gostile in redčile. Tam zadaj med *prefarskim*⁴ Jelenkom in ledinskim Gradišem jih je bilo največ. Nebo je bilo sivo, nekam progasto, zelo svečano, le obrobje je vleklo na pomarančasto. Nad glavo se mi je začelo trgati. Za *blek plavega*⁵ se je že rodilo.

"Blaženo!" sem zijal.

Vse je bilo sivo, srebrno in *lilasto*. Ravne, Rodne in Šebrelje so bile ovite v prosojne čipke, med njimi je po zatrpani dolini klekljala Idrijca. Za čuda sem jo slišal! S svoje orlove višine sem jo slišal. Da, res! Bo kar držalo.

Kako, da sem šele na stara leta storil teh nekaj korakov po nepokošenem proti Košarici? Kako vse drugače se ti svet odstre, če se le zmoreš dvigniti nad bližnje krošnje!

Poldanovec, Zeleni rob, Hudournik in Gabrovo brdo, Lokvarski grič in Rzelj, Jelenk, Gradiše nad Kladnikom, Kamnik, Sivka, Mrzli vrh, Kovk (ta ni oni), za grmovjem na levi strašna, črna Kojca! Vsi so prijateljsko povezani v svoji zemeljski pritlehnosti, tudi v želji doseči nebo in ga predreti. Pod štre-nasto sivim nebom, ki bo enkrat čez dan splaknilo vso umirjenost s sebe, vsem grebenom in vrhovom lepo uspeva: za roke se drže in čez Idrijco si prepevajo zimske pesmice.

Enkrat letno bom s Košarice morda še dvakrat trikrat mlel svojo staro ljubezen do *govcev* in njihovih *grap*. S stokom bodo krajine legale vame. Dojemal jih bom z neskončno srčno radostjo, vse bolj tudi s telesno bolečino.

Pravi vrh Košarice je zaradi zaraščenosti manj zanimiv. V zimskem času se z njega proti zahodu vendarle razkrivajo zanimivi pogledi. Lani sva se s prijateljem Ivanom povzpela nanj. Na južne košenine vodi izza Štrina dober kolovoz, z njega je do vrha Košarice mačji kašelj. Kadar v predpomladi zacveto telohi, je tod okrog vse belo.

No, 2014. sem svojo samotno zimsko pot nadaljeval s spustom proti Policam. Prav blizu že omenjenega razgledišča sem uporabil komaj vidno stezico, bolj živalsko stečino. Ves čas se je držala grebena in me čez nove in nove košenice pripeljala na varno pot za poliškimi Kresom. Sproti so se mi iz meglenih objemov prikazovale Police, pa tudi izginjale. Med brezami, gabri in brinovimi grmi sem se jim zlagoma bližal. Police so bile čedne, tihe, zaverovane v svojo starost. Praznično počasi sem zašel med

hiše. Iz dimnikov se je *plavkasto* vrtinčilo. Na dvo-rišjih je samevalo nekaj traktorjev. Glasov ni bilo slišati. Videl sem le psa.

Pod Mihom sem stopil mimo novega Klančarja. Prav prijetno se mi je bilo spomniti pokojnega Klančarjevega Maksa. Doma je bil iz znane Jerebove hiše nad Šebreljami, torej onkraj Idrijce. Ob priložnosti mi je nekam v zadregi izdal, da na stara leta vse pogosteje pogleduje tja gor čez reko. Saj sem ga razumel, seveda sem ga.

Mimo Navasarja se je skoraj iztekla kratka pot skozi vasico. Odgrnili so se širo poliško polje, travniki in njive. Za betežnim kozolcem, obpotno kape-lico in njenim starodavnim *tročanom*⁶ je na desni sredi lip zrasla Marijina cerkev. V njej smo že štirikrat zapored stari *kapljaši*⁷ prisostvovali spominski maši za prijateljem Jožetom Felcem. Dobro in zdravo se je najti s starimi tovariši v Policah, pod lipami in pod Jernejevimi freskami.⁸ Grobovi starega *britofa* so zgovorni, pod starimi oboki pa se slovesno in hkrati mehko odvijeta sveta maša. Tudi ko zunaj cerkve zadihamo sproščenost poliškega polja, smo bolj molčeči. Meljemo vsak svoje blage

Enkrat letno bom s Košarice morda še dvakrat trikrat mlel svojo staro ljubezen do govcev in njihovih grap. S stokom bodo krajine legale vame. Dojemal jih bom z neskončno srčno radostjo, vse bolj tudi s telesno bolečino.

spomine in obrobne pokrajine nas željno sproti srkajo vase.

A glej čudo! Kadar se kot pešec ves samotni spustim čez polje in sem odvisen le od svojih zdela-nih nog, nikoli ne stopim v cerkev, le mimo nje me nese. Travniki in njive mi godejo ob kmečki poti, običajno me preganjajo prijateljski spomini, a največkrat skušam biti čez sončno ravnico zbran in hvaležen hkrati. Celi venci grebenov, hrbtov, *grap* in vrhov so prelepo razvrščeni vsenaokrog, kimajo mi vsi po vrsti in se mi dobrikujejo.

Tako je prav! Spet si ves naš! Zgrešiti se te ne more! Če stojiš sredi poliške ravnice, je, kakor bi se ustavil sredi sveta. Nimaš se kam skriti! A saj se ti ni treba skrivati!

Saj! Hvala lepa!

Danes pa le še čez Stari grad zlezem, do asfalta na Reki jo bom že nekako zvozil. ●

³ Z izrazom *kovk* je mišljena oblika pokrajine.

⁴ *Prefarski* je narečno poimenovanje za spodnjeidrijski.

⁵ *Blek plavega* je narečni izraz za košček modrega.

⁶ Trojnost po staroverskem načinu dojemanja narave.

⁷ Kapljaši so bili ustvarjalci *Kapelj*, revije za kulturo in občja vprašanja, Idrija 1966–1972. Jože Felc je bil psihiater, slovenski pisatelj in urednik *Kapelj*.

⁸ Freske v Marijini cerkvi v Policah je naslikal Jernej iz Loke.

Plezanje za dušo

Bilo je povsem naključno srečanje. Vleklo me je tja, v Arco. Ampak, da bi se iz tega kaj izcimilo, ne, tega se nisem nadejal. A se je. Srečal sem Zokija (Zoran Radetič, 1956–2012). V enem dnevu sva zlezla White Crack do vrha in še Tyszkiewiczza. Pleza kot dober stroj. Poln inspiracije in premišljenega gibanja; kako lepo, skladno vleče poteze. Kako se postavlja! Kakšna izkušnja!

Zadnjiški Ozebnik
nad dolino Zadnjica,
zadaj Kanjavec
Foto: Oton Naglost

Leta plezanja so vanj vgradila neko intuicijo. Užitek je gledati, kako kraljuje v svojem napredovanju. Zelo stabilna psiha in ustrezna moč. Praksa in utrjenost. Edina zadeva, ki mu lahko nagaja, je njegova teža. Če bi izgubil še nekaj kilogramov ... Pa bi lahko? Bi sploh rad? Tako rad je. Kaj pa je zanj kilogram sladoleda? Šmljac, in ga ni več. Ostane samo še tisti značilni, zadovoljni, dobrodušni, a skromni nasmeh. Nasmeh človeka, ki se veseli življenja. Dasiravno najbrž tudi zanj življenje ni samo praznik. Ta človek živi za plezanje, a hkrati se v njem zrcalita dve na videz nezdružljivi karakterni noti. Ali pa tudi povsem združljivi? Prvinski humor in pravo nakladanje. Nakladanje za sprostitev. Tistega, ki govori, in tistega, ki posluša. Že naslednji hip pa globoka resnoba, zbranost, ponižnost, kontemplacija. In nad vsem tem – predanost. Predanost gibanju v vertikalnem svetu. V previsih. V kočljivih situacijah, ki terjajo odločnost in preudarnost. Ko razmišljam o teh rečeh, mi pred očmi bežijo minule podobe. Tista zajeda pod streho v Helbi. Ali ona, ko sva zgrešila Peternela in se potem, napeto iskaje, vračala v smer. Raztežaj v Steni, ki sledi težkemu detajlu s svetrovci. Tudi pred tem je težavno, ampak ni težko preplezati. Smo razmeroma natrenirani in zmoremo. Kar naju še čaka, ni toliko težko, kot je

kočljivo in psihično zahtevno. In kdo to *zleze*? Zoki! Celo tako suvereno, da še uživa zraven. In spomin je že pri Harlekinu. Ne pri prebrisanem slugi iz komične opere, ki mora poskrbeti, da bo hiša dobro založena z jedačo in pijačo, pač pa pri istoimenski smeri v Zadnjiškem Ozebniku. Zlasti prijeten občutek ostaja, ker sva z Matejem (Kobilico) *zlezla* nekaj dobrega, recimo nekaj solidnega. Sodeč po vpisni knjigi na vrhu smeri nisva ravno za odpis. Začelo se je obetavno. O smeri nisem imel prave predstave. Predvsem sem mislil, da se podajava v nekaj lažjega in krajšega. Vse v želji plezati, dan je bil ravno pravšnji. Kreneva zjutraj preko Vršiča v Trento in tam začarana zreva v to veliko, odlomljeno skalno gmoto v Zadnjiškem Ozebniku. Steno sem si ogledoval, tako od daleč, že takrat, ko sem z družino prihajal na dopust. Iz Moskve, od koder se mi je vse v Sloveniji zdelo kot iz pravljice, najbrž zaradi primerjave s celinsko, ravninsko in monotono Rusijo. Med drugim tudi zaradi dela nisem imel pojma, kaj se dogaja v plezariji in kje so plezalni *kompanjoni*. Za več kot šest let sem *padel ven*. No, ne povsem, saj sem bil v mislih še vedno noter. V stiski se pa vračaš k dejavnosti, ki jo imaš rad, a si jo zaradi višje sile prekinil. Sanjariš o minulih dneh in smereh. Tipaš oprimke v skali, vlečeš linije, kot da nisi v virtualnem

svetu. Podoživljaš na polno. Vzpostavljaš stanje, ki je bilo. Si hkrati tam in tukaj, tukaj in tam. Dolga leta dela, odsotnosti, odpovedovanja za neke druge cilje. Kate- re že? No, zdaj spet gledam to steno. Povsem od blizu. Vso črno in kipečo proti nebu. Parkirava ob čarobnem potoku Krajcarica. Hop čez brv in navkreber. Med macesne in borovce. In nadležne klope, kar sem opazil šele po prihodu domov. Vstopiva v vpadnici smeri. Tam pa presenečenje. Prijetno presenečenje.

Mali (Miha Praprotnik) in Milena (Praprotnik) sta že v prvem raztežaju, Mali v kratkih rokavih. Opa! Res- da je 17. junij, a zjutraj je še sveže. No, prav, Mali že ve. Saj se je kalil v Patagoniji, pa še marsikje. Ampak na koncu dolgega raztežaja že nekaj vpije Mileni, naj vendarle še zanj prinese *flis* z dolgimi rokavi. Z Mate- jem vstopiva. Začne on. In tako izmenično nadaljuje- va. Do velikega previsa. Vpnem tri svedrovce in ne- kaj telovadim. Ker me odnaša in mi ne gre na *frej*, me Matej spusti na sidrišče in poskusi še on. Previsa se loti daleč na desni, nekaj motovili, se prestopa, vpete ima tri svedrovce. Ne odneha, *zleze* in kar nadaljuje. V spominu imam raztežaj, ko pride vrsta name. Lini- ja gre rahlo v desno, med svedrovci je zračno. Vabeča globina. A kar gre. Potem vpnem še zadnje varovalo in na desni že vidim sidrišče. Tako blizu in tako daleč

hkrati. Ajde, gremo. Brez odlašanja. "Trt mrt – življe- nje ali smrt," bi rekel Sablja (Janez Sabolek). Zlezem in zdi se mi, da sem se s tistim zadnjim, kočljivim gibom

Zoran Radetič -
Zoki v svojem
elementu,
vertikalnem
svetu
Foto: Miha
Lampreht

Zoki med eno svojih
vragolij v ploščah
Val di Mella
Foto: Samo Krmelj

napol vrgel na sidrišče. Ups! In že varujem Mateja. Vse štima, vse gre, ampak vidim, da ima tudi on rahle težave. Matej je *kul* in zapeza nekoliko višje, kot bi bilo potrebno, tako da se potem muči, preden doseže sidrišče. Tudi njega navija, ampak se ne da. Ne bom pozabil tistega raztežaja nad travnato poličko. Najprej kvišku, strmo navzgor, zatem spet nek čuden preskok. Svedrovca ne morem doseči. Nekaj rogovilim in Mateju nakladam, da se bom *razsul*, če ne vpnem vponke v ploščico svedrovca, ki se mi zdi tako daleč. Če bi padel, bi mu najbrž priletel kar v naročje, ampak to se ne dela. Hm, ta raztežaj se mi zdi še težji, kot je kazalo. Čudno naložen svet, z nekimi policami in naloženimi kamnitimi skladi. Svedrovci dokaj narazen, vmes pa, za

dekoracijo, šopi trave. Vendar to še ni vse. Višje zgoraj Mali, v svoji zafrkantski maniri, nekaj duhoviči, da bova "*tuki* kar umrla", in podobne. Tudi Milena je zgoraj, a ne dovolj daleč, da ne bi slišal odmeva njenih besed, da je res težko, potrebno je prijeti tam in tam in potem nekako gre. Zdaj se pa znajdi.

Nič! Bodi tih in *mičken*. In skromen in pohleven. Zberi se in plezaj! Zato si tukaj. Stopim na plin do konca, srce mi udarja nekje v sencih. Samo to slišim. Prej je bil strah. Elementarni človeški strah. Občutek krotkosti. Morda ničevosti? Vsa velika in namišljena podoba človeka iz mesta, razmeroma uspešnega in povprečno situiranega možička, ki ima svoje določene predstave o življenju, delu, družini, družbi in ne nazadnje tudi o sebi; vse to se skrči na nekaj votlo donečih utripov srca, ki odzvanjajo nekje v sencih. Nekje v glavi. Prihajajo iz globine notranjosti, ki ji sicer ne prisluhneš. Daj, zberi se. Bodi plezalec! Tukaj ni drugega kot skala in tistih nekaj travnih bilk, ki tam zrastejo vsako leto v enakem časovnem zaporedju. Koliko let? Koliko stoletij, tisočletij? Koliko dob? Koliko časa? Ta nema kamnita gmota je tvoje pribežališče, tvoja pot, tvoj medij. Ponuja ti sobivanje in te spračuje: "Greš ali ne?" Vodi te, ponuja ti naravne prehode. Izkoristi jih, kot najbolje veš, znaš in zmoreš. Saj ni problem plezati v dobri in trdni skali. Z razmeroma dobrim varovanjem.

Kaj pa tukaj? Tu je zadeva drugačna. Ta zgodba je bolj kompleksna. Zbranost je še večja. Je to, kar iščeš. "Biti v ekstatični odprtosti biti." To je bil nemara moj raztežaj leta 2000. Bil sem tih, ponižno pomirjen sam s seboj in elementarno vesel, da sem na sidrišču.

Preostala zadnja dva raztežaja je preplezal Matej. Na vrhu, pri starem borovcu, sta za spust že pripravljena Mali in Milena. To bo pravi *abzajl*, pravi spust, saj smo združili dve 60-metrski vrvi in že drsimo ob steni, ki nas je prijetno zaposlovala ves dan. Smešni občutki so, ko drsiš mimo detajlov, ki so bili prej uganke in sestavljanke, zdaj pa te nadrobnosti podoživljaš z drugega zornega kota. Kot bi skakalec v Planici poletel vzvratno ali slalomist s Podkorena odpeljal s cilja na štart. Prej napreduješ navzgor in ne veš, kakšne pasti te čakajo. Zdaj drsiš po vrvi navzdol, kovinska osmica je dobesedno razbeljena, paziš, da ne *zamočiš* vrvnih manevrov, vendar kljub temu še enkrat opazuješ celotno zgodbo v obratnem vrstnem redu.

Pri vzhodu stene smo. Enajst lepih raztežajev je za nami. Sklenili smo čudovit plezalni dan z razkošnimi pogledi na gorsko kraljično Sočo. In Trento. In na te *mičkene* avtomobilčke in še manjše soferčke z družinami ali brez, ki živijo svojo zgodbo, pri tem pa ne slutijo, da jih z vrha nekdo opazuje. In nad nami najbrž še nekdo? Vsak sestavlja svoj delček mozaika. Usoda meša karte, mi pa igramo. Ali kot bi rekel veliki in svojčas docela nerazumljeni skladateljski genij Erik Satie: "Vsi padamo, pa vendar je tam nekje mehka, nevidna dlan, ki pazi, da naš padec ni pretrd."

Svet je majhen. Plezanje ga dela velikega. Zame brez dvoma. ●

Spoštovani naročniki Planinskega vestnika,

obveščamo vas, da bodo položnice za letno naročnino na Planinski vestnik poslane februarja 2019. Do konca januarja 2019 imate čas, da si priskrbite članski popust.

Kaj morate za to storiti?

Sklenite ali podaljšajte svojo planinsko članarino v izbranem planinskem društvu do konca januarja 2019 in na položnici bo upoštevan 25 % članski popust. Upravičeni boste tudi do ostalih ugodnosti, ki vam jih prinaša članstvo v eni največjih in najbolj množičnih organizacij v Sloveniji. Planinsko članarino lahko uredite v izbranem PD, na sedežu PZS ali na spletu (<https://clanarina.pzs.si>) **Več informacij dobite na 01 43 45 690, pv@pzs.si, www.pzs.si**

Harlekin, poleg Kopiščarjeve, daljša športna smer v Zadnjiškem Ozebniku, se vije 440 m, v rahlo desnem delu, z bazno oceno 6c plus; z ne prav na gosto posejanimi svedrovci in s skalnim podorom v vršnem delu smeri.
Foto: Janez Skok

Piti bi moral

Zlom zaradi dehidracije

Odprl sem oči. Zagledal sem neznane moške, ki so se sklanjali k meni, okrog pa radovedne obraze firbcev. Zaslišal sem sinov glas: "Kako si? Te boli?" Nejc je klečal ob moji glavi. Dojel sem, da ležim na nosilih.

"Kaj se je zgodilo?" sem vprašal.

"Padel si po pobočju in izgubil zavest. Nisem videl. Bili smo v avtu," je razlagal sin, ki ni mogel skriti skrbi in vznemirjenosti.

"Ko smo po vznemirjenju ljudi videli, da se je nekaj zgodilo, me je zaskrbelo zate pa sem šel pogledat. Reševalci so bili že tu," je dodal. Potem je pohitel, da bi me nekako pomiril:

"Fotoaparat je, kot kaže, v redu. Dobil sem tudi tvoj klobuk." Malo sem se premaknil in skušal ugotoviti, kaj mi je. Čutil sem bolečino v spodnjem delu telesa, vendar sem se lahko premikal. Reševalec, kasneje sem ugotovil, da so mi pomagali gorski reševalci, mi je rekel, da naj mirujem. Vprašal sem ga, kaj je narobe z mano, pa je povedal tisto, kar sem že vedel, da sem padel in izgubil zavest.

Poskusil sem ustaviti zmedo misli v glavi in razvozlati, kaj se mi je pravzaprav zgodilo. Počasi sem sestavljal slike prejšnjih dogodkov, hkrati pa sem previdno preverjal, v kakšnem stanju sem. Podobe in spomini v moji zavesti so bili vse bolj jasni in začel sem se zavedati dogajanja pred padcem.

Bili smo na potepanju po zahodu ZDA. Ker je severne predele, ko smo zapustili Yellowstone, zajelo hudo deževje, smo se umikali na jug. Vmes smo si želeli ogledati še kar največ zanimivosti, zato smo se ustavili tudi v razbeljenem parku Arches v Utahu. Tam ni bilo sledu o slabem vremenu, termometer je že krepko preskočil štirideset stopinj v senci. Rdeče skalovje je puhtelo, a želel sem videti vsaj nekaj od dva tisoč naravnih oken in kamnitih mostov, ki so mi burili domišljijo že v otroških letih, ko sem

*V parku Arches so se v tisočletjih umetniško izživljali veter, pesek, voda in različne temperature.
Foto: Miro Štebe*

kar požiral stripe o kavbojih. Asfaltna cesta po parku vodi mimo večine najzanimivejših kamnitih obokov in drugih skulptur iz peščenjaka, ki se še upirajo silam narave. Nalivi, hudourniki, veter, peščeni viharji, zmrzal in vročina ter drugi arhitekti narave so že sprali in odnesli sklade manj obstojnih kamnin tam okoli, obstala pa je še množica drznih stolpov, naravnih oken in drugih likov forme vive iz materialov, ki se bolje upirajo zobu časa.

Kot smo videli že v drugih ameriških parkih, so ceste vedno speljane sorazmerno blizu zanimivostim, tako da obiskovalcem ni treba prav dosti hoditi do njih. Prepričan sem, da debeli Američani, ki so tam že krepko v večini, niti ne bi bili sposobni kaj več, kot da zlezejo iz klimatiziranih avtomobilov, poslikajo razgled in naredijo svoje *selfije*, nato pa peljejo do naslednjega postajališča. Tudi mi smo nekako na ameriški način raziskovali park, potem pa smo se ustavili na počivališču, s katerega je bilo mogoče do treh skupin naravnih oken. Do vsake od skupin je bilo največ od pet do petnajst minut hoje. Najmlajši sin je rekel, da ima že dosti vročine in da bo raje ostal v hladnem avtu, starejši pa je bil z dekletom pripravljen iti do ene od skupin rdečkastih stolpov, prevrtanih z naravnimi preduhi. Bil sem hitrejši in kaj kmalu sem poslikal veliko naravno okno, ki mu je družbo delalo še nekaj manjših odprtín.

Vedel sem, da imam čas, zato sem pohitel še k drugemu velikemu naravnemu oknu, kjer se je v senci pod skalnim obokom stiskalo kar precej ljudi. Iskal sem najboljše položaje za fotografije in razmišljal o drugačnem toku naravnega časa, kot velja za človeške mravljice. Predstavljal sem si tisto pokrajino pred milijoni let, ko so bila tisočletja le komaj omembe vredna časovna obdobja. Zanimivo je, da so me ravno med obiski narodnih parkov v Skalnem gorovju pogledi na veličastne prikaze delovanja naravnih sil vedno znova opominjali, da je naše bivanje le nepomemben hipec v življenju sveta. Usedel sem se v senco udobnega razgledišča in si umišljal, da poslušam pripoved časa. Veliko podrobnosti nisem slišal, a že tisto, kar sem dojel, me je navdajalo z občudovanjem. Kot nekoč sem si zaželel, da bi lahko zajahal iskrega konja in se z njim klatil med kamnitimi orjaki in kaktusi tiste puščave. Veter in zvezde bi mi izdajali zgodbe preteklosti in skrivnosti tamkajšnjega življenja. Videl sem, da sta se tudi sin in njegova deklica stiskala v zavetju sence prvega naravnega okna. Preden si bosta ogledala še drugo okno, bo minilo kar nekaj časa, jaz pa si kljub sanjam o neskončnosti časa in davnih dobah nisem dovolil iz utečenih navad in hitenja sedanjega ponorelega stoletja, zato sem začel pogledovati proti tretjemu oknu. Pravzaprav je šlo tam za tri kamnita okna, združena v zanimivo tvorbo. Moral bi se vrniti na parkirišče in od tam bi bil v petih minutah pri oknih. Pomislil sem, da bi mi to vzelo preveč časa in da je najbolje, da grem kar počez, čez puščavo. Videl sem opozorila, da je treba hoditi le po urejenih poteh, ampak saj gre le za puščavo.

Tu ne morem narediti kakšne posebne škode. Vem, da sem s tem le poskušal upravičiti svojo odločitev in da nisem imel prav nobenega argumenta zanj, ampak vseeno sem jo mahnil med sklanimi balvani in redkim grmičevjem k tretji skupini oken.

Po sledeh, ki sem jih videl, sem spoznal, da le nisem edini, ki krši pravila. Ni mi bilo popolnoma vseeno, ampak hotel sem pridobiti čas, po naravi sem *firbec* in želel sem videti še več, zato sem se sam sebi greh tudi odpustil. Izbral sem si smer, po kateri sem bil kar se da hitro spet na urejeni poti. Ko sem se bližal, so se skalni oboki bočili vedno bolj mogočno in slikovito. Res neverjetno, s kakšno domišljijo se narava igra v peščenjaku te puščave! Naredil sem nekaj posnetkov, potem pa se mi je zdelo, da bi bile slike lahko še boljše, če bi se na drugi strani povzpел na razgledno vzpetinico. Zagrizel sem navkreber. Ko me je tik pod vrhom že skoraj izdala sapa, sem počakal in se obrnil, da bi videl, kakšen prizor se mi odpira. Med obratom pa se mi je zavrtelo v glavi in zdaj sem tu na nosilih.

*V hudi vročini so obiskovalci iskali senco vsepovsod.
Foto: Miro Štebe*

*Domišljija je lahko izbirala imena za skulpture narave.
Foto: Miro Štebe*

Očitno sem res izgubil zavest in se zakotalil po pobočju navzdol.

Počutil sem se kar dobro, malo potolčenega, vendar kaj drugega hujšega nisem zaznal. Pomislil sem, da bo treba pregled v bolnišnici verjetno drago plačati. O podobnih izkušnjah sem se že pogovarjal s prijatelji, ki so me pred odhodom na potovanje opozarjali na takšne nepredvidene stroške, ki so jih imeli sami. Ker se je naše potovanje iztekalo, nisem imel več pravih denarja, zato sem najbližjemu reševalcu rekel, da sem kar dobro in da mislim, da bo šlo naprej tudi brez njihove pomoči. Reševalec mi je odgovoril, da me ne morejo zdaj kar pustiti. Peljati me morajo v bolnišnico, tam bodo pa strokovnjaki odločili, kako naprej. Lahko da imam pretres možganov. Vdal sem se v usodo in pustil, da so me odpeljali v bolnišnico v Moab. Kakšno olajšanje je bil hlad bolnišnice, ko so me iz vročine utiškega poldneva prenesli v klimatizirane prostore! Zdravniki so se zelo *pedantno* lotili preiskav. Opravili so celo vrsto analiz, potem pa so me pustili

v prijetno hladni avli z infuzijo v roki, da sem čakal na rezultate. Družbo sta mi delala Nejc in prijazen študent medicine. Bil sem kar pomirjen in sem verjel, da me bodo odpustili iz bolnišnice. Ugotovil sem, da imam bolečo le eno nogo, vendar sem se z drugo lahko premikal. Pač udarec ob padcu. Če dobim pomožno palico ali berglo, bo vse dobro. Med čakanjem sem želel na stranišče, ki je bilo nedaleč stran. Bolj po eni nogi kot po dveh sem odskakljal tja. Ob vračanju pa sem neprevidno obremenil tudi drugo nogo. Od hude bolečine se mi je spet zavrtelo in nezavesten sem padel po tleh.

Spet sem se zbudil na nosilih. Zdravniki niso mogli razumeti, kaj je narobe z mano, da sem v sorazmerno kratkem času dvakrat izgubil zavest. Poslali so me na resonančno slikanje glave, opravili pa so še več drugih dodatnih analiz. Na koncu mi je zdravnik dejal, da sem v dokaj dobri telesni pripravljenosti in da niso odkrili ničesar posebnega, le da sem precej dehidriran. Spraševal me je, kdaj in kaj sem nazadnje pil, ali sem že kdaj prej izgubil zavest, in ko sem povedal, da se mi je to že zgodilo, me je začel natančneje izpraševati o tistih dogodkih in nazadnje sva ugotovila, da je res mogoče, da sem tudi prej izgubljal zavest zaradi pomanjkanja tekočin. Moram priznati, da sem glede pitja vode v hribih res nemaren. Dostikrat sem se pošalil, da voda še za v čevelj ni dobra. Neštetokrat s sabo nosim zadosti vode, a piti začnem šele, ko sem spet v dolini, že v avtu. Med hojo preprosto pozabim na pitje. Kadar sem v hribih izgubil zavest, sem iskal vzroke drugje. Bil sem tudi pri zdravnikih, pa mi niso povedali ničesar oprijemljivega, le da obstaja verjetnost, da bom še kdaj izgubil zavest. Zdaj smo le dokaj prepričljivo ugotovili, da je bilo skupni imenovalec pri mojih prejšnjih slabostih in omedlevicah verjetno res pomanjkanje vode. Odslej bom pri pitju med turami precej bolj previden!

Ker sem še kar prosil za odpust iz bolnišnice, mi je zdravnik dejal, da bi me po tistem, kar so ugotovili, res lahko že poslali domov, vendar mi priporočajo, da vseeno ostanem čez noč pri njih na opazovanju, saj še vedno ne vedo zagotovo, za kaj gre. Pristal sem, a noč je minila brez posebnosti, zjutraj pa me je dežurni zdravnik spet zelo natančno preiskal in izpraševal o bolečinah. Dejal je, da mu je nekaj še vedno sumljivo in da me zato še enkrat pošilja na slikanje. Po slikanju je povedal, da so bili njegovi sumi upravičeni in da imam zlomljeno medenico. Lep cirkus mi je zakuhala ta dehidracija! Ko sem padal po pobočju, sem očitno staknil še to poškodbo.

V bolnišnici sem ostal še nekaj dni, vseeno pa sem se domov lahko vrnil ob predvidenem času. Pomagal sem si z berglami, na zahtevo zdravnikov pa sem moral med poletom jemati tudi zdravila proti bolečinam in strjevanju krvi. Vse stroške reševanja in bolnišnice mi je plačala zavarovalnica, saj sem imel pravilno urejena zavarovanja, na planinske ture pa zdaj precej bolj načrtno nosim vodo in jo med izleti tudi pijem. ●

Ko se ti urajma

Poznopoldanska turna smuka z Blegoša

Do vseh hribov in gora čutim precejšnjo naklonjenost. Do nekaterih pa čutim še nekaj več. Imam jih enostavno – rad! In Blegoš zagotovo sodi mednje. Velika zasluga gre nedvomno mojima naraščajnikoma, saj je bil Blegoš – poleg Ratitovca – eden rednih ciljev v letih, ko smo se družinsko začeli ozirati malo više.

Blegoš, simpatični plešec! Le kdo ne bi vzljubil hriba, ki slovi po tej svoji hudomušni posebnosti, vršni pleši? Zaradi številnih bunkerjev iz časov med svetovnimi vojnami je zanimiv za mulce (na to smo jih "lovili"). Zaradi visokogorske paše je na njem še bolj živahno, kot bi sicer bilo. Ponuja prvovrsten razgled, prednjačijo pogledi na ostala dva sredogorska prvaka in Julijce, na Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe ter na Ljubljansko kotlino. Številne, visoko zarezane ceste omogočajo, da izbereš turo, skladno z dnevno formo ali starostjo otrok. Koča malo nižje od vrha omogoča dodano

kombinatoriko obveznih elementov dnevnega ritma, npr. skočiti gor na kosilo ali večerjo. Skratka, Blegoš se kaže in izkaže kot zanimiv in raznovrsten cilj. Pozimi je malce drugače. Za turnega smučarja Blegoš spada med pomožne, na neki način – če sploh lahko tako rečem – "drugorazredne" cilje. Ne verjamete? Če drugemu turnemu smučarju poveš, da si bil za vikend na Blegošu, se iz njegovih ust skoraj zagotovo ne bo izvil občudujoč ali zavisten vzklik "Vau!" Nikakor ne. Bolj verjetno boš zaslišal tih, blago nezainteresiran "Aha." Tako je s tem.

*Vršna piramida žari v poznem soncu.
Foto: Peter Pehani*

Zimski Blegoš je zelo primeren cilj za turne začetnike, veterane ali za turne rekonvalescente. Turni smučar na višku moči pa izbere Blegoš takrat, ko zapade veliko snega in so razmere preveč nevarne za kaj višjega, strmejšega, bolj odprtega. V takih primerih je Blegoš relativno varna izbira. Nanj se namreč vzpenjaš najprej po gozdu, potem po gozdu in nazadnje še malo po gozdu. Šele čisto na vrhu, na pleši, se teren povsem odpre – in zravna.

Zadnja leta so bili začetki turnih sezon večinoma precej klavni. Lanska sezona (2017/18) pa je presenetila s povsem drugačnim potekom! Snežna fortuna je bila več kot naklonjena, v decembru in januarju je snežilo tako rekoč vsak teden, po hribih se je lazilo in prašilo vsak dan. Za turnega smučarja ni lepšega od ture v najvišji, trdi zimi, po svežem snegu: gor po mehkem, dol po mehkem, oči pa se pasejo po belo odeji pokrajini. Zato ne preseneča, da sta se priljubljene

turnosmučarski spletni strani Turni klub gora in Snežak šibili od navdihujočih zapisov in fotografij aktualnih razmer. Na prvi sem našel tudi zapis o turi na Blegoš iz vasi Potok – po starem iz Farjega Potoka (Pffaffenbach) – kot že več let poprej. A v preteklih letih je tura vedno nekako izpadla iz programa – na račun težjih, to zimo pa je vendarle prišel čas zanjo.

Popoldanski štart

Ves decembrski petek je izdatno snežilo. Zaradi tega je bilo treba turo za bližajoči se konec tedna izbrati zelo previdno, se pravi, poseči po naboru varnih, gozdnih različic. Na Blegoš iz Potoka, torej!

Sneženje se je izdatno nadaljevalo v noči iz petka na soboto. Sneg je rahlo naletaval tudi sobotno jutro. Po svoje dobrodošlo, nikamor se ni mudilo! Vremenska napoved je samozavestno zatrjevala, da bo sneženje dopoldne ponehalo, pozno popoldne pa je obljubljala

Mimo bogato obloženih dreves
Foto: Peter Pehani

celo razjasnitve. V skladu z napovedanim razvojem vremena sva se s sestro Špelo domenila za popoldansko turo. Ne brez pomislekov, ali bo vreme dejansko sledilo scenariju. Ko sem se pripeljal po Špelo, je z njo čakal tudi Rade, dolgoletni skupni prijatelj in zdaj Špelin sosed, ki jo je prestregel s smučmi v rokah ter se nama brez oklevanja pridružil.

Do vasi Potok smo se po sveže spluženi cesti za las prebili brez natikanja verig. V oblačnem, ne zelo navdihujočem vremenu smo krenili nekaj minut pred drugo uro. Mimo jablan, ovešenih s svežo belino, smo zagrizli v neporaščen breg ter za njim vdeli položen kolovoz skozi gozd. Objela nas je prava zima.

Ker sem imel ob sebi dva izkušena, prekaljena tabornika, oba iz Rodu Sivega volka, skoraj ni bilo možnosti, da se ne bi izgubili. In smo se! Vseživljenjsko večdesetletno ukvarjanje s taborniki ti vcepi v kri t. i. "hojo po karti" (v njunih mladih časih so bile to vojaške specialke): ošineš zemljevid, vse ti je jasno – in greš.

Po gozdu smo najprej sledili zametenim ostankom turnih sledi po položnem kolovozu. Že na prvem razcepu pa nas je zamikal neshojeni kolovoz, ki se je s položnejšega usmeril strmeje desno navzgor – in po naši oceni bolj proti vrhu. Kar dolgo se je nadaljeval, pa razcepljal na več kolovozov in zahteval od nas večkratno odločanje, vijugal po gozdnatih strminah, se polagoma spremenil v vlako in na koncu ugasnil. Obstali smo sredi gozda, brez nadaljnjih usmeritev, kam naprej. Izgubljeni? Ne, to pa ne, povsem se nismo izgubili – to se taborniku ne zgodi! Malo smo tavalili, to že, generalna situacija pa nam je bila kristalno jasna. Ugodna posledica tega 'gremo mi po svoje' je bila, da smo v globokem pršiču lahko vlekli špuro. Neverjeten užitek. Dandanes že redke privilegij!

Vreme je očitno poslušalo vremensko napoved, saj se je je dosledno držalo. Zadnje faze fronte so se vidno umikale. Proti severu smo skozi drevesa pod temnimi sloji oblakov ugledali Storžič in Košuto, ki ju je oblila nenavadno modra svetloba. Ko smo se prebijali s severne, senčne strani gozda proti slemenu, pa so vrhovi

*Decembrski mraz,
sunki severovzhodnika
in sončni zahod:
popolna zimsko magija.
Foto: Peter Pehani*

Prašimo!
Foto: Peter Pehani

dreves že divje žareli v nizkem popoldanskem soncu. Na slemenu smo spet ujeli sledi in kmalu smo se znašli pri koči – po slabih dveh urah gozda končno spet na odprtem terenu. Tam pa se je začelo najlepše! Bogato, zares debelo obložena drevesa so se krivila pod težo snega, nizko sonce je ožarjalo vrh s toplo svetlobo.

Bi bil lahko scenarij boljši

Zadnjih sto petdeset višinskih metrov je potekalo kot en sam neverjeten dogodek, tako pri vzponu kot pri spustu. Nenavadno za ta letni čas, tak dan – po intenzivnem sneženju, in za tako pozno uro; a doživetje smo delili še z nekaj smučarji in pohodniki, ki smo se v te dobre pol ure izmenjali na vrhu.

Vse je potekalo skoraj kot v transu. Navdihujoče količine snega, pojemajoča, vsako minuto drugačna svetloba, ravno pravi mrz, prvinskost zime v polnem sijaju. Čisto na vrhu se je od neznano kod vzel še zelo močan severovzhodnik, ki je okrepil doživetje. Prava magija zime!

Rade se je ustavil malo nižje, še v zavetrju, zato sva s Špelo sama stopila na prostrani vrh. Severovzhodnik je pometal z vso silo in priganjal k odhodu. Ko

sva hitela s snemanjem psov, se je sonce počasi poslavljalo. Sneg, ki ga je nosilo naokoli in naju je bičal po obrazu, je rumeno žarel. V spremstvu zadnjih žarkov sva se pognala proti dolini. Ko sva prestregla še Radeta, se je sneg obarval že rožnato. Rožnatega pršiča do kolen res ne doživiš vsak dan! Navdušeno smo se zapodili po prvovrstni snežni mehko. Smučanje je bilo ena sama lahkost gibanja. Lepota in neponovljivost trenutka sta povzročila, da je čas tekel počasneje. Preplavljala nas je hvaležnost, da smo se znašli tu gori prav v tem trenutku in da smo premagali dopoldansko dolinsko ležernost in uspeli doživeti nekaj takega. Iz najlepšega smo kmalu zapeljali spet v gozd. Pri spustu nismo uporabili "taborniških bližnjic", držali smo se znane letne poti, ki večinoma poteka po cesti, in nazadnje sledi, ki so z nje vodile proti vasi Potok. Do nje smo prismočali tik pred temo.

Kratka popoldanska tura se je na koncu izkazala za vrhunsko in nepozabno doživetje. Presenečenje je bilo popolno. Zanj so poskrbele vrhunske snežne razmere in res neverjeten *tajming* ture, po naključju usklajen tako z vremenom kot s sončnim zahodom. Ja, tako je, če se ti *urajma*. ◉

Malo obiskano turnosmučarsko območje

Južni del skupine Kreuzeck

Skupina Kreuzeck spada med tako poleti kot pozimi slabo obiskane koticke Visokih Tur. Turnosmučarsko je še najbolj obljudena skozi dve "vstopni točki" iz doline Möll, torej s severne strani. Obe smo sicer v *Planinskem vestniku* pred časom že predstavili, in sicer turi na Kreuzeck (april 2009) in Striedenkopf (marec 2008).

Še bolj nepoznan je južni del skupine Kreuzeck, ki smo si ga sicer mimogrede ogledovali na mnogih vožnjah po Dravski dolini, hiteč proti vzhodni, ali še dalje, proti južni Tirolski. Nad temnimi gozdnimi obronki nad Dravo so se v zaporedju prikazovali beli vršaci, pa nikoli ni bilo pravega vzgiba za obisk.

Tudi turnosmučarska literatura za to območje je šibka. Korbajev vodnik pozna Dolzer in Grakofel,

domači, sicer bogati Peternelov vodnik, pa le prvega od njiju. Rotherjev turnosmučarski vodnik za Koroško pa na južni strani skupine Kreuzeck prav nič.

Sezona 2017/2018 je bila po nekaj pičlih zimah spet bogata s snegom tudi na Koroškem in po prvem obisku Dravske doline smo jo že začeli obdelovati s pravo analitično pedantnostjo. Nekaj smernic in vtisov, pa štiri opise v prilogi, bomo podali v nadaljevanju.

*Dolomiti (levo) in
Damerkopf (desno)
Foto: Tomaž Hrovat*

Dravska in Ziljska dolina spodaj v meglicah Foto: Tomaž Hrovat

Scharnik in njegovi vazali Foto: Tanja Jankovič

Dravska dolina od Oberdrauburga do Steifelda

Dravska dolina se med koroško deželno mejo in med sotočjem z Möllom imenuje nemško Oberdrautal, torej Zgornja Dravska dolina. Zahodneje, na meji z Vzhodno Tirolsko, pa spremeni ime v Pustriško dolino/Pustertal. Turnosmučarski vrhovi južnega dela skupine Kreuzeck so nanizani nad Dravsko dolino tako, da jih je najpregledneje opisati kar v sklopu njihovih izhodišč – ličnih mestec ob Dravi.

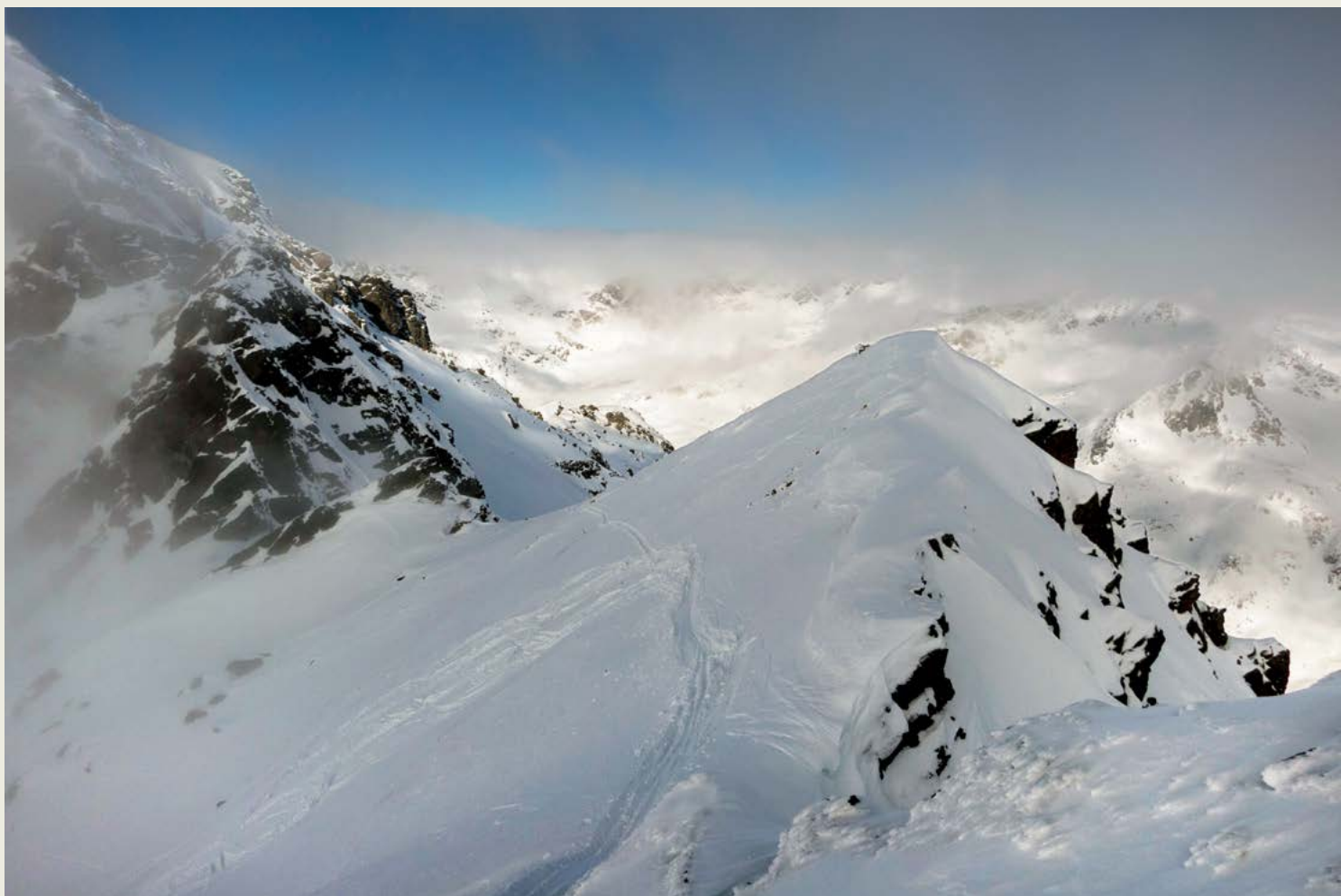
Uvodoma pa še nekaj, kar je celotnemu območju skupnega. Turni smuki so pretežno za visoko zimo in zgodnjo pomlad. Pobočja so povečini južna, večina gora ima spodaj krajši ali daljši gozdni obroč, ki ga premagamo po gozdnih cestah. Dovozi na izhodišča vodijo skozi gorske zaselke. Kljub skrbnemu pluzenju verige v prtljažniku niso odveč, štirikolesni pogon pa tudi ne le modna muha.

Najbolj oddaljeno izhodišče je staro prometno križišče Oberdrauburg oziroma njegov v pobočju raztreseni zaselek Zwickenberg. To je izhodišče za 2441 metrov visoki Damerkopf, ki je izrazito neobljudena, pa vsekakor priporočljiva tura za vse, ki so nagnjeni k raziskovanju. Z istega izhodišča je možna tudi zares dolga, že skorajda eksotična tura na Roter Beil, 2497 m, mimo neoskrbovane kočice Hugo Gerber. Že prvi ocvirek za obe turi je dovozna cesta na

Zwickenberg, ki je na začetku zares strma in ozka obenem. Ampak če bomo zmogli na smučeh, bo zmogel tudi avto do izhodišča, si rečemo. Je pa Zwickenberg prvinski gorski zaselek in na povratku se je vredno ustaviti ob cerkvi in si ogledati zanimive freske na pročelju. Pa morda zaviti v eno od kar dveh vaških gostiln, ki se nahajata druga zraven druge. Drugo izhodišče je kraj Irschen, ki se ponaša z nazivom zeliščna vas (Kräuterndorf). Nad Irschnom se

*Pravljичne kočice ob smučini na Mokarspitze
Foto: Tomaž Hrovat*

Pogled proti severu z vrha Rotwielanda Foto: Tomaž Hrovat

*Večglavi greben
Damerkopfa
Foto: Tanja
Jankovič*

na 1618 metrih nadmorske višine nahaja lična zasebna koča Bergheimat, ki je odprta vse leto in je odlično izhodišče za turnosmučarski konec tedna (Lastnika koče govorita odlično angleško in vzdržujeta facebook stran s svežimi informacijami.). Do koče dostopimo po gozdni cesti na smučeh. Glavni turnosmučarski cilji nad Berheimatom so dominantni Scharnik, 2657 m, njegov sosed Rotwiland, 2555 m, in še malo nižja Kristall Spitze, 2401 m. Tudi turni smuk na Mokarspitze, 2305 m, lahko izvedemo od Bergheimata, a nanj lahko pridemo tudi direktno iz Irschna.

Dellach in Drautal je drugo možno izhodišče za Mokarspitze. Predvsem pa je skozi vasico Drassnitz in istoimensko stransko dolino vstopnica za gigantško dolge južne pristope na Hochkreuz, 2709 m. Če vam mnoga imena krajev in gora zvene nezmotljivo domače, velja navesti, da naj ne bi šlo za slovansko poselitev, temveč za prevzem slovanskih ledinskih imen v krajevna imena (to nenavadno razlago

so zapisali avtorji na spletni strani kraja Dellach). Lep turni smuk, ki ga izvedemo iz Dellacha, je tudi razgledni Knoten, 2214 m. Nad krajem Greifenburg je izhodišče prijetna koča Gaugenschutzhau. Nad kočo je daljša smučarska vlečnica za ljubitelje "kombinatorike". Glavni turnosmučarski vrh je tod Dolzer (tudi Tolzer, 2172 m). Relativno enostaven in kratek turni smuk si je mogoče popestriti s spustom na severno stran in krožnim povratkom čez sedlo Gnoppitz. Glede na razmere in appetite pa so še druge možnosti.

Še zadnje, nam najbližje izhodišče, je kraj Steinfeld. Nad njim leži ozka vstopna dolina Rottenstein, ki z dolgim pristopnim maršem po relativno položni gozdni cesti odbija osvajalce prvovrstnih turnosmučarskih trnuljčic, kot so Lenkenspitz, 2298 m, Karlhöhe, 2232 m, Kleiner Grakofel, 2459 m, ali Putzen, 2330 m. Kdor ne išče velikih imen in se je voljan malce dodatno potruditi, dobrodošel! ●

Informacije

Kako priti v zgornjo Dravsko dolino: Iz osrednje Slovenije se po avtocesti peljemo skozi karavanški predor, po turski avtocesti hitimo mimo Beljaka in Špitala in se odcepimo levo proti Lienzu. Ko bomo na naši desni strani občudovali mogočne skladovnice lesa firme Hasslacher, se spomnimo, da so kupili tudi žago v Bohinjski Bistrici in se tako slovenski les razžaguje na slovenski zemlji, pa nam zadovoljno zaprede patriotsko srce. Od tam naprej za tovrstna dolinska razglabljanja ne bo več dosti časa, ker je do prvega izhodišča le še 15 minut vožnje. Iz Ljubljane je skupaj 160 kilometrov do prvega oziroma 180 kilometrov do zadnjega izhodišča. Dovolj udobno za enodnevne izlete, še bolj priporočljivo pa je narediti vsaj dve turi na en mah.

Literatura: Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. Wieshaupt Verlag, 1997.

Mitja Peterneel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sirdarta, 2011.

Spletne povezave: www.oberkaernten.info/drautal/
www.urlaub-dellach-drau.at/home.html
www.gaugen.at/alpengasthof.html
www.facebook.com/Almgasthof-Bergheimat-in-Irschen-479554598772905/
Damerkopf: www.youtube.com/watch?v=hGFEGhUYsDE
Scharnik: www.youtube.com/watch?v=IjhFbVGNams

Zemljevid: *Mölltal, Kreuzeckgruppe, Drautal*, WK 225, 1: 50.000.

Damerkopf, 2441 m

Visoke Ture,
skupina Kreuzeck

Damerkopf je vsestransko kar zahteven. Že izhodišče je težko najti, sama tura naprej pa terja tudi precej smisla za orientacijo. Seveda nam celotno turo precej olajša kakšna smučina lokalnih poznavalcev.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Orientacijsko je tura zahtevna. Vzpon po grebenu je mestoma malce izpostavljen.

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček in obvezno srenači.

Višinska razlika: 1136 m (pri opisani kombinaciji)

Izhodišče: Hintenberg, 1305 m. Iz osrednje Slovenije se po avtocesti peljemo skozi karavanški predor, po turski avtocesti hitimo mimo Beljaka in Špitala in se odcepimo levo proti Lienzu in vozimo do Oberdrauburga, kjer zavijemo

desno proti Zwickenbergu. Z avtom peljemo mimo cerkve v Zwickenbergu še približno dva kilometra. Tam v ostrem serpentinastem ovinku zavijemo levo in nato nadaljnja slaba dva kilometra do Hintenberga, ki je raztresen zaselek posameznih kmetij. Opisne orientacijske točke tu ni, zato si je nujno treba pomagati z zemljevidom! Če boste ob cesti opazili rumeno smerno tablico z označeno planinsko potjo proti Wildsee, ste na pravi poti: še nekaj metrov zapeljemo z avtom blago navzdol, nato sledi odcep desno pod velbanim skednjem in ste na majhnem parkirnem prostoru pri lese- ni šupi, malo pred najvišjo kmetijo. WGS84: N 46,7702°, E 12,979355°

Čas vzpona: 4 h

Sezona: December–marec

Zemljevid: Mölltal, Kreuzeckgruppe, Drautal, WK 225, 1: 50.000.

Vzpon: Z izhodišča gremo najprej v okljukih po gozdni cesti, tako dosežemo prve raztresene planinske stanove. Gozdni cesti na višini pribl. 1600 metrov sledimo dalje proti desni, obenem je

Križ v grebenu Damerkopfa Foto: Tanja Jankovič

Rotwieland, 2555 m

Visoke Ture,
skupina Kreuzeck

Rotwieland je prava lokalna poslastica, katerega edini navidezni manko je to, da je nižji Scharnikov sosed. Pa vendar ima v turnosmučarskem smislu pred njim pomembno prednost. Zaradi konfiguracije terena je namreč plazovno manj izpostavljen.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Fizično je tura dokaj naporna, zgornji del pa zmerno strm.

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček.

Višinska razlika: 1377 m

Izhodišče: Leppen, 1178 m. Iz osrednje

Slovenije se po avtocesti peljemo skozi karavanški predor, po turski avtocesti hitimo mimo Beljaka in Špitala in se odcepimo levo proti Lienzu. Za Dellachom zavijemo desno proti Irschnu in dalje (smerne table) proti zaselku Leppen. Manjše urejeno parkirišče je dobrih sto metrov pred zadnjo kmetijo raztresenega zaselka Leppen. Pri kmetiji (Edner) ni mogoče parkirati! WGS84: N 46,762963 E 13,02587°

Koča: Bergheimat, 1618 m, telefon +43 680 24 22 93, (v zasebni lasti, odprta vse leto).

Čas vzpona: 4 h

Sezona: December–marec

Zemljevid: Mölltal, Kreuzeckgruppe, Drautal, WK 225, 1: 50.000.

Vzpon: Od izhodišča se po od snežnih sani utrjeni gozdni cesti v okljukih nezgrešljivo povzpemo do planine Leppner Alm, na vrhu katere se nahaja koča Bergheimat, 1618 m. Do tu potrebujemo uro in pol.

Od Bergheimata nadaljujemo desno in takoj navzgor mimo naselja

Skrita dolinica pod Rotwielandom Foto: Tomaž Hrovat

Damerkopf, 2441 m

Visoke Ture,
skupina Kreuzeck

PLANINSKI VESTNIK | januar 2019

zdaj to markirana pot št. 316. Kot glavna orientacijska točka nam služijo drogovi elektro daljnovoda. Če se držimo le tega, bomo dosegli čistino pod Langkoflom, 2060 m. Nadaljujemo strmo čez njega na širši razgledni plato, nato pa bolj ali manj po vedno ožjem grebenu. Teren je zdaj razgleden, elektrovod pa desno pod

nami. Nadaljujemo po grebenu, dokler gre. Vrh Damerkopfa je namreč raztegnjen večglavi greben in zaključimo na njegovi najbolj smiselni konici.

Spust: Pri spustu nas bo samo vleklo z grebena proti naši levi navzdol; ciljamo na spodaj vidno kočico (Höferalm), pogumno nadaljujemo nizdol, dosežemo

red ek gozd in skozi njega do lovske kočice Hasslerhütte, 1851 m. Po karti vidimo, da je pod nami gozdna cesta, zato pogumno nadaljujemo navzdol. Po gozdni cesti (ki ni ista kot dostopna!) v blagem spustu dosežemo kmetijo, ki je kakšnih deset minut oddaljena od našega izhodišča. Skratka, relativno zapleteno.

Tomaž Hrovat

Rotwieland, 2555 m

Visoke Ture,
skupina Kreuzeck

PLANINSKI VESTNIK | januar 2019

novih lesenih hiš in dalje do sirarne Ochsnerhütte. Ta del poteka skozi red ek macesnov gozd. Pri Ochsnerhütte smo nad gozdno mejo in se pregledno odločamo za nadaljevanje. Naravnost nad nami sta dve skalni glavi – leva je

Scharnik, 2657 m, in desna Rotwieland, 2555 m. Med njima slutimo poševno gredino in se po razgibanem terenu napotimo proti njej. Gredina se v resnici izkaže za široko grapo, ki jo prav pod vrhom zapustimo in se desno povzpne

na vrh Rotweilanda. Na vrhu ni križa, pač pa razgledna lesena klopca.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona z možnimi manjšimi variantami glede na kakovost snega za smučanje.

Tomaž Hrovat

Mokarspitze, 2305 m

Visoke Ture,
skupina Kreuzeck

Mokarspitze je tipična gora južnega dela skupine Kreuzeck. Ne najenostavnejši dovoz, prvi dostopni del skozi gozd, čudovita južna pobočja nad gozdno mejo, malce zahtevnejši zaključek vzpona na vršnem delu in izjemni razgledi z neobljudenega vrha.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Potrebujemo zanesljiv korak na grebenski rezi in nekaj smisla za orientacijo v spodnjem gozdnatem delu. Ostalo je nezahtevno.

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček.

Višinska razlika: 1173 m

Izhodišče: Griebitsch, 1132 m. Iz osrednje Slovenije se po avtocesti peljemo skozi karavanški predor, po turski avtocesti hitimo mimo Beljaka in Špitala in se odcepimo levo proti Lienzu. Za Dellachom zavijemo desno proti Irschnu in v Irschnu poiščemo odcep proti desni za zaselek Griebitsch. Na karti je izhodišče označeno kot Kräutergarden. Urejenega parkirišča ni, tako da moramo biti pri parkiranju malce spretni. Če pa vprašamo domačine za dovoljenje, nam bodo zagotovo prijazno svetovali.

WGS84: N 46,759812°, E 13,04166°

Čas vzpona: 3–4 h

Sezona: December–marec

Zemljevid: Mölltal, Kreuzeckgruppe, Drautal, WK 225, 1: 50.000.

Vzpon: Od parkirišča se vzpnemo na gozdno cesto nad zadnjo kmetijo (orientir je kapelica z impozantnim pogledom na Hochstadel v Lienških Dolomitih). Prav kmalu, po približno 500 metrih se od gozdne ceste odcepimo navzgor in po markirani

Proti vrhu Mokarspitze se grebenska rez zoži. Foto: Tomaž Hrovat

Scharnik, 2657 m

Visoke Ture,
skupina Kreuzeck

Scharnik je, poleg Hochkreuz, upravičeno glavna turnosmučarska trofeja južnega dela skupine Kreuzeck. Višinsko in vizualno dominira nad sosedami, vzpon nanj pa je tudi malce bolj zabeljen, čeprav ostaja v okvirih običajnega turnega smuka. Pravi mesec za Scharnik je marec, ko

bomo na južnih pobočjih lovili že predelan firn. Ker je tura iz doline dokaj dolga, želimo pa ujeti zgodnje jutranje ure, je smiselno prenočiti v koči Unteralmhütte, ki je v času turnosmučarske sezone odprta ob koncih tedna, ali pa v vse leto odprtem Bergheimatu na planini Leppner.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Tura je zelo pogojena s snežnimi razmerami. Prečnica z grebena v zatrep Hochtal in zadnja strmina pod škrbino Gurgentorl sta plazovno izpostavljeni.

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček.

Višinska razlika: 1479 m, 1039 m (od koče Bergheimat)

Izhodišče: Leppen, 1178 m. Iz osrednje Slovenije se po avtocesti peljemo skozi karavanški predor, po turski avtocesti hitimo mimo Beljaka in Špitala in se odcepimo levo proti Lienzu. Za Dellachom zavijemo desno proti Irschnu in dalje (smerne table) proti zaselku Leppen. Manjše urejeno parkirišče je dobrih sto metrov pred zadnjo kmetijo razresenega zaselka Leppen. Pri kmetiji (Edner) ni mogoče parkirati!

WGS84: N 46,762963 E 13,02587°

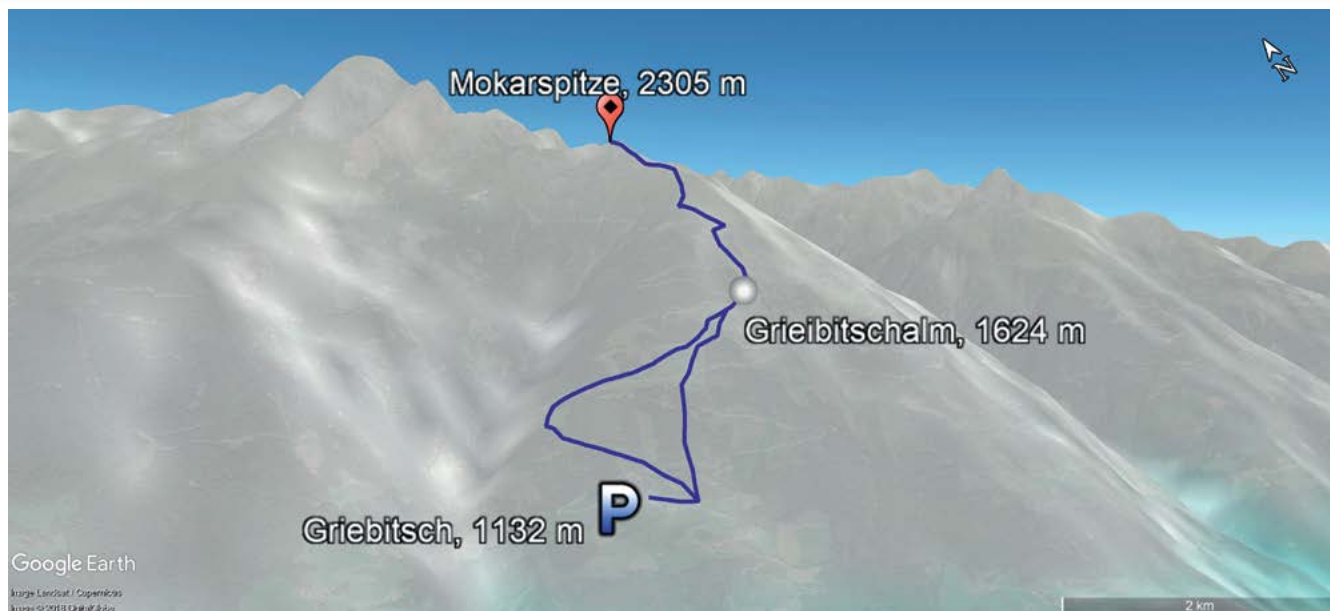
Koča: Bergheimat, 1618 m, telefon +43 680 24 22 93, (v zasebni lasti, odprta vse leto).

Čas vzpona: 4.30 h (od koče Bergheimat 3 h)

Scharnik (levo) in Rotwieland (desno) Foto: Tomaž Hrovat

Mokarspitze, 2305 m

poti skozi gozd dosežemo razgledno planino Griebitsch, 1624 m. Pozor, gozdna cesta, ki jo bomo sicer porabili za smuk na povratku, je pomembno daljša!

Nad planino Griebitsch nas smerne tablice napotijo naravnost navzgor

(ne ustrašimo se oznake "steil"). Skozi vedno redkejši macesnov gozd dosežemo vršni plato in se napotimo proti grebenu nad nami. Ta se na koncu zoži v pravo grebensko rez, ki jo v dobrih razmerah z malo pazljivosti premagamo s smučmi.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona.

V dobrih razmerah smučamo prav z vrha po grebenski rezi. Pod planino Griebitsch smo pozorni na orientacijo, da ujamemo pravo gozdno cesto, ki nas bo v dolgem spustu pripeljala do izhodišča.

Tomaž Hrovat

Scharnik, 2657 m

Visoke Ture, skupina Kreuzeck

Sezona: Marec

Zemljevid: Möltal, Kreuzeckgruppe, Drautal, WK 225, 1: 50.000.

Vzpon: Od izhodišča se po od snežnih sani utrjeni gozdni cesti v okljukih nezgrešljivo povzpemo do planine Leppner Alm, na vrhu katere se nahaja kočja Bergheimat, 1618 m. Do tu potrebujemo uro in pol.

Od Bergheimata nadaljujemo desno in takoj navzgor mimo naselja novih lesenih hiš in dalje do sirarne

Ochsnerhütte. Ta del poteka skozi redke macesnov gozd. Pri Ochsnerhütte smo nad gozdno mejo in se pregledno odločamo za nadaljevanje. Naravnost nad nami sta dve skalni glavi – leva je Scharnik, 2657 m, in desna Rotwieland, 2555 m. Napotimo se proti levi na položno ramo, ki se spušča s Scharnika proti jugu, in z rame prečimo brez izgube nadmorske višine v zatrep, imenovan Hochtal. Pod nami vidimo kočico Unteralm, 1838 m, od

katere se nam pridruži drugi dostop. Dvigamo se v zatrep doline proti jasno izraženi škrbini Gursgentorl, 2445 m. Na škrbini zavijemo desno okrog skalne glave in na vrhu severnega pobočja nad nami že ugledamo križ, ki označuje vrh Scharnika. Dosežemo ga na smučeh, iskaje sproti najboljših prehodov do vrha. Sam vrh je dovolj prostoren in zelo razgleden. Bergheim imamo neposredno pod nami kot na dlani, pa dalje proti jugu Ziljske in nato Karnijske Alpe ... in nekje na jugovzhodu nezgrešljiva domača Triglavova glava.

Spust: Če smučamo po smeri vzpona, bomo imeli iz Hochtala nazaj proti Bergheimatu precej prečenja. Bolj elegantno se je v dobrem snegu prepustiti vijuganju naravnost do kočje Unteralm in šele nato prečiti nazaj do izhodiščne kočje Bergheimat. Od tam pa nam ostane še dolg in kratkočasen petkilometrski spust po gozdni cesti do avta. Trofeja je naša!

Tomaž Hrovat

Obuditev naveze Jeglič–Karo

Johanca – prvenstvena smer v SZ steni Planje

Plezanje prvenstvenih smeri ima poseben čar. Je nekaj čisto tvojega, si avtor, kot je slikar avtor svoje slike ali koreograf avtor svoje koreografije, ki jo lahko zaplešejo še drugi in ob tem uživajo v lepih gibih in glasbi. To mora priti iz tebe. Gre za inspiracijo, željo, mogoče bi lahko rekla strast. Za to gre.

Preden sem se navezala s Silvom,¹ sem že splezala kakšno prvenstveno smer tako doma kot v tujih gorstvih. Nekatere so bile ogledane in preiščene, večina pa posledica reševanja zaplezane naveze. Ne rečem, da tovrstne smeri ne morejo biti lepe, je pa po mojem mnenju precej drugače, če se na vzpon dosledno pripraviš. Pregledovanje zgodovinskih zapisov in vrisov iz razpoložljivih virov, dostop do pod stene in ogled prihodnje smeri z daljnogledom, pogovor z že pozabljenimi alpinisti, ki jim je skoraj treba obrisati prah s čela ... Vsa ta priprava in vložen trud naredi smer le še bolj tvojo.

Glede na to, da je danes večina najbolj očitnih linij v naših stenah že preplezanih, sva morala stopiti zunaj meja načela "iskati najlažje prehode". Midva sva iskala čim lepšo linijo v čim bolj strmi steni, ki se jo po možnosti še da preplezati prosto. Iz alpinizma dostikrat potegnem vzporednico z življenjem. Prav tako je bilo s to steno – od daleč so lahko videti stvari precej bolj strašne, kot so ..., kakšne so v resnici, pa vidiš šele, ko prideš bližje. Torej, če ne greš poskusit, ne veš – in sva šla.

Ker sem poleti pridno hodila v službo in hranila dopust za akcijo SMAR² v Gruzijo, se nisem mogla pridružiti našim fantom pri plezanju počti na Norveškem. Proste in pretežno sončne konce tednov sem tako julija posvetila plezanju z legendo svetovnega alpinizma, Silvom Karom.

Že lansko poletje sva se namenila pod SZ steno Planje, kjer sva imela ogledano linijo (pravzaprav je imel v grobem linijo ogledano Silvo, jaz sem le podala svoje predloge in mnenje). Ker pa je bila zamišljena linija mokra, sva kot alternativo zlezla lažjo, lepo smer v desnem delu stene, Steber za lepši dan. Letos pa sva se vrnila uresničiti svoje sanje.

Johanca

V petek popoldan me je Silvo pobral v Ljubljani in odpeljala sva se čez Vršič. Pri cestarski bajti sva pustila avto in zakorakala v breg doline Mlinarice, pod Zidno steno. S sabo sva nesla prazne plastenke, saj sva že iz lanske izkušnje vedela, da je vode višje gori običajno dovolj. Tokrat pa sva se uštel in bila obsojena

*Silvo v raztežaju
pred vrhnjimi
belimi platmi
Foto: Marija Jeglič*

¹ Silvo Karo

² SMAR – Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca. Članica je tudi Marija Jeglič.

na lovljenje drobnih kapljic, ki so trudoma pronicale skozi sluzast mah. Kakor se nama je to tisti trenutek zdelo odveč, je bil to vendarle dober znak, da zna biti tokrat skala suha.

Naposled sva prispela na že poznano travnato ramo, kjer sva si ponovno uredila bivak, oziroma bolje rečeno, razmetala vso svojo robo po travi in napravila cigansko naselje. V eni roki sem držala domač Silvov *paninček*,³ v drugi velik dedov *rešpetlin* in prečesala sva steno do podrobnosti.

Z vsemi štirimi očmi sva šla čez linijo in si ob sprotnem komentiranju izmenjevala daljnogled.

"Spodaj bi šla smer mimo dveh hlebov, do police. Po njej levo do konca, kjer bi morala najti prehod v plate in navzgor čez njih."

"Edini grif, ki ga vidim, je videti kot krušljiva kocka. Ne vem, če bova lahko prišla tu čez. No, poskusit greva, če ne greš, ne veš. Če se da priti čez, bo odlično. Potem je pred nama velika luska, ki bi jo obšla po levi, dokler ne prideva do police, tam pa poiščeva prehod čez zadnje plate do roba stene. Te plate s svojimi

³ Silvovo poimenovanje sendviča, ki je narejen iz bombule (zelo mehka, majhna štručka belega kruha), mortadele "a mano" (na roke narezana mortadela iz Trsta, pod soncem ji ni enake) ali lososa, topljenega sirčka in kakšne sezonske zelenjave. Že zaradi paninčkov bi šla spet v prvenstvene!

Marija v drugem raztežaju, iskanje vprašljivega prehoda
Foto: Silvo Karo

žlamborčki, strmino in monolitnostjo spominjajo na Paklenico – to zna biti prava uživancija. Do vrha stene ne bi smela imeti večjih problemov."

Odložila sva *rešpetlin*, si postlala vsak svojo spalno vrečo in zaspala pod zvezdami. Zjutraj sva pokukala iz spalk, sonček pa iz meglic, ki so se zaspano vlekle po dolinah in si privoščila kavo z bencinske črpalke. Še odličen Silvov *paninček* za moč in že sva bila pripravljena na akcijo.

Nekaj metrov vstopnega poplezavanja sva opravila kar v plezalkah, da nisva tovorila odvečne teže čevljev. S prvim raztežajem je začel Silvo in splezal do previsa pod kamnitimi hlebi. Pod previsom je zabil klin, za katerega sem po zvoku njegovega petja slutila, da bo permanenten. Nato se je stegnil daleč čez previsen buhtelj in v diagonalno poč zabil še en klin (ki je tudi ostal v poč).

Naslednji raztežaj je pripadal meni. Zabava se je začela že takoj nad sidriščem, saj je bilo tu čez treba splezati *bolderček* čez krušljivo skalo. V prvem poskusu sem odlomila edini kamenček, ki bi lahko služil kot stopek, in tako stestirala klin (dober je). Med visenjem v klinu sem še malo potokla skalo, da bi sčistila kruš, vendar sem hitro odnehala, da bi kak oprimek še ostal. V drugem poskusu sem uspela prijeti in zadržati neke krušljive robke, ki pa so sodelovali in uspeli zdržati mene ter potem še Silva.

Sledilo je odkrivanje vprašljivega prehoda mimo "krušljive kocke". Stlačila sem se med polico in buhtelj nad sabo in z levo roko tipala, če je kje zadaj kaj, čemur bi lahko rekla oprimek. Ha, cela luska! Navdušeno sem se lotila *laybackanja*⁴ dobre luske, kamor so odlično sedli metulji. Vrh luske sem uredila udobno sidrišče.

Vsi raztežaji so bili taki, da sva si segla v roke in drug drugemu čestitala. Sledilo je nekaj raztežajev lepega plezanja in prispela sva do vrhnjih belih plati. Nisva slutila, da je pred nama najtežji raztežaj, kar pa je bilo za glavo v resnici povsem v redu. Plata je bila strma in razčlemb precej malo. V prvih ne-vem-koliko metrih sem uspela ugnezditi zatič in malo naprej majhnega metuljčka. Malo višje sem v slepo poč do polovice (ali pa do tretjine) zabila *profilca*,⁵ ven pa ga nisem mogla izbiti, ker sem težko lovila ravnotežje na trenju. Nimam kaj, strah me po mojem ni, glede na to, da je občutek še vedno dober – najbolje, da grem naprej!

"Silvo, tole bo pa detajl!" sem se zadržala. Stegnila sem se v desno, kolikor sem bila dolga in široka, in prijela nek nagnjen mušji drekec. Stopila sem na nekaj pri popku in zarinila navzgor. Še malo, le odločno in vztrajno. Še prehod v desno in stena se je položila. Že tako preveč belo steno sem okrasila s pisanim metuljem in nada-ljevala do raza na levi strani plati. Ni bilo več težko,

⁴ Laybacking – tehnika plezanja, ki prihaja iz plezanja poč. Pri tej tehniki postaviš obe dlani v poč, s palcema obrnjenima drug proti drugemu, ob čemer se z nogami odrivaš od podlage v nasprotni smeri, kot vlečeš s telesom.

⁵ Profilen klin, ki v prerezu tvori obliko črke V.

uživaško plezanje po lepi zajedi, dokler ni zmanjka-
lo vrvi.

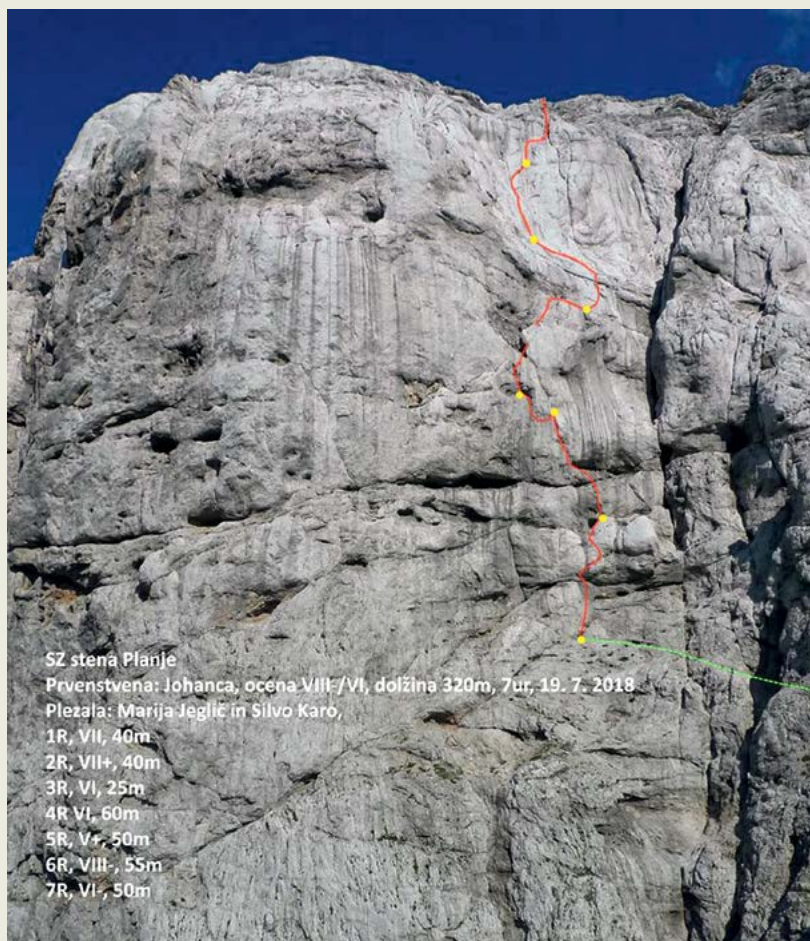
Raztežaja se je za mano lotila še legenda in ko je sple-
zal detajl, se je zadril navzgor: "Uf, to je pa kot v 80., kot
bi plezal z Johanom!⁶ Meri, jaz te bom kar Johan kli-
cal!" "No, Johanca bo kar v redu." In ime smeri je bilo
jasno.

Do roba stene sva zlezla še po lepem prehodu čez pla-
te, nato pa sva se po Juliusu (navrtana smer) spustila
nazaj pod steno. Razveselila sva se dejstva, da naju pri
bivaku čaka cedevita, pa tudi *paninčke* sva vohala že z
vrha stene. Pri nahrbtnikih sva zamenjala garderobo,
zlezla v kratke hlače in sestopila v dolino. Ob bistri Pi-
šnici sva spila hladno pivo in pospravila vsak še en *pa-
ninček*, pot nazaj domov pa je skoraj prehitro minila.
Jutri počivam, preden grem v ponedeljek spet v služ-
bo. Življenje je lepo!

Še namig za ponavljalce: dobro je biti vplezan, saj je
smer resna in zahteva od plezalca tudi veliko odloč-
nosti, kajti padci so lahko nevarni. ○

⁶ Johan – vzdevek alpinista Janeza Jegliča, o katerem
lahko veliko preberete tudi v knjigi *Alpinist* (naročite jo
lahko na www.silvokaro.com).

Vris smeri Johanca

SZ stena Planje
Prvenstvena: Johanca, ocena VIII-/VI, dolžina 320m, 7ur, 19. 7. 2018
Plezala: Marija Jeglič in Silvo Karo,
1R, VII, 40m
2R, VIII+, 40m
3R, VI, 25m
4R, VI, 60m
5R, Vr, 50m
6R, VIII-, 55m
7R, VI, 50m

POHODNI ČEVLJI ROČNO IZDELANI S STRASTJO

ROJENI NA BAVARSKEM

Hanwag Tatra II GTX®

// 110 LOČENIH DELOV
// 25 RAZLIČNIH MATERIALOV
// 106 KORAKOV IZDELAVE DO POPOLNOSTI

ODLIČEN PAR POHODNIH ČEVLJEV ZA CELOLETNO UPORABO
IN VEČDNEVNO POHODNIŠTVO
IZDELANI V EVROPI

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

WWW.HANWAG.COM

f i y

Matjaž Jeran¹

Družinski zimski zabaviščni park

U zasnežene gore z otroki

Zimska preproga škripa med pohajkovanjem skozi zasnežene gozdove. Diši po snegu, ko na turnih smučeh drsimo nad veličastnimi poključskimi senožeti. Počasi se skozi meglo in veter prebijamo na dvatisočak, kjer smo poleti srečevali ovce, danes pa bi dali vse za kanček sonca. Skupaj se veselimo zaveternih sončnih razgledov, gledajoč neskončne možnosti našega največjega alpskega igrišča. Tukaj so doleki, zatrepi, grapce, grebenčki, vrhovi in je nebo. Kmalu se ga lahko dotaknemo, saj zmoremo polnokrvno pustolovščino, ki nas lahko zapelje s cepinom in derezami.

¹ Gorski vodnik pripravnik

*Vsekakor povsem neprimeren teren za laično vodenje otrok; trda podlaga, izpostavljen teren.
Foto: Matjaž Jeran*

Gore se zdijo najbolj pravljicne pozimi, ko jih prekrije tiha bela odeja, ki vpija zvoke, zgladi ostre poteze, odvrne množice in razkrije sledi živalskega kraljestva. Zasnežene so najveličastnejše, mikavne, a hkrati skrajno divje, tudi nedostopne. V čarobni svet lahko vstopijo tudi najmlajši hribovski sopotniki, naši otroci. Z njimi skozi leta postopno okušamo celoten nabor zimskih gornjskih radosti. Od šestnajstega leta dalje, če jih zamikajo drzne stvari, naj se vpišejo v alpinistično

šolo. V nadaljevanju vas navdušujem za zimske radosti v družbi vaših otrok, nečakov ali vnukov, a bodite pozorni, nikoli ne prestopite meje varnega.

Zimske okoliščine: mraz, gaženje, plazovi in zdrs

Zimsko gorsko okolje zahteva veliko mero preudarnosti in zmernosti. Že samo dejstvo, da je pokrajina zasnežena in zrak hladen, zahteva primeren pristop

pri obutvi, obleki in tudi prehrani ter pijači. Ne pozabite na sončna očala za vse udeležence ture! Ena od stvari, ki se jih hitro naučimo že pri otrocih, mlajših od pet let, je, da potrebujejo gamaše tudi, kadar jih mi ne. Enako velja glede števila parov rokavic, radi brkljajo po snegu in jih potrebujejo vsaj dva para.

Bodite previdni pri oblačilih – če je vroče vam, ne silite otroka, da hodi v pretoplilih oblačilih, oziroma ga opozorite, da se pravočasno sleče. Tople protivetrne sloje potrebuje zlasti za čas počitka.

Nahrbtnik mentorja naj nosi vse, kar je več kot 1/7 teže mlajšega pustolovca. Če ima npr. otrok 35 kg, naj ne nosi nahrbtnika, težjega od 5 kilogramov. Tako bo boljše za njegovo motivacijo in držo.

Vsekakor so enake ture v zimskih razmerah praviloma vsaj polovico zahtevnejše kot v kopnem. Ko mu utirate gaz, se zavedajte, da je njegov korak krajši, pohodne palice, četudi z veliki krplicami, mu bodo verjetno bolj v napoto kot korist.

Ko se odpravljate, preverite zadnjo vremensko napoved za gore. Veter zelo stopnjuje občutek mraza, megla pa poveča stopnjo dramatičnosti in zmanjša motiv za vzpon. V gore se odpravite pravočasno, dan je pozimi kratek, z otroki boste počasnejši, zlasti v svežem snegu.

Spremljajte snežne razmere, veter gradi nevarne klozaste plasti, ki se lahko tudi v redkem gozdu spremenijo v klozast plaz. Ta je že večkrat zasul pohodnike na poti proti priljubljenemu Viševniku in to tik nad smučiščem!

Sočasno veter v visokogorju ustvarja spihane ledene površine, ki so nevarne za zdrš. Ta je lahko zelo

Primer ustrezno opremljenega otroka z derezami, cepinom in tesnimi gamašami. Sam teren pa je že prezahteven, da bi se ga lotevali z otrokom!

Foto: Matjaž Jeran

neprijeten tudi na zmernem in krajšem pobočju, zato je ne podcenjujemo ledenih odsekov in se jih lotimo le primerno opremljeni – z derezami, cepinom in nepogrešljivo čelado na glavi.

Prve zimske ture z otroki naredimo v nam in otrokom dobro znanem okolju, kjer bomo lažje kontrolirali dodatne zimske okoliščine, kot je mraz, sneg in nevarni ledeni odseki poti.

V tovrstnih razmerah se večkrat kot zelo uporabne izkažejo moderne gumijaste (**Slika 1**) oziroma verižne dereze, ki so odlična rešitev za trdno steptane zaledenele poti. Gumijaste odlikuje manjša teža, kar je primerno za manjše otroke, verižne zagotavljajo zanesljivejši, a težji korak. Oba tipa derez boste našli pri specializiranih trgovcih z gorniško opremo ali v spletnih prodajalnah. Uporabo pohodnih palic svetujemo postopno; brez, z eno, z dvema. Nikoli pa ne uporabljamo paščkov, ki v primeru padca ujamejo roko.

Turna smuka čez zasnežene livade

Klasična zimska otroška zabava je smuka na hišnem hribčku, kar je praktično zametek turne smuke, kot so jo poznali še ne dolgo tega. Na ramenih na hrib neseš smuči, se pripraviš in odpelješ čez neurejeno proggo s kupi celega snega.

Seznam opuščenih smučišč

Gorenjska ponuja Zatrnik nad Gorjami, Španov vrh nad Jesenicami, Zelenico v Karavankah –(pazi na plazovne razmere!), Kobla nad Bohinjsko Bistrico, Krpin nad Begunjami. Prebivalcem osrednje slovenske kotline so pri roki Stanežiče pri Ljubljani, Ulovka nad Vrhniko. Štajerska ponuja Liboje in Gozdnik pri Žalcu, Prebold, Brdce nad Mozirjem, Šalek nad Velenjem, nad Ravnami na Koroškem je Ivarčko-Ošven, v Zasavju Lontovž nad Trbovljami, Dolenjska ima Planino na Gorjancih, Notranjska in Primorska Kalič nad Uncem in še druga opuščena primorska smučišča, kot so Livek pri Kobaridu, Kal nad Kanalom ob Soči in Sviščaki nad Ilirsko Bistrico. Seveda bodite pri uporabi opuščenih smučišč obzirni. Najmanj, kar lahko naredite za lokalno skupnost, je kosilo v lokalni gostilni!

Turna smuka z otroki; hoja naj ne bo prezahtevna.

Foto: Matjaž Jeran

Slika 1: Gumijaste dereze proizvajalcev Petzl Charlet in Ottinger ter verižne dereze proizvajalca Veriga.

Vir: www.iglusport.si, www.veriga-lesce.com

Ko otroci na smučišču prikažejo zadovoljivo obvladovanje smuči in pokažejo navdušenje za prve gorske zimske avanture, ste nared za peš vzpon v gornjskih čevljih na lokalno točko, zelo primerno je opuščeno smučišče. Starši na izhodišče smuke, torej gor grede, nesejo smučarske čevlje in smuči oziroma snežno desko, palice so povsem nepotrebne.

Imeli boste nepozabne spomine na prvo turno smuko, pazite le, da ta ne bo prezahtevna, vedno lahko naslednji konec tedna zastavite nekoliko zahtevnejšo turo. Zavedajmo se, da je za otroke hitro prestrmo, preveč razrito ali pa je sneg preglobok in posledično težko obračajo ter se počutijo ogrožene. Zlasti pa ne rinemo v skorjast ali poledenel sneg. Za prvič bo največ veselja

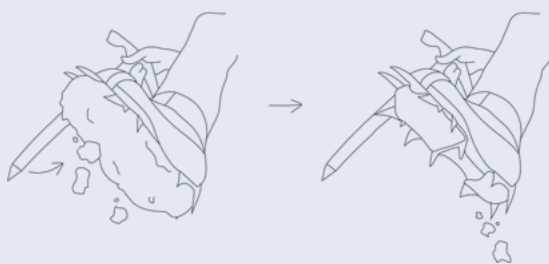
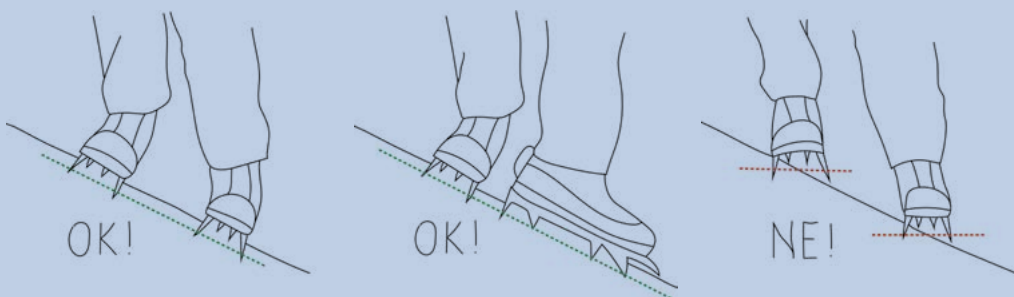
Učenje hoje z derezami in cepinom

Z otroki se gibanju po terenu, nevarnem za zdrs in posledično nesreči, striktno in na daleč izogibamo. Ker pa bodo otroci navijali za nove resnejše dogodivščine, jih do starosti 16 let, ko jih lahko vpišemo na bližnji alpinistični odsek, lahko sami v varnih okoliščinah, to je "za domačo hišo" učimo tehnike, s čimer jih "zamotimo" za nekaj let. Prepričan sem, da bo zabavno za vas in otroka. Za domače učenje in za vnaprej, ko dopolnijo primerno starost za obisk alpinistične šole, jim izberimo lažje pohodne dereze, ki se pritrjujejo s paščki na vsakršen visok pohodni čevljev (Slika 2). Za začetek izberimo bolj tope dereze. Trening hoje uparimo z uporabo

lahkega pohodnega cepina. Uporaba čelade in rokavic je obvezna. Bistveno pri hoji z derezami je: primerna namestitvev – trdno pritrjene, da dereze ne padejo dol oz. da ni gibanja dereze na čevlju. Gamaše so obvezne, naj bodo tesno prilegajoče se čevlju, da blago skoraj ne dopušča možnosti zatika v zob dereze. Citiram *Alpiročnik.org*, ki je zelo nazoren: "Hodimo nekoliko bolj narazen in pazimo, da se z zobmi ne zatikamo v hlače, čevlje ali gamaše. Uporabljamo vse zobe derez. To dosežemo s podplatom čevlja, obrnjenim vzporedno s strmino (skica 1,2,3)." Tehniko hoje v večji strmini prepuščamo alpinistični šoli.

Skica 1, 2, 3:

Hodimo nekoliko bolj narazen in pazimo, da se z zobmi ne zatikamo v hlače, čevlje ali gamaše. Uporabljamo vse zobe derez. To dosežemo s podplatom čevlja, obrnjenim vzporedno s strmino. Avtor: Jernej Lukša

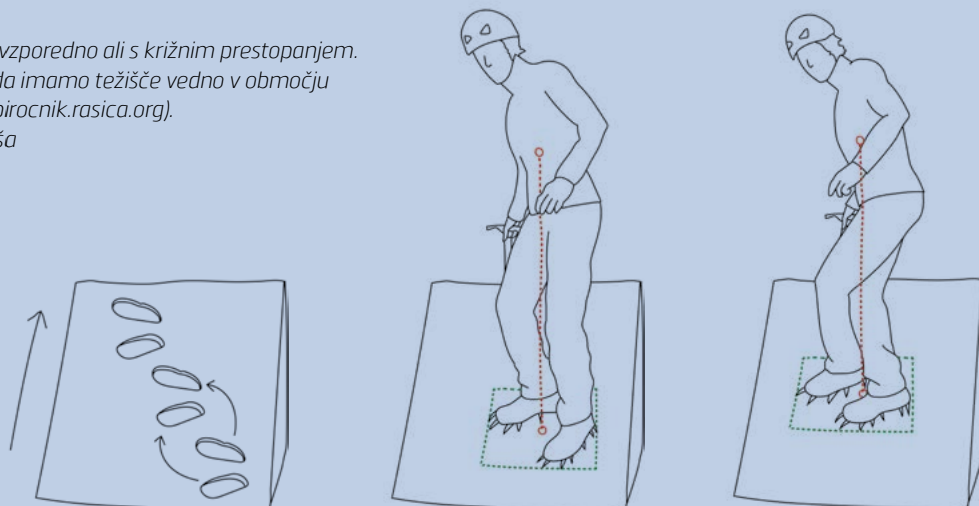

Skica 4, 5:

Če se nam pod derezami nabirajo "cokle" iz snega, jih redno in pravočasno odstranimo s cepinom. Nujen dodatek derez, ki v veliki meri preprečuje nabiranje snega, so posebne gumijaste plošče (ang. antiboot) na naležni površini derez (*alpiročnik.rasica.org*). Avtor: Jernej Lukša

Skica 6, 7, 8:

Navzgor hodimo vzporedno ali s križnim prestopanjem. Pri tem pazimo, da imamo težišče vedno v območju med nogama (*alpiročnik.rasica.org*). Avtor: Jernej Lukša

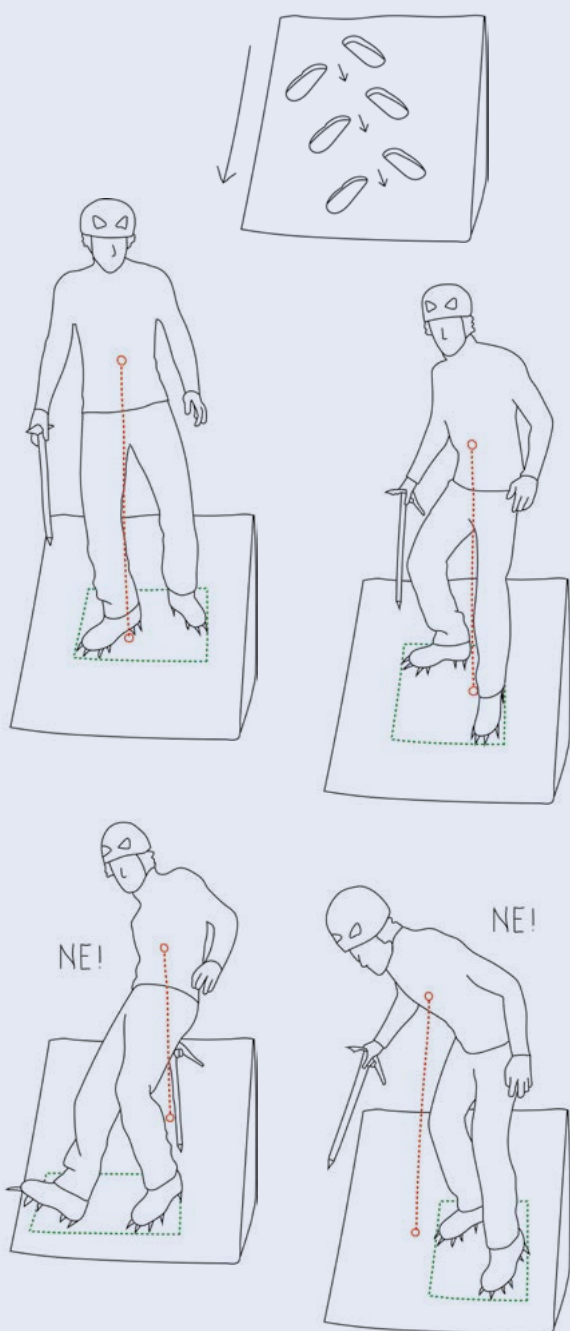

naredil pregovorni spomladanski sren, imenovan "veselc", visoko spoštovan pa je seveda ne preglobok pršič. Če se bo stvar dobro prijela, boste kmalu zreli za nakup kož in nastavkov, s katerimi klasične alpske smuči in vezi preobrazite v turne. Izbira smuči naj se nagiba h krajšim smučem. Zdaj ste nared za čisto pravo poldnevno turno smuko z višinsko razliko do 500 m.

Skica 9, 10, 11, 12, 13:

Pri hoji navzdol imamo cepin pripravljen v položaju za ustavljanje.

Hodimo tako, da s podplati stopamo v V-položaj. Stopamo s celim podplatom in ne samo s petami. Nikoli ne skačemo ali tečemo. Pazimo na to, da imamo težišče pod sabo in med stopali. Cepin uporabljamo predvsem za ravnotežje (alpiracnik.rasica.org). Avtor: Jernej Lukša

Kože, alpske smuči in nastavki so vsekakor resna dodatna teža na nogah otrok in bolje napredovati po polžje, kot jih na vrh pripeljati izmučene.

Najboljši del smuke je seveda spust, ki ga izvedemo počasi, z mnogimi krajšimi postanki. Terene za smuko izbiramo v povsem varnih razmerah, z zelo zmernimi nakloni, brez vsakršne možnosti za snežni plaz!

Kako določiti naklon pobočja do 27,5 stopinje z uporabo pohodnih palic.

Uporabimo dve palici enake dolžine, na obeh imamo označeno polovico dolžine. Palico primemo na vrhnjem koncu in jo dvignemo toliko, da navpično visi in se spodnji rob dotika pobočja, nato vzamemo drugo palico, jo primemo za sredino palice in en konec staknemo z oznako polovice palice, ki visi, drug konec pa položimo pravokotno na navpično palico. Če se vodoravna palica ne dotakne pobočja, je to položnejše od 27,5 stopinje, kar je nekako začetek strmin, ugodnih za snežni plaz.

Kadar je snega preveč, ali ko zmanjka idej, nameči kup snega in izdolbi bivač. S pravo puhasto spalno in urejeno suho podlago bo to nepozabna dolga noč, polna norih idej.

Ko stvari napredujejo, je čas, da otrokom predstavimo tudi lavinsko opremo, predvsem kot dodatno zanimivost in kot primeren pristop k odgovornemu vključevanju v resno okolje.

Pristopi na dvatisočake

Sama hoja je otrokom zabavna kot igra v zasneženem gozdu, kjer se lovijo, skrivajo in izgubljajo med zasneženimi drevesi. Za nek konkreten vzpon jih motiviramo bodisi z nagradnim sankanjem, spanjem v koči ali celo bivaku. Sledeča nadgradnja je lahko pristop na neizpostavljen vrh z zmerno višinsko razliko in optimalno kočjo za okrepčilo na polovici (npr. Debela peč mimo Blejske kočje, vendar le v varnih snežnih razmerah).

Učimo jih uporabe derez in cepina. Vedno izberemo poti, ki so plazovno in v primeru padca povsem varne! Zlasti pozorni bodimo na razmere. Neprimerno je prečkanje vsakršnih ledenih pobočij in pobočij, strmehjših od 27,5 stopinje, da se izognemo zdrsom in plazovni nevarnosti. Ustavljanja s cepinom se bodo učili v alpinistični šoli, brez tega znanja se ne gibamo v okolju, nevarnem za zdrsi! ●

Slika 2: Optimalna izbira za prve resne dereze, namestijo se na vsakršen visok čevelj, so tope.

Vir: www.iglusport.si

Uredniški odbor in avtor članka ne prevzemamo nikakršne odgovornosti za dogodke, ki bi bili lahko posledica napačnega ravnanja in ali napačne interpretacije vsebine članka. Udejstvovanje pri vseh gorniških aktivnostih, katerih se dotikajo vsebine članka, je potencialno nevarno in brez ustreznega predhodnega izobraževanja in vaje lahko vodi do resnih posledic. Tovrstna znanja se načeloma podajajo skozi program alpinističnih šol na alpinističnih odsekih. Tovrstni članki služijo predvsem za širjenje obzorij in navduševanje za udeležbo na primernih programih, katerih cilj je sistematizirano pridobivanje znanja in izkušenj.

Dolga pot do tatija

S triletnikom v treh dneh do Zasavske kočje na Prehodavcih

Načrt je bil nekoliko drugačen. Kdorkoli je že imel več kot dan ali dva opravka s triletnikom, ve, da z njim/njo zdrži le malo "odraslih načrtov". Namen je bil priti na Prehodavce v dveh dneh.

Drugi dan naj bi nama nasproti prišel oskrbnik iz Zasavske kočje, sina zavihtel na ramena in ga v peti prestavi ponesel proti svojemu poletnemu domu. Za spremembo tega načrta ni bil kriv le triletnik, je pa s svojo zagnanostjo in željo doseči cilj pripomogel k odločitvi.

Nenačrtovana je bila že prva ploha, ki naju je ujela med čofotanjem po Bohinjskem jezeru. Prepodila naju je iz vode, pred dežjem sva hitela reševati brisače in vse ostalo razstavljeno imetje. Zatekla sva se v avto in se odločila, da se kar odpeljeva proti izhodišču, saj ni kazalo, da bo dež kmalu ponehal. Triletnik je med vijuganjem po cesti proti Planini Blato odšel v svet sanj, vsaj nekaj je šlo po načrtu. Še preden sem parkirala, se je razjasnilo tudi nebo. Veselila sem se najine poti skoraj bolj kot cilja. Spomladi me je prvič zaneslo mimo planine Viševnik in bila je ljubezen na prvi pogled. Načrt tokratne poti na Prehodavce je bil narejen tako, da prespiva prav tam.

Prva etapa: Planina Blato–Planina pri Jezeru

Spanec in še malica pred začetkom hoje sta malemu pohodniku očitno dobro dela, saj sem ga komaj dohajala. Skušala sem ga malo upočasniti, da ne bi prehitro obnemogel, pa mi ni uspelo. Njemu pa tudi kar ni in ni zmanjkalo moči. Vsake toliko sem ga le prepričala, da sva malo popila. Stalno sva srečevala planince, ki so se vračali v dolino in le redkokdo se ni "obregnil" ob mojega sopotnika. Potem pa se je ponovno ulilo z neba. Še dobro, da anoraka nista podlegla racionalizaciji prtljage v mojem pretežkem nahrbtniku. Malemu škratu je bila to dobrodošla zabava, v resnici dež tudi mene ni motil, saj je bilo toplo, ampak vedela sem, da bo to po vsej verjetnosti spremenilo najine (bolje bi bilo, če bi napisala moje) načrte glede nočitve.

Tekala sva od smreke do smreke. Dlje sva se zadržala pod tistimi bolj košatimi, kjer dežne kapljice sploh niso prišle do naju. Tu nekje sva prvič srečala mamo in dva otroka (v nadaljevanju jih bom imenovala kar belokranjska družina). Ko sva prispela do Koče na Planini Jezero, so bili oni že v suhih oblačilih, midva pa popolnoma premočena. Tudi midva sva se preoblekla in naročila ričet. Ura je bila skoraj pol šestih, ko sva začela s hranjenjem, zunaj je še kar deževalo. Vedno bolj je bilo jasno, da se mi tokrat očitno ne bo izpolnila želja, da bi prenočevala na planini Viševnik. Mali planinec je našel Človek ne jezi se, ki naju je

Zaključni del drugega dne – tik pred Kočo na Triglavskih jezerih

Foto: Mateja Komac

zaposlil za nekaj časa. V koči se je zelo dobro počutil, zato me je presenetilo, ko se je na moje obvestilo, da bova spala kar tu, odzval z: "Mami, a nisi rekla, da bova šla danes še naprej?" Pogledala sem ven, res je nehala deževati, pogledala sem malega škrata, polnega energije, in razobešene obleke, ki so se sušile.

Kar naenkrat se nama je mudilo. Hitela sem pospravljat stvari v nahrbtnik, medtem pa se je moj sopotnik motovilil okoli mene in me že ne vem kolikič vprašal, zakaj ni dobil lizike. Lizike sploh poznal ne bi, če mu je ne bi dali skoraj na vsaki planinski koči, ki smo jo obiskali. Sprva jih je še z veseljem dajal nama, ker ni vedel, za kaj gre, ko pa je enkrat ugotovil, so pogajanja postala težka. Bila sem prav vesela, da enkrat lizike ni dobil, in tudi, da ni bil v središču pozornosti oskrbnika in ostalega osebja. Vsega tega mu nisem uspela razložiti, ker so moje misli napolnjevale stvari, ki so se morale še znajti v nahrbtniku in sem vprašanje kar malo ignorirala.

Ko je bilo vse spakirano, sem se odpravila poravnat račun. Oskrbnik me je začudeno pogledal, pričakoval je, da bova prespala. Popolnoma normalno, zunaj je bilo mokro, ura je bila pozna, otrok pa majhen. Hitela sem razlagati, da morava jutri priti vse do Prehodavcev in greva zato danes raje še malo naprej, do planine Viševnik. Ob tem me je še enkrat postrani pogledal, saj pot čez planino Viševnik ni ravno najkrajša pot do najinega cilja. Potem je od zadaj prišel še triletnik: "Kaj pa lizika?" in postala sem rdeča kot paradižnik. Seveda ni pomagalo moje dopovedovanje, da lizike res ne bi, odšla je z nama proti planini Viševnik. Oskrbnik in njegova žena pa sta nama zaželela srečno pot.

Druga etapa: Planina Jezero–Planina Viševnik

Iz kočice sva stopila z nasmehom na obrazu. Jaz, ker se mi bo danes očitno kljub preprekam uresničila pomladna želja, on, ker je imel v rokah liziko. Kaj v rokah, sekundo za tem je bila v ustih. Čeprav mu navadno ne pustim, da je po poti, sem tokrat popustila, saj ga je kar odneslo v strm klanec, s katerim se pot začne. Občudovala sem ga, hkrati pa začela razmišljati, da bi morda vendarle lahko peš, brez pomoči "serpe" prišel do Prehodavcev. Pot je bila čudovita, mistična, v zadnjem klanecu so naju v gozdu obsijali tisti čudoviti večerni sončni žarki. Niti enkrat se nisva zares ustavila in niti enkrat ni potožil, da je utrujen.

Na planino sva prispela okoli pol osmih. Oskrbnica naju ni pričakovala in se naju je kar malo ustrašila. Bila je v zadregi, kako udobno namestiti mojega malega sopotnika, a ko je videla, kako je navdušen nad vsako stvarjo v mali kočici in kako vesel je, da lahko do postelje spleza po majhni lestvi, se je sprostita. Na planino je prišla za en mesec le dan pred nama. Zato je imela na zalogi še polno domačih dobrot. Za zajtrk sva dobila odlično domačo marmelado in sveže pečen kruh. Oboje se je po okrepcilni noči še kako prileglo.

Drugi dan, tretja etapa

Nov dan sva začela dobre volje in ne ravno najbolj zgodaj. Spoznala sva še mladega fotografa, ki je spal v sosednji koči, in prijaznega pastirja, ki vsak dan pride s planine Dedno polje preverit krave na Viševniku. Nato sva zakorakala v kraljestvo čudovitega cvetja in raznobarnih metuljčkov. Še najboljši motivator so bili mali skoki na poti, ki jih je moral mali mož preplezati. Kljub zanimivi poti nama ni šlo tako hitro kot prejšnji dan. Škrat je vedel, da nama danes pride nasproti težko pričakovani tati in kot da bi v mali glavicici razmislil, da če bo hodil bolj počasi in se večkrat ustavil, bo večji del poti prehodil v družbi obeh staršev.

Pri tabli, ki pravi, da je še pol ure do Ovčarije (in prav toliko do Viševnika), sva naredila odmor. Okrepčala

*Branje čarobne
uspavalne pravljice
Foto: Mateja Komac*

sva se, poigrala z metuljčki in še malo posedela. Le par korakov sva naredila po počitku, ko sva zagledala, da nekdo prihaja proti nama. Ta nekdo je bil prav tisti, ki sva ga težko pričakovala. Malega pohodnika je kar izstrelilo po poti naprej. Po objemanju smo nadaljevali pot, v sproščenem pogovoru in nasmejanih ust nam je šlo precej hitreje kot prej.

S škratovim očkom sva se kaj hitro uskladila, da za pot do njegovega poletnega doma porabiva dan več kot načrtovano in to noč prespiva na Sedmerih jezernih. Tudi njemu je to ustrezalo, ne toliko zato, ker bi želel, da mali pohodnik prehodi celo pot, ampak bolj zato, ker ga je ta dan čakalo še veliko dela, imeli so namreč popolnoma polno kočico. V gneči pa ne bi imel časa za naju. Tako smo nadaljevali proti Dednemu polju in naprej do razpotja, kjer se je triletnik odločil, da gremo po strmi poti čez Štapce. Tu smo

tudi ponovno srečali prijetno belokranjsko družino, a so se naše poti kmalu razšle, saj so se oni odločili za spodnjo pot čez Prode. Seveda ni šlo brez malice. Sendvič s svežim prehodavškim kruhom iz tatijevega nahrbtnika je dal triletniku nova krila in odkorkal je v klanec.

in metanje kamenčkov v vodo je vedno svojevrsten užitek. Šele kruljenje v želodčkih naju je usmerilo nazaj v kočo, kjer sva spet srečala belokranjsko družino. Po obroku sva spoznala še hčerko oskrbnika kočice, ki je ravno ta dan dopolnila dve leti. Imela je posebno zabavo, od katere je ostalo kar nekaj balončkov, ki

Ob Jezeru pod Vrščacem
Foto: Mateja Komac

Pehati je začel malo pod Štapcami, ura je bila skoraj ena, kar je po navadi čas popoldanskega počitka. Iz nahrbtnika sem vzela "uspavalno revijo". Branje treh pravljič ni zaleglo, učke so ostale odprte, noge pa utrujene. Do vrha Štapc je šlo počasi (razen tistih pet minut, ko je triletnik jahal konjička), ob pogledu na jeklenico na drugi strani pa so malemu škratu kar zasijale oči. Tudi pri spustu ni imel težav. Tako smo le dobro uro po branju pravljič pod Štapcami že vstopili v Kočo pri Triglavskih jezerih. Prehodavški oskrbnik naju je spoznal z ekipo in pohitel k svoji ekipi z obljubo, da nama tudi jutri pride nasproti. Slovo je omilila polna skodelica sladoleda, ki se je znašla na mizi pred mladim pohodnikom.

Popoldanska zabava na kočici pri Triglavskih jezerih

Dobila sva svojo sobo. Kakšen luksuz! Mali škrat je bil spet čisto navdušen nad posteljami, mislim, da je iz jogijev sprašil ves prah, blazine so letele po zraku, vsi poskusi uspavanja so bili neuspešni. Kot da ga pot ni nič utrudila. Po pol ure poskusov sem obupala in sprehodila sva se do jezera. Plezanje po skalah

sva jih že prej opazila. Mala dva sta hitro postala prijatelja. Skupaj smo opazovali, kako je helikopter prišel po poškodovano tabornico, mala škratec sta neštokrat pretekla klančino pred kočico in se igrala s peskom. Tudi na balone niso pozabili, pri tej igri sta se aktivirala tudi mlada Belokranjca. Nato je nekdo predlagal, da gremo do jezera. In sva šla ... še enkrat. Spet je bilo zabavno, tokrat v družbi. Na kratki poti nazaj do kočice pa je mali planinec omagal. Vzela sem ga v naročje. Zaspal je, preden sva dospela do kočice in spal do jutra.

Tretji dan, četrta etapa

Jutro sva začela z obilnim zajtrkom. Kar težko se je bilo posloviti od prijetne ekipe. Obljubili so, da nas z dvoletnico obišejo na Prehodavcih. Na pot sva odšla malo za belokranjsko družino, jih prehitela ob njihovem prvem počitku, nato oni naju ob najinem počitku, spet smo se našli nad Ledvičko. Hoteli smo se že skupaj spustiti do jezera, ko nas je izza skale prestrašil kdo drug kot tati. Mali škratec je kar malo pozabil na nova prijatelja. Do jezera se je raje spustil v oskrbnikovi družbi.

Ob Ledvički smo se dolgo zadržali. Ni se nam ljubilo zagristi v klanec na drugi strani jezera. Triletnika je strmina precej utrudila, ni imel več energije prvega dne. Naslednji počitek smo naredili na vrhu klanca ob zimskih oznakah. Ena pravljica iz "čudežne revije" je bila tokrat dovolj, da je zaspal in v travi prespal dobro uro. Zadnji del poti je po počitku prehodil kot za šalo. Seveda ni šlo brez postanka in vragolij ob Zelenem jezeru.

Na cilju

Ponosno je zakorakal v kočo. Bil je nadvse vesel, da je končno prispel do tatijevega poletnega doma. Časa za zaslužen počitek si ni vzel, saj je, potem ko se je moral tati oskrbnik posvetiti delu, že našel novega malega prijatelja. Kmalu se je z belokranjskima prijateljema in v družbi najboljšega vodnika oskrbnika napotil še do Rjavega jezera. Očitno hoje še ni bilo dovolj! Je bil pa povratek od jezera do kočice nesrečen za belokranjsko deklico, saj si je poškodovala nogo. Tako nas je naslednji dan ponovno obiskal helikopter.

Pomislila sem, da se deklice morda malo pretvarja. Prejšnji dan je videla, kako je helikopter odpeljal tabornico in si je tudi sama želela tega posebnega prevoza. A temu sploh ni bilo tako. Čez dva dni so sporočili, da ima zlomljeni dve kosti v stopalu, bila je izjemno potrpežljiva. Triletnik je bil razočaran, da sta šla njegova planinska prijatelja predčasno v dolino. So pa še isti dan v kočico prišli novi otroci, novi prijatelji. Kadar ni pomagal pospravljati postelj, mesiti kruha ali pometati jedilnice, si je hitro našel družbo. Vesel je bil tudi kratkih izletov s tatijem, kot je bil tisti do izvira vode. Jaz sem bila vesela, da se je

v kočici tako dobro počutil in sem si brez slabe vesti privoščila skok na Špičje. Kar nisva se mogla odločiti, da bi Zasavsko kočico na Prehodavcih zapustila. Na obisk so prišli še stari prijatelji, tako da sva najin obisk podaljševala in podaljševala.

U dolino ...

... sva se odpravila, ko je bilo že res nujno zaradi obveznosti. Sestopila sva na drugo stran, v Trento oziroma v dolino Zadnjice. Po poti, ki jo je spoznal že lansko leto. Imela sva družbo velikih prijateljev, česar sem bila zelo vesela. Bil je nevihten dan in triletnik se nikakor ne more pohvaliti, da je prehodil celo pot v dolino. Več kot pol poti smo si ga podajali za vratom v želji, da čimprej pridemo do avta. Mali škratek je bil seveda navdušen vsakokrat, ko je zasedel "visoki sedež", a se je vendarle tudi malo pritoževal zaradi dežja. Še bolj neugodno pa mu je bilo zaradi grmenja.

"Mami, to mi ni všeč," je rekel. Jaz pa sem baje odvrnila: "Škratek mali, nikomur ni všeč, ampak moramo nekako priti do doline." Prijateljica me še po treh letih velikokrat spomni na ta dialog, saj se ji je zdelo neverjetno, da se tako pogovarjam s triletnikom. Namesto da bi ga potolažila ...

Malo preden smo prisopihali do avta, se je nevihta umirila. Ko smo se znebili mokrih oblačil, smo bili spet vsi dobre volje. Posijalo je sonce. Dež nas ni dovolj opral, odločili smo se še za kopanje v Soči. Po dozi čofotanja je glavni junak te zgodbe sključen zaspal na zadnjem sedežu avtomobila. Mi pa smo že začeli načrtovati naprej. Ne tako dolgoročno, ampak vendarle ... Vas zanima, kako je bilo na Prehodavce hoditi v družbi štiriletnika?

Informacije

Zahtevnost: Lahka označena pot, razen dela pod Štapcami (zahtevna označena pot).

Višinska razlika: Minimalno 924 m (vmes je nekaj spustov in vzponov).

Izhodišče: Parkirišče pred planino Blato, 1147 m.

Oprema: Kot je videti na slikah, triletnik ni nosil nahrbtnika. Izkušnje iz prejšnjih daljših pohodov so pokazale, da vedno, ko mu postane težko, prosi, če mu lahko neseva nahrbtnik. Tega si na tej poti zaradi racionalizacije prtljage nisem želela, zato sva že v začetku tudi njegove stvari dala v moj nahrbtnik. Poleg klasične opreme (prva pomoč, voda, hrana, obleke, anoraki, čelna svetilka, itd.) sem imela v nahrbtniku še dodatne superge in male natikače za kočico, revijo s pravljicami, dva mala avtomobilčka in ninico za spanje.

Koče: Koča na Planini pri Jezeru, 1453 m, mobilni telefon 051 632 738; Bregarjevo zavetišče na planini Viševnik, 1620 m, mobilni telefon 031 270 884; Koča pri Triglavskih jezerih, 1685 m, mobilni telefon 040 620 783; Zasavska kočica na Prehodavcih, 2071 m, mobilni telefon 051 614 781.

Časi: Planina Blato–Koča na Planini pri Jezeru 1 h
Koča na Planini pri Jezeru–Bregarjevo zavetišče na planini

Viševnik (nočitev) 1 h

Skupaj (prvi dan) 2 h

Bregarjevo zavetišče na planini Viševnik–planina Ovčarija 1 h
Planina Ovčarija–Štapce–Koča pri Triglavskih jezerih (nočitev) 1.30 h

Skupaj (drugi dan) 2.30 h

Kočica pri Triglavskih jezerih–Zasavska kočica na Prehodavcih (nočitev) 2.30 h

Skupaj (tretji dan) 2.30 h

Zasavska Koča na Prehodavcih–Zadnjica (Trenta) 4 h
Sestop 4 h

Časovnica za triletnika: Pribitek je približno 50-odstoten, vendar je zelo odvisno od dolžine poti, motivacije in terena. Midva sva prvi dan hodila znotraj (odrasle) časovnice, drugi dan je bil pribitek približno 50-odstoten, tretji dan pa sva z vsemi postanki ob jezeru in vmesnim spanjem za pot porabila vsaj dvakrat toliko kot pravi (odrasla) časovnica.

Sezona: Kopna sezona

Opis: Opis poti je podan v članku.

Zemljevidi: Triglav, 1: 25.000; Triglavski narodni park, 1: 50.000; Julijske Alpe – vzhodni del, 1: 50.000

Nepalci – zanimivi ljudje

Preteklo poletje smo se po počitnicah v južni Franciji na avtobusni postaji v Nici poslovili od hčerke Asje. Asja je tedaj začejala uresničevati svoje sanje s potovanjem po Evropi in Aziji. Nekako "ustalila" se je v Goi v Indiji. Vsaka dva meseca pa je zaradi potekle vize morala zapustiti Indijo.

Med nama je padla odločitev, da se marca srečava v Nepal. Odločila sva se za dva tedna trekinga po dolini Langtang ter nato čez sveto jezero Gosainkunda do Sundarijala, od koder je le še 20 kilometrov do Katmanduja. Tretji teden sva porabila za pohajkovanje po Katmanduju in Pokhari.

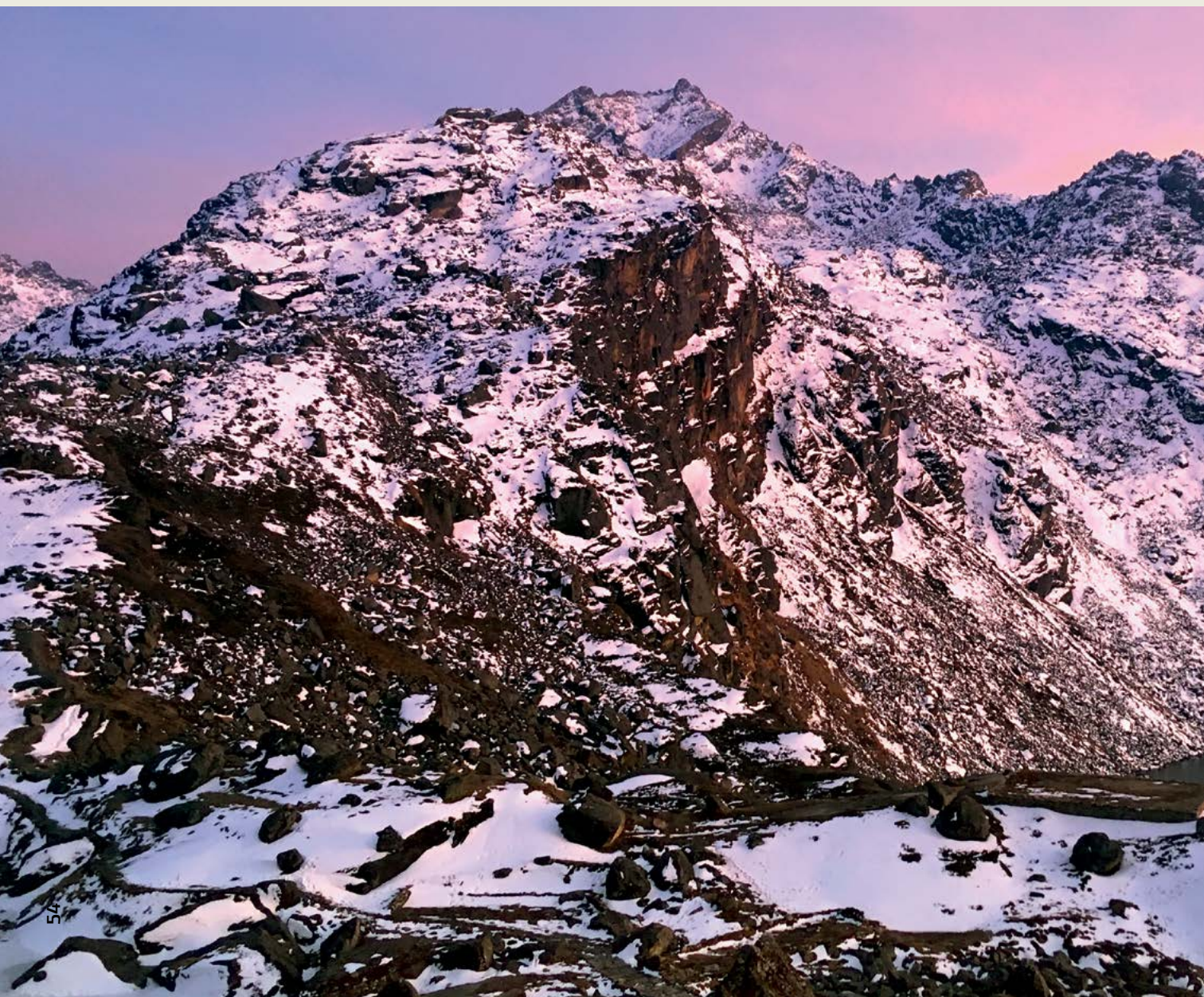
Prijatelji, ki so se že udeležili trekinga v Nepal, so me prepričali, da je vsaj prvič pametno imeti vodiča. Z vodjem hotela Silver Home in istoimenske agencije

Aleksom sedimo v avli, ko pride Siri. Takoj nama je bil všeč njegov umirjen nastop, ki je bil v nasprotju z Aleksovim. Pri Aleksu sem dobil občutek, da bi naju mirno poslal na treking le v kratkih hlačah, samo da mu plačava.

Siri je pri osmih letih izgubil oba starša v nesreči avtobusa in kot otrok pristal na cesti. Poprijel je za vsako delo, da je preživel. Ko je odrasel, je začel delati kot nosač in vodnik. V tem obdobju je spoznal nemškega

*Sveto jezero
Gosainkunda*

Foto: Miro Masnoglav

poslovneža, ki si je zadal za cilj, da Siri stopi na vrh Everesta, seveda ga je pri tem tudi finančno podpiral. Siri je prvič stopil na vrh Everesta iz tibetanske smeri, ko mu je bilo 27 let, drugič dve leti kasneje iz Nepala. Pri obeh vzponih ni uporabljal dodatnega kisika. Za primerjavo: edini Slovenec na Everestu brez dodatnega kisika je bil Pavle Kozjek.

Deset let je delal z ekspedicijami kot višinski nosač. Vendar je med alpinisti, ki plezajo na najvišje vrhove sveta, kar nekaj takih, ki so za doseg cilja pripravljene tvegati svoje in tudi nosačevo življenje. Siri se je preusmeril na vodenje trekingov.

Pozimi je v baznem taboru pod Everestom srečal odpravo baskovskega alpinista Alexa Txikona, ki je že drugič poizkušal doseči vrh Everesta pozimi brez dodatnega kisika. To še ni uspelo nikomur. Siri je vprašal Alexovega šerpo: "A misliš, da je to mogoče?" Šerpa mu odvrne: "Za nas je mogoče, za njega pa nisem prepričan." Alexu tudi v drugo ni uspelo, so se pa vsi živi in zdravi vrnili.

Delo vodnika v Nepalju ni zanesljiva služba. Zgodila se je državljanska vojna z maoisti, zgodila sta se potresa pomladi 2015. Vsako leto se zgodi monsun. Ob

takih dogodkih ni dela za vodnike. Siri tako tudi v odrasli dobi dela marsikaj in marsikje. Bil je hotelski receptor, natakar, celo kmetovalec v Nemčiji, kjer mu je lastnik kmetije ponujal hčer za ženo. Bila mu je všeč, edini problem je bil, da je že imel ženo v Nepalju. Dve leti je delal v pisarni ameriškega podjetja, kjer je kot velik poznavalec Himalaje vnašal geološke podatke. Kljub za nepalske razmere astronomski plači je Siri trpel. Brez hoje in gorskega zraka ni mogel živeti. Nekega jutra je tako zaprosil za razgovor pri šefu, ki mu je iz vljudnosti ponudil pijačo. Čeprav je bila ura šele devet zjutraj, je Siri na vljudno vprašanje nervozno odvrnil: "Viski bi!" in nato podal odpoved. Šefovo mledovanje in robantenje ni pomagalo.

Za naslednje leto zbira sredstva za treking, ki naj bi šel v Guinnessovo knjigo rekordov kot najdaljši treking. Skupaj naj bi s prijatelji prehodil dobrih 800 kilometrov v treh do šestih mesecih. Upam, da mu uspe urediti svoje sanje.

Četrti dan hoje nas čaka 22 kilometrov dolg sestop od vasi Kyanjin Gumba na 3800 metrih do hotela Lama na 2500 metrih. Na koncu nekoliko razočaran ugotavljam, da se mi telo ne bo privadilo na dobrih 15 kilogramov težak nahrbtnik, ampak bo bolj verjetno odpovedalo. Siri se ponudi, da zamenjava nahrbtnike. Ko si zadenem njegov lahki nahrbtnik na rame, ugotovim, da nosim bistveno preveč. Sprašujem se, ali ima Siri v nahrbtniku le cigarete in puhovko. Siri z mojim nahrbtnikom na hrbtu kaj hitro ugotovi, da bo treba najeti nosača. Naslednji dan pridemo do vasi, kjer gre v lov za nosačem. Vrne se dokaj pozno in precej okajen, a z dobro novico. Našel je nosača. Opravičuje se, da je pitje riževega žganja koristno za pogajanja o ceni. Naslednji dan pri zajtrku opazujeva drobnega možica, ki postopa okoli hiše. Zaskrbljeno se sprašujem, ali je to nosač, Asja pa to možnost kategorično zavrne. Obema se zdi predroben za tako nalogo. Ko končava z zajtrkom, ga Siri predstavi: "To je Karma, nosač." Proti najinim pričakovanjem Karma ni imel nobenih težav s tovorom, ki je tehtal okoli 25 kilogramov. Pravzaprav sem imel občutek, da bi nosač lahko hodil še precej hitreje kot jaz brez nahrbtnika. Tukaj ni pomagalo popoldansko tekanje po okoliških gričih, prav tako se ne morem izgovoriti na leta, saj je Karma le leto mlajši. Ko pridemo nad 4000 metrov, postane hladneje, podarim mu rokavice in smučarsko kapo z napisom Elan, ki je bila zastarela že v časih Stenmarka in Bojana Križaja. Karma je ne da več z glave in sprašujeva se, ali tudi spi z njo. Vsekakor se obeta, da bo trpežna kapa (takih ne delajo več) v uporabi še vsaj sto let.

Karma je bil rad z nami v gorah. Popoldne smo pogosto igrali najpopularnejšo nepalsko igro s kartami, imenovano dhumbal. Gledati Karmo, kako igra, je bil pravi užitek. Karte je jemal in polagal z gibi dirigenta, medtem ko mu orkester igra dunajski valček. In kako se je veselil, ko je komu zadal 25 kazenskih točk. Dober je bil, zato mu je to pogosto uspevalo. V Katmanduju je Asji in meni hvaležno stisnil roke ter odšel z

Južna stena Langtang
Lirunga
Foto: Miro Masnoglav

avtobusa. Do doma je imel še devet ur vožnje in tri ure hoje.

Tretji dan prispemo v vas Kyanjin Gumba v zgornjem delu doline Langtang. Obdajajo jo veličastne gore. Ljudje se preživljajo s turizmom in z gojenjem jakov. Imajo celo elektriko, ki prihaja iz pretočne hidroelektrarne nad vasjo. Kljub temu je preživetje težko, pozimi zapade do tri metre snega, po les za kurjavo je treba iti več ur daleč, tukaj je le kakšen grm ali gorska trava.

Naslednji dan zjutraj je vreme slabo. Občasno naletava sneg, stiskamo se v kuhinji. Mlad fant, ki se je šolal v Katmanduju, nam pripravlja zajtrk na enostavnem glinenem štedilniku s tremi luknjami. Spodnja je za drva, zgornji dve za kuhanje. Dim gre skozi 20-centimetrsko režo v pločevinasti strehi. Tudi sicer je kamnita hiša zelo prepisna. V kotu na postelji leži eden od fantovih staršev. Spola z Asjo ne uganeva, saj je od vsega hudega posušen in skrčen na kakšnih 30 kilogramov. Od dima in mraza ima uničene glasilke, njegovo govorjenje je nekakšen hropeč šepet. Fant med pripravo zajtrka razlaga, zakaj mu je tukaj bolje kot v Katmanduju, in kljub nekoliko depresivni sceni ga razumeva. Nato poleg štedilnika položi mobilni telefon. Medtem ko mene to ne preseneti, saj imajo tudi Nepalci vsi po vrsti pametne telefone, Asja kot poznavalka osupne: "To je najnovejši iPhone!"

V najvišji koči našega trekinga, pri svetem jezeru Gosainkunda na 4380 metrih, najino pozornost pritegne kakih dvajset let star čeden domačin. Brez težav bi blestel v katerem koli nočnem klubu. Nizke superge, goli gležnji, okrašeni z zapetnico, sivosrebrne oprijete elastične hlače iz džinsa, eleganten črn plašč

s kapuco, urejena pričeska. Ni nama najbolj jasno, kaj počne tako oblečen tipček tukaj, ko je podnevi malo nad ničlo, ponoči ter zjutraj pa malo pod njo, sicer tenka snežna odeja pa se prav nič ne tali. Posvita se nama šele naslednji dan, ko ga vidiva, kako prinese tovor klientu do naslednje kočice. Kljub prečenju dobrih 4600 metrov visokega prelaza je še vedno urejen; očitno tudi njemu tako kot Karmi nošenje tovara ne predstavlja problema. Dečko je v isti brezhbitni opravi vsaj en teden garal kot nosač.

Dekle iz hotela Lama

V hotelu Lama je delala mlada punca, vedno nasmejana. Vsega in vsakogar se je razveselila kot otrok, ki dobi novo igračo. Dobesedno razsvetljevala je prijetno jedilnico s svojo dobro voljo. Bila je tudi izjemno spretna in delovna, ni bilo videti, da se kdaj utruje. Zanimivo jo je bilo opazovati, kako je v predklonu rokohitrsko pomivala posodo v mrzli vodi, medtem ko je stala na robu betonskega korita. Ob tem je bila urejena, kot da se odpravlja na zmenek. Bila je to predstava za ruski cirkus. Že ob sami misli, da bi počel kaj podobnega, me je zbolelo v križu.

Naju z Asjo je očitno občudovala, verjetno zato, ker sva bela in visoka, kar je nekakšno nasprotje nepalskemu povprečju. Ko me je videla, kako se mučim s pranjem večkrat preznojenih smrdljivih cunj v mrzli vodi, se je ponudila, da to opravi namesto mene. Ob tako velikodušni ponudbi sem najprej ostal brez sape, nato pa sem jo s težavo džentlemensko zavrnil. Nejeverno je pokimala in odhitela po svojih opravkih. Za večerjo spet jeva *dal bhat*, tradicionalno nepalsko jed. Obvezno vsebuje riž in nekaj krompirja s karijem

ter lečino juho. Ostali dodatki se lahko spreminjajo, odvisno od tega, kaj imajo pri hiši. Tokrat je bil ta datek precej pekoč. Odprl mi je vse naglavne pore in čela so se mi ulivali potočki znoja. Dekle pride v jedilnico, se nejeverno zazre vame, pride bližje, se ponovno zapiči v moje znojno čelo in reče: "Voda prihaja". In vsi bruhnemo v smeh.

Kako opisati trgovsko ulico v Katmanduju nekemu, ki se povsem razumljivo izogiba čudnim krajem in raje letuje kje v Evropi? Evo poizkus.

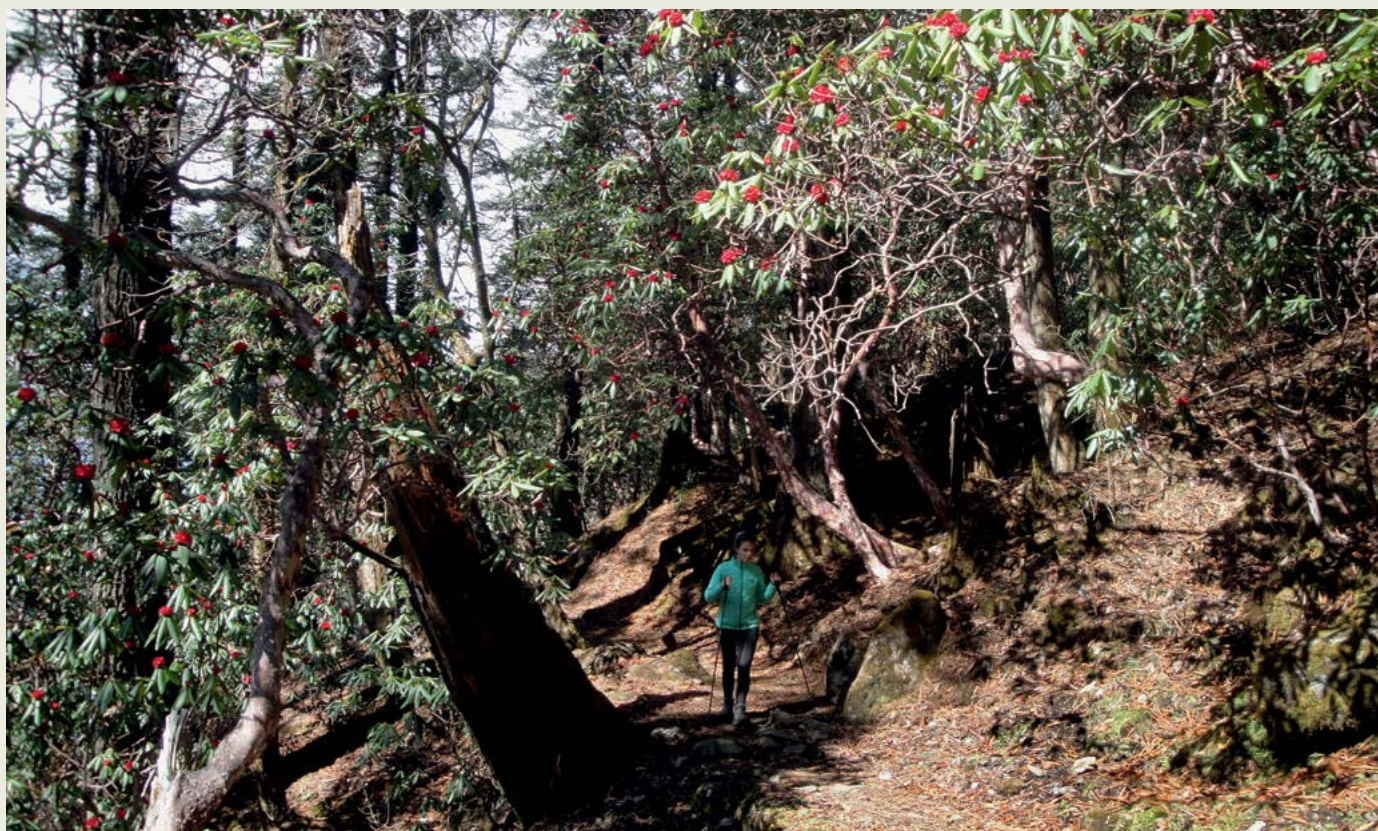
Predstavljajte si Čopovo ulico v Ljubljani sredi največje gneče. Zožite jo na četrtino prvotne velikosti, seveda z istim številom ljudi. Potem odstranite asfalt in morebiten pesek, tako da ostane le steptana zemlja. Dodajte tovornjake, avtomobile, vespe in motorje. Potrebno je paziti, da ti kdo ne zapelje čez stopalo. Sčasoma razumeš, zakaj nekateri tudi po ulicah hodijo v visokih planinskih čevljih. Tu pa tam je treba še popraviti ali položiti kanalizacijo. Seveda se ob tem ceste ne zapre. Visoki kupi zemlje so dovolj dobra zapora za tovornjake in avtomobile. Pešci in motoristi pa se že nekako znajdejo, sploh, če ne padejo v kakšnega od odprtih jaškov. Električne žice potegnite iz varne zemlje in jih obesite na drogove tako, da se je treba tu in tam skloniti, da se kakšne ne dotakneš z glavo. Potem je treba za desetkrat povečati število trgovin, restavracij in ostalih lokalov, ki so po matematični logiki tudi približno desetkrat manjši, po nematematični pa tudi bolj zanikrni. Čim s pogledom ošineš izložbo, že prileti prodajalec, včasih pa še tega ni treba. Sumljivi tipi naredijo nekaj korakov vzporedno s teboj, da ti ponudijo hašiš, travo, kokain, potem pa izginejo kot dim. Ponujanje trekingov ni dosti

drugačno. V nadstropjih so še nočni klubi, masažni in kozmetični saloni. Tako dobiš iz Čopove v Ljubljani ulico v Katmanduju.

Pred odhodom na treking me Asja z vleče v sumljivo restavracijo povsem blizu hotela, kjer sva prenočevala. Cene so bile smešne. Nekateri jedi so bile cenejše od evra. Stopiva v zatemnjen prostor. Šlo je za barako iz vezanih plošč in pločevinaste strehe, tlorsa kakih trikrat šest metrov. Dve tretjini zavzema jedilnica, eno tretjino kuhinja. Kmalu dobiva *momote*, nekakšne cmoke, polnjene z zelenjavo. Medtem ko prijetno presenečen žvečim zelo okusen obrok, še nepripravljen na azijske razmere zagledam zajetno podgano, ki se pod stropom sprehodi po polici, pripeti na pregrado med jedilnico in kuhinjo. Še preden dojamem vso veličastnost prizora, podgana izgine skozi režo v pregradi na kuhinjsko stran. Osupel zaženem paniko, Asja, ki ima za seboj že štiri mesece Indije, ne trzne. Njen argument je, da s podgano, ki je tako dobro hrano, ne more biti nič narobe. Vseeno potem preventivno pojeva vsak po dve kapsuli z aktivnim ogljem.

Med trekingom sva v štirinajstih dneh pojedla vsak vsaj toliko *dal bhatov*, zato sem začel sanjati o večerji v zahodnjaški restavraciji. Po vrnitvi se zato veselo odpraviva v Classic Rock Restaurant, ki je v prav tako imenitni zahodnjaški stavbi, kot je imenitno samo ime. Dobro voljo še povečajo slike rokernih junakov moje mladosti. Ob pogledu na majhno in neokusno pico pa me dobra volja mine. Tudi Asja je zase komaj našla neki prigrizek. Še lačna plačava za nepalske razmere kar solidno vsoto in odkorakava v "najino" luknjo na *momote*. Za posladek pa – oglje! ●

Treking pod
radodendroni
Foto: Miro Masnoglav

Nevidna pot na Ribežne

85-letnica Stanka Klinarja

V časih, ko ni bilo interneta, je pisana beseda veljala več kot danes. Manj je bilo balasta v medijih, skorajda nismo poznali lažnih novic, pa tudi ne lažnih življenj ljudi z družabnih omrežij, ki jih osebno nismo nikoli srečali.

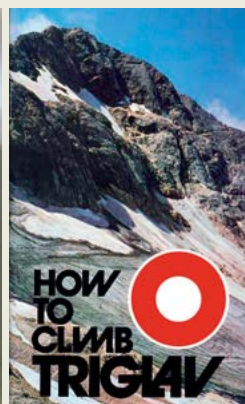

Med plezanjem v Skuti leta 1984
Foto: Miran Hladnik

Planinska scena je bila še toliko bolj konservativna. Do leta 2000 smo gorniki in alpinisti večino planinskih informacij pridobili iz Planinskega vestnika, ki je izhajal v malem formatu in črno-belem tisku. Tudi tiskanih planinskih vodnikov je bilo malo in izhajali so na vsake *kvatre*. Temu primeren je bil odnos do vodniške literature, zato ni čudno, da imam tudi sam na knjižnih policah vodnike, ki so izšli že pred tridesetimi leti ali prej.

K spremembi so pripomogle nove založbe, ki so se pojavile na našem knjižnem trgu po osamosvojitvi in iskale prodajne niše med v gore zagledanim bralstvom. Vzniknili so avtorji, ki so prinesli nekaj svežine z drugače zasnovanimi in estetsko opremljenimi knjižnicami, da jih je bilo kar škoda tlačiti v stranski žep nahrbtnika. Tedaj si raje šel do prve fotokopirnice (le kam so te izginile) in si dal narediti slabo kopijo opisa, ki si ga potreboval za turo.

Stanka Klinarja sem kot avtorja spremljal v Planinskem vestniku že od mladih let. Na revijo je bil naročen oče in priznam, da marsičesa v reviji nisem najbolj razumel, še manj prebral vse po vrsti, česar še danes ne počnem. Toda ime avtorja, ki toliko odstopa od ostalih, da postane človek pozoren, mi je padlo v oko, saj ga je bilo mogoče zaslediti marsikje. Sodeloval je pri tiskanih vodnikih, sestavljal je recenzije, vmes napisal v revijo uvodnik, se ukvarjal z imenoslovjem. Vključeval se je tudi v polemike, ki včasih zelo dolgo niso ponehale, kar pa v mesečnikih seveda ni tako neobičajen pojav. Morda mi je od tedaj ostala navada, da začnem časopise pregledovati od zadaj naprej, a verjetneje me je le bolj zanimalo, do kam bo pripeljala kaka polemika, kot pa uspehi in tegobe planinske organizacije, ki so zasedale prostor na prvih straneh. Vsekakor je bil moj mladostni vtis, da gre pri Stanetu Klinarju za moža, ki ogromno ve, hkrati pa je zelo samozavesten in nepopustljiv nasprotnik v debati ali v polemiki. Vendar je treba na omenjene polemike gledati zelo drugače kot na današnje spletne debate, ki so skoraj vedno pod nivojem, četudi naj bi bile cenzurirane. So kot pasje bombice: počijo, zasmrdijo in ko se zrak premeša, izginejo. Tiste o katerih govorim v povezavi s Stanetom, pa so še vedno prisotne. Revija je vse do leta 1895 digitalizirana in prebere si jih lahko vsakdo. Ko sem sredi devetdesetih let kot zreli mladinec začel tudi sam objavljati, sem do tega gospoda še vedno čutil globoko spoštovanje, vendar nisem vedel, od kod izvira. Verjetno je šlo tudi za nekakšno mistiko, ki je obdajala avtorje, ki so si s svojimi deli v planinski literaturi

uspeli ustvariti ime. Tako je pač bilo. Danes vtipkamo ime človeka v brskalnik in še preden ga srečamo, vemo o njem marsikaj. Tedaj pa je bilo le ime, okoli katerega se je v naših glavah zgradil baldahin spoštovanja, pod katerega nismo videli, naj se je domišljija še tako trudila. Pomislil sem, kako zanimivo bi bilo sedeti v družbi takih ljudi za planinskim omizjem in jim prisluhniti. Kar nekaj nostalgije me spreleti ob tej misli, kajti ti romantični časi so izginili že pred desetletji. Ko smo se ob nedeljah vračali iz Kamniških Alp, smo s kakšno pijačo pred seboj posedali na lesenih klopeh pred domom v Kamniški Bistrici, tam se je vse srečevalo, mladi in stari, slišal si lahko res veliko zgodb, če te je zanimalo in če nisi sedel na ušesih. Bilo je kar težko vstati ter steči na avtobus, ki je v popoldanskih urah proti Ljubljani odpeljal vsakih trideset minut.

Ko je izšla Stanetova knjižica z naslovom *Sto slovenskih vrhov*, sem jo šel nemudoma kupiti. Planinski vestnik jo je napovedal kot biser, ki bo obogatil planinsko knjižnico. Izšla je v obliki, kakršno sem pričakoval: s trdimi platnicami osebne dnevnika, natisnjena na kvalitetnem papirju, vezana trdno in estetsko, nikakor ne "šparovno", temveč tako kot mala zbirka Sienkiewiczovih romanov, ki sem jih še kot otrok dobil za birmo. Narejeno kvalitetno, da se lahko po vsaki uporabi vrne nazaj na polico, kjer predstavlja neko vrednost. Zadovoljno sem jo odnesel domov, nekajkrat površno preletel, si pogledal fotografije in seveda tudi kazalo imen gora z opisi. Samemu branju opisov sem se odpovedal, malce sem jih zgolj okusil, bežno, samo toliko, da je iz njih zavonjala gorska romantika, po kateri je Stane znan. Knjižica – vodnik je tako čakala na poletje, ko jo bom res potreboval za turo. Vodnik vsaj zame pač ni časopis, ki ga bereš za zabavo.

Poleti sem jo vzel na dopust, čeprav v tednu, ki sva ga z ženo preživela pod šotorom v Trenti, skoraj nisem računal na njeno uporabnost (še vedno govorim o knjižici, da ne bo pomote). Od vseh tur, ki sem si jih zamislil, mi je namreč prišel v poštev le en naslov, s katerim bi ubil dve muhi na en mah, se pravi dve gori, na katerih še nisem stal. Trentski Pelc in Srebrnjak sta pravi trentarski gori, kar pomeni, da sta strmi, zaraščeni z rušjem in potke do njih so zavite, kot se spodobi za gore, po katerih so se, še preden je Kugy prvič slišal za Trento, preganjali le gamsi in njihovi zasledovalci s

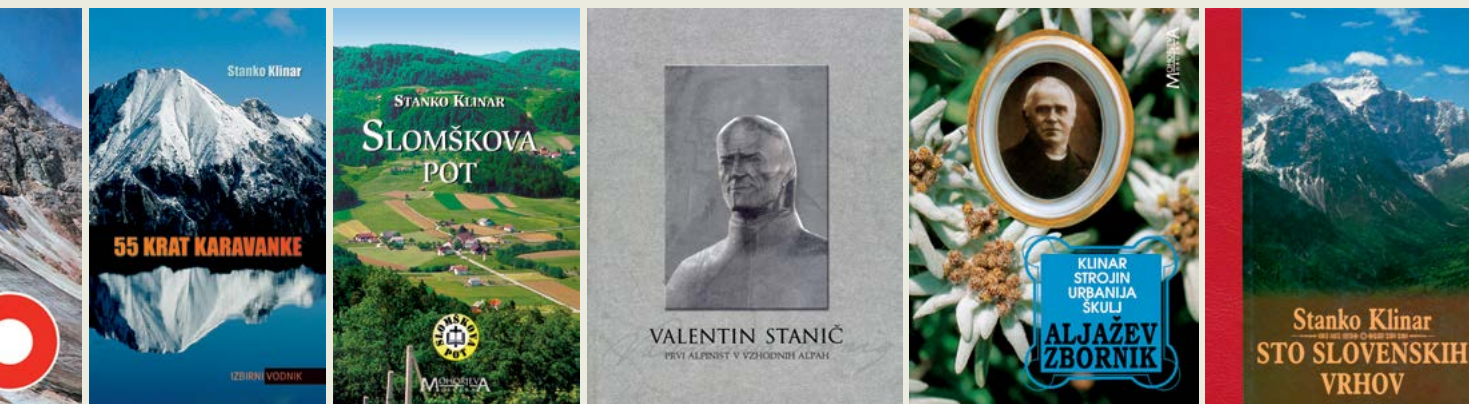

Smeh v bivaku
Foto: Miran Hladnik

puškami. Ti so v tej dolini od nekdaj imeli visoko spoštovan status ...

Ko je po nekaj dneh lažjih brezpotij prišel na vrsto omenjeni cilj, sva v zgodnjem jutru po rosnih travah krenila proti sedelcu Na glavah, kjer gnezdi lovska kočica. Nekajkrat sem pogledal opis, popolnoma brez potrebe, saj sva hodila ves čas po odlično ohranjeni stari italijanski cesti, ki se je vila navzgor dolgo in položno, sedla Na glavah se ni dalo zgrešiti. Tam sva si vzela čas za kratek počitek, vzel sem spet knjižico, ki ni ovinčarila. Treba bo naravnost navzgor pod Ribežne (iz besedila sem sklepal, da je to vezni greben med obema vrhovoma), po tem pa po neskončno lepem grebenu na en ali drugi vrh, najbolje kar na oba, saj je že ta "sprehod" sam vreden obiska. V redu torej, zagrizla sva v strmino, vrh naj bi bil že čisto blizu, saj sta bila do njega v opisu le še dva stavka, iz doline do sem pa cela dva odstavka. Do pod stene Ribežnov in nanje, se je glasilo, kratko in jedrnato. Hmm, gledal sem navzgor, pa vse, kar sem videl, ni bila običajna, bila je kar zaresna

Kolaž naslovnice
njegovih knjig.

trentarska trojka, v kateri brez varovanja nimaš kaj iskati, če te res ne žene navzgor strast avtohtonega trentarskega "raubšica". Žena je takoj objavila, da ne gre za menoj niti pod razno, sam pa sem še kar nekaj časa trimoglavil, se na nekaj obetavnih mestih vzpel deset ali petnajst metrov, pa po njenem preplašenem zavijanju z očmi popustil s petelinjenjem in se počasi vrnil navzdol v visoko travo pod steno. Vsaj trikrat sem še odprl knjižico in prebral tisto: do pod stene Ribežnov in potem navzgor. Kot da se mi bodo odprle notranje oči in našle prikrita navodila, s katerimi bom razrešil gordijski voz. Upanje pa tako! Nemalo sem se pridušal nad avtorjem, ki me je žejnega pustil pred potočkom, ki je šumel globoko pod škrapljami. Nič ni pomagalo.

Naslednjega dne sva poskusila z druge strani, od Zapotoka, pa spet ni šlo, ker nisem imel sploh nobenega opisa, zgolj ustno informacijo nekega domačina, da menda hodijo na Srebrnjak s tiste strani. Ni vedel nič drugega, midva pa sva imela vsaj lepo vreme in mir na planini.

Tretjega dne sem se gore lotil sam. Žena je začela s pospravljanjem, saj se je dopust iztekal, meni pa poprpljenje, da se mi že tretji dan obeta hoja pod nedosegljivo goro. Bil sem še toliko mlad, da sem bil do gore sposoben gojiti tudi nekakšno zamero, danes se takim

Julij 1986 v severni steni Triglava, Nemška smer
Arhiv Stanka Klinarja

občutkom le še smejim. Po drugi strani pa nekako razumem mladino, ki se hvali, da je osvojila goro. Možno, da sem jo tudi sam tedaj dojemal na podoben način.

Na Trentski Pelc sem se povzpel po svoje, preko Ušja in večinoma po grebenu, bilo je kar zoprno in zapleteno, saj takrat ni bilo Lojza Hosnerja, ki bi mi pokazal pot, niti njegove potke skozi rušje, ki je danes še slepi ne bi spregledal. Vse tegobe in jeza na avtorja so bile na koncu dne pozabljene, meni pa je ostala nepozabna

zgodba. Dejansko sem si od celega tedna zanesljivo zapomnil samo ta ples okoli enega cilja in menda še pohvalo Jelka iz Bavšice, ki sem ga tistega dne srečal blizu informacijskega centra. Pravzaprav me ni pohvalil, le nekoliko je zamižal ne eno oko in rekel "Na Trentskem Pelcu da si bil?" Meni je bilo to dovolj, kaj si je Jelko v resnici mislil, pa je že zdavnaj pozabljeno.

Na prelomu tisočletja je Stane Klinar v uvodnikih Planinskih vestnikov nekajkrat premešal meglo dolgačasa s svojim znanim *Klinarjevim klinom*, s katerim je zabil nekaj glavnic planinskih žeblic. Vsakič sproti sem se ob tem nehote spomnil na tiste presnete Ribežne – na avtorja opisa pa se tedaj nisem več hudoval tako kot nekateri, ki jim je morda glede imenoslovja v svojem "klinu" dvignil pritisk.

Minilo je še nekaj let in, če sem se prej šele učil gledati, sem tedaj že znal marsikaj videti. Takrat sem končno tudi lažje zajel poanto Stanetovega načina pisanja in spregledal suhe drobtine, ki so se skrivale pod takimi in drugačnimi "ribežni" v besedilih, kjer je bila, kot sem spoznal, vsaka beseda pretehtana, nobena ni manjkala in nobena ni bila odveč. Tako kot v Mozartovih simfonijah. "Ne preklinjaj not, ki jih ne zmoreš zaigrati – ko jim boš dorasel, bodo same zazvene izpod prstov."

Bilo je okoli novega leta, ko mi je bilo vendarle dano osebno srečati Staneta. Skupaj z urednikom Planinskega vestnika Vladimirjem Habjanom sva vstopila v dvigalo za Klub v Cankarjevem domu, kjer je bil napovedan posvet z založniki planinske literature. Ko so se vrata že zapirala, jih je Habjan prestregel, da so se odprla starejšemu gospodu z očali in palico, ki je vstopil in se zahvalil.

"Poznaš tega gospoda?" Odkimal sem in predstavljam si, da je bilo videti kar nevljudno.

"To je Stanko Klinar".

Bil sem presenečen. Menda sem se zgolj na kratko predstavil in nerodno podal roko. Nisem si mislil, da ga bom nekega dne srečal na tako čudnem kraju, kot je dvigalo kulturnega hrama. Dvigalo je bilo veliko, svetlo in bleščeče, tla pa mokra od plundre, ki smo jo prinesli vstopajoči. In to je bilo pravzaprav vse, kar sem si zapomnil, govorila nisva.

Konec marca sem ponovno šel v Cankarjev dom, potekal je tradicionalni festival gorniškega filma. V gneči med predstavami, ko se eni ljudje zgrinjajo iz dvoran, drugi pa vanje, sem v veliki avli naletel na Staneta. Morda me niti ne bi opazil, še manj prepoznal v tisti množici, a nekako se mu nisem mogel spraviti s poti. Če mi je že dano, da bom govoril z njim, se pač ne smem umakniti. Pozdravil sem ga in stegnil je roko. "No, poglej ga, mladeniča, kaj bo dobrega?" Malo osuplo sem razlagal, da si bom šel ogledat gorniški film – gospodu v visokih letih, ki ni dajal vtisa, da je nekoč plezal po takšnih gorah, kakršnih sam nikoli nisem zmogel. In ki je znal gledati nanje, ko sem jaz še slep hodil po njih.

"Že v redu, saj tudi jaz nisem prišel sem po solato," se je nasmehnil in mi zabičal, da morava biti na ti, če se hočem naprej pogovarjati. "Poslušaj, saj si Škodič, a ne?"

Prikimal sem. "Moram reči, da si mi včeraj za pol ure polepšal življenje." Začudenje mi je pogasil z razlago, da je prebral mojo zgodbo v zadnjem Planinskem vestniku. "A veš, kaj pa je bilo najbolje? Vedno me jezi, da vnaprej vem za večino stavkov, kako se bodo končali. Nekajkrat si me prav lepo presenetil."

Stanetu sem se zahvalil za pohvalo, kakršne nisem pričakoval, še najmanj sredi tiste gneče, kjer se je vsem nekam mudilo. Včasih se človek dejansko vpraša, ali je vse zgolj naključje ali se nam zgodi z namenom. Če ne bi bilo tako, si nekaterih stvari ob množici trenutkov, ki pridejo in minejo, zagotovo ne bi zapomnili.

Jeseni 2016 sem pri Planinski založbi potrdil, da bomo šli v izdajo knjige zgodovinskih zgodb iz gorskega sveta, ki sem jih romantiziral na podlagi resničnih dogodkov, ki jih je zabeležil France Malešič v odlični kroniki nesreč *Spomin in opomin gora*.

Kar nekaj časa sem cincal, kakšen uvod bi ji namenil, oziroma komu bi "obesil hvaležno nalogo", da zgodbe prebere in ob njih izpostavi svoje ime. Ker sem želel tudi v resnici presoditi njeno težo, sem razmišljal o poštem delivcu besed, in, bolj ko se je čas odmikal, bolj sem spoznaval, da ne poznam tako poštem strogega kritika, kot je Stane. S kilometrino, ki mi je do tedaj že vlila nekaj samozavesti, sem se čutil toliko doraslega, da sem poklical planinskega kronista Francija Savenca in ga prosil za Stanetov kontakt. Poklical bom in ga vprašal, sem si misli ... Beseda ni konj, človek pa je pravi zame, ker nikoli ne uporabi besede po nepotrebem, ne graje, ne pohvale. Če ga bom le uspel nagovoriti. In nekega petka, mimogrede je preteklo še precej vode po Ljubljani, sem globoko vdahnil in odtipkal številko. Saj itak ne bo dvignil telefona ...

"No, kaj bo dobrega, mladenič," mi je vlil pogum, potem ko sem se predstavil in razložil, od kod mi njegova številka. Željo sem očitno še kar užitno zapakiral, saj me ni takoj zavrnil, ni pa niti potrdil. Nazadnje sva se zmenila tako, da sem moral k njemu na obisk, kjer sva imela prav zanimivo razpravo o vsem mogočem – samo o knjigi ne. Zraven sva srebal njegov angleški čaj z mlekom, kot pravzaprav vedno, kadar sem se oglasil pri njem doma. Po dobri uri sem se poslovil, mapo z zgodbami pa pustil ležati na sedežnem kotu. Bil sem kar vesel, da se je izteklo, kakor se je, in na poti domov sem premišljeval, kaj sem sploh dosegel, razen da sem naletel na podobnega sogovornika. Skupaj sva ogledala kakšno kost planinske zgodovine, jo drobila in srkala mozeg starožitnosti, verjetno tudi nostalgije, ki je mene ob tem dokaj neupravičeno prevevala. Glede na to, da sem šele generacija šestdesetih, sem to dojemal predvsem kot posledico požiranja stare literature in zapiskov, ki me včasih tako pritegnejo, da mi postane žal celo časov, ki jih nisem živel. Stane pa jih je v svojih mladih letih okusil, zato je bila debata seveda pestra.

"Saj je *fajni*, ampak koga to danes sploh še zanima?" Tako mi je nekoč komentirala zgodbo starejša gospa lektorica, ki sem jo prosil za pregled pravopisnih napak. No, lepa reč, koga res? Tistega vendar, ki razume!

Če razumeš pravila igre, v tem primeru življenja minulih časov, pomnoženih s količnikom starih moralnih vrednot, te to ne samo zanima, to tudi razumeš. Po nekaj dneh me je Stane poklical in sporočil, da bo z veseljem naredil, ne uvodno besedo, temveč zapis o avtorju in njegovem delu. Kar mi je bilo še neprimer- no bolj všeč.

Držal je besedo, napisal na roko štiri strani besedila in po tem sva imela še najmanj štiri srečanja, da sva šla čeznje besedo za besedo. Ne dobesedno, ob njegovem angleškem čaju z mlekom sva predvsem premlevala vsebine in iskala podobnosti v zgodbah, ki še niso bile zapisane. In se pogovarjala o nekdanjem življenju del in hlapcev, o vrednosti časa nekoč in danes, o gradbenih podvigih naših prednikov v povezavi z bohinjskim predorom, ki sem ga prehodil nekega zimskega večera ... Stane pa je pripovedoval o zgodbah svojega očeta, ki je bil preglednik v železniškem predoru pod Karavankami, ko so skozenj še sopihale parne lokomotive, pregledniki pa so zaradi slabega premoga, s katerim so hranili hlapone, omedlevali in so po kakšnega poslali tudi drezino, da ga je odpeljala na zrak, preden bi za vedno zaspal. Zgodbe in čar skrivnostne oddaljenosti preteklih življenj so postali povod prijatnim pogovorom, čeprav naju loči precejšen medgeneracijski jarek. Tega človek zelo težko prestopi po dobesednem razumevanju opisa, gre pa lahko preko njega v mislih. Tako kot preko takih in drugačnih "ribežnov" ... ●

Zgornje besedilo je bilo napisano za zbornik, ki ga je ob visokem jubileju Stanka Klinarja izdala Založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (op. ur.)

Na akcijo
Arhiv Stanka Klinarja

Kdo, kaj, kako in zakaj

Pridobitno vodenje v slovenskih gorah

Vodenje v gorah ima na Slovenskem dolgo tradicijo. V začetkih so bili vodniki večinoma domačini, ki so na turah spremljali "raziskovalce" gorskega sveta. Tedaj so sloveli predvsem vodniki z bovškega in zgornjesavskega področja. Pozneje, skupaj z razvojem turizma in bolj množičnega planinstva, pa je bilo treba usposabljanje vodnikov formalizirati.

Prvi, ki je na Slovenskem dobil vodniško izkaznico, je bil Simon Pinter iz Mojstrane davnega leta 1877.² Do konca devetdesetih let prejšnjega stoletja se je vodništvo pri nas razvijalo predvsem v okviru krovne planinske organizacije, danes poimenovane Planinska zveza Slovenije (PZS³), razumljivo pa je, da je razvoj nihal glede na različne družbene razmere, v katerih se je naša domovina znašla. Ker se danes z vodništvom v gorah na območju Slovenije ukvarja precej različnih vrst vodnikov, je namen tega prispevka

vsaj v osnovi razjasniti zakonodajne in strokovne pravice ter dolžnosti posameznih vrst vodnikov. S praktičnega vidika želimo uporabnikom olajšati odločitev o vodniških storitvah – kakšnega vodnika naj si za določen tip ture izberejo, da bo tura kar se da prijetno in varno doživetje. Preden se lotimo glavnega dela, je treba omeniti še nekaj, kar pri branju velja upoštevati. Prispevek je namenjen izključno pregledu trenutnega stanja na področju pridobitnega vodenja v slovenskem gorskem svetu in v nobenem pogledu ne posega na področje prostovoljnega vodništva, ki ga v okviru PZS opravlja preko tisoč tristo registriranih vodnikov PZS. Tovrstno vodenje predstavlja enega od temeljev delovanja PZS in planinstva na Slovenskem ter na ta način omogoča in bogati dejavnost planinskih

Vodnik z mednarodno licenco IFMGA predstavlja najvišji mednarodni vodniški standard v gorah in je edini, ki je uradno usposobljen za vodenje na kratki vrvi. Ta metoda je ključna za varno in učinkovito gibanje v stopničastem in raznolikem svetu poleti (skala) ter v ustreznih nakloninah pobočij in grebenov pozimi (sneg).
Foto: Klemen Gričar

¹ Združenje gorskih vodnikov Slovenije in Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.

² Mikša P., Ajlec K. (2011). Slovensko planinstvo/Slovene mountaineering. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana.

³ www.pzs.si

društev po celi Sloveniji. Omeniti velja tudi dejstvo, da relativno obsežen del vodenja v slovenskih gorah izvajajo diplomanti Fakultete za šport na planinskih turah v okviru šolskega športa. Ti si usposobljenost za vodenje pridobijo v teku študija pri predmetih Planinstvo, Turno smučanje in Aktivnosti v naravi.⁴

Zakonodaja

Ker gre pri pridobitnem vodenju za regulirano dejavnost, je smiselno najprej na kratko osvetliti zakonodajno podlago. Vodenje v gorah na Slovenskem trenutno urejata dva zakona, in sicer Zakon o gorskih vodnikih (ZGV)⁵ in Zakon o športu.⁶ Prvi se nanaša izključno na dejavnost gorskih vodnikov, članov Združenja gorskih vodnikov Slovenije,⁷ in navaja pogoje ter omejitve opravljanja gorskega vodniškega dela in na nek način celostno ureja poklicno delovanje vodnikov v gorah. Drugi, sicer splošni zakon za področje športa, pa ureja dejavnost strokovnih delavcev v športu, med katere sodijo tudi vodniki PZS. Ti lahko na podlagi omenjenega zakona in v okviru pridobljene vodniške kategorije pridobitno opravljajo vodniško dejavnost na področju Slovenije. Seveda je treba za opravljanje tovrstne vodniške dejavnosti ustrezno urediti tudi poslovni status posameznika oz. organizacije, za katero posameznik vodenje opravlja (samostojni podjetnik, družba z omejeno odgovornostjo ipd.), ter poskrbeti za ustrezno zavarovanje odgovornosti.

Kako izbrati pravega vodnika

Ko se nekdo odloči, da bo za določeno turo v gore najel vodnika, takoj naleti na vprašanje, katerega vodnika naj izbere. Nepoznavalcem se morebiti zdi odločitev težka in na prvi pogled se lahko komu zazdi, da stvari na področju vodništva na Slovenskem niso jasno določene. Vendar pa vsaj z vidika zakonodaje ni tako. Če pri izbiri vodnika za trenutek pustimo ob strani osebne preference, je prvi in ključni dejavnik, ki mora vplivati na naš izbor, licenca, ki jo posamezni vodnik ima. Ta nam jasno pokaže, kakšni so minimalna raven znanja, sposobnosti in izobraževanje, ki ga je posameznik opravil, da je določeno licenco pridobil. Kot je bilo zapisano, lahko v naših gorah legalno pridobitno vodenje opravljajo gorski vodniki in vodniki PZS. Od lanskega leta je na Slovenskem prisotno tudi Združenje planinskih vodnikov Slovenije, ki združuje vodnike z licenco UIMLA.⁸ Ta je poleg IFMGA edina mednarodno priznana licenca, ki omogoča pridobitno vodenje po celotnem svetu. Glavna razlika med obema je, da za razliko od vodnikov IFMGA, ki lahko vodijo ture vseh težavnosti in tehničnih zahtevnosti

v vsakršnem gorskem terenu, lahko vodniki UIMLA vodijo le ture, pri katerih za gibanje ne potrebujemo plezalne opreme in za napredovanje ni potrebno varovanje na kratki vrvi oz. plezanje v navezi. Prav tako vodniki UIMLA ne smejo voditi turnega smučanja in tur, ki potekajo po ledeniškem terenu. Na ledenikih lahko izjemoma vodijo le takrat, kadar preko njih poteka nacionalno/mednarodno sprejeta in označena pot ter za njihovo prečkanje ni potrebna uporaba tehnične opreme (plezalni pas in vrvi). Ker dejavnosti vodnikov z UIMLA licenco na področju Slovenije še ne ureja noben zakonski akt, le-ti niso vključeni v pregled. V nadaljevanju sta na kratko predstavljena dva glavna profila vodnikov, ki lahko trenutno opravljajo pridobitno vodniško dejavnost na področju Slovenije (Tabela 1).

Gorski vodniki z licenco IFMGA

Slovenski gorski vodniki, člani Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS), se že od konca prejšnjega tisočletja izobražujejo v skladu s standardi ter platformo IFMGA,⁹ na podlagi česar pridobijo poklic gorska vodnica / gorski vodnik. IFMGA, katere članica je ZGVS že od leta 1997, je mednarodno združenje

Vodenje v gorah ima na Slovenskem dolgo tradicijo. V začetkih so bili vodniki večinoma domačini, ki so na turah spremljali "raziskovalce" gorskega sveta. Pozneje, skupaj z razvojem turizma in bolj množičnega planinstva, pa je bilo treba usposabljanje vodnikov formalizirati. Foto: Mitja Šorn

⁴ Jereb B., Debevec T., Burnik S. (2018). Planinstvo na Fakulteti za šport - od Golovca do Triglava. V: Triglav 240: program in knjižica izvlečkov. Založba ZRC, Ljubljana.
⁵ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2117>

⁶ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6853>

⁷ www.zgvs.si

⁸ Union of International Mountain Leader Associations.

⁹ International Federation of Mountain Guide Associations.

Katerega vodnika izbrati? Če pri izbiri vodnika za trenutek pustimo ob strani osebne preference, je prvi in ključni dejavnik, ki mora vplivati na naš izbor, licenca, ki jo posamezni vodnik ima. Ta nam jasno pokaže, kakšni so minimalna raven znanja, sposobnosti in izobraževanje, ki ga je posameznik opravil, da je določeno licenco pridobil.

Foto: Matevz Vukotič

gorskih vodniških organizacij. Licenca IFMGA predstavlja edino svetovno prepoznano ter uradno priznано dovoljenje za komercialno vodenje vseh vrst tur v gorah. Po zahtevnih pristopnih pogojih (alpinistične izkušnje v skali, snegu in ledu ter turno smučanje) izobraževanje traja osemdeset do sto dvajset dni v obdobju štirih do petih let, v okviru katerih se bodoči gorski vodniki seznanijo z vsemi vidiki vodenja različnih tur v gorah. Vodnik z mednarodno licenco IFMGA torej predstavlja najvišji mednarodni vodniški standard v gorah in je edini, ki je uradno usposobljen za vodenje na kratki vrvi. Ta metoda je ključna za varno in učinkovito gibanje v stopničastem in raznolikem svetu poleti (skala) ter v ustreznih nakloninah pobočij in grebenov pozimi (sneg).

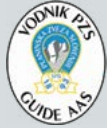
Uodniki Planinske zveze Slovenije

Vodniki PZS prihajajo iz sistema izobraževanja vodnikov, ki ga vodi in usmerja Vodniška komisija pri PZS. Ta izobraževalni sistem je v prvi vrsti namenjen prostovoljnemu vodništvu. Kljub temu se lahko posamezni vodniki PZS odločijo, da pridobljeno strokovno usposobljenost uporabijo tudi za izvajanje pridobitne vodniške dejavnosti. Vodniki PZS se med seboj razlikujejo po ravni usposobljenosti oz. kategorijah vodenja, ki so jih v teku izobraževanja pridobili.

Za vsako posamezno kategorijo so potrebni posebni vstopni pogoji (določeno število tur in izkušnje). Trenutno lahko vodniki PZS pridobijo različne kategorije vodenja, ki jim omogočajo vodenje različnih tur (od lahkih do zahtevnih tur poleti ter do lahkih zimskih tur in turnih smukov). Izobraževanje za posamezno kategorijo traja med sedem in deset dni. V skladu z omenjeno zakonodajo lahko vodniki PZS pridobitno vodijo na turah v okviru svojih kategorij, kar v veliki večini primerov predstavljajo lahke pohodniške ture v kopnih razmerah. V skladu z ZGV pa ne smejo voditi tur, pri katerih je potrebna uporaba vrvene tehnike tako v kopnih kot tudi v snežnih razmerah. Omembe vredno je tudi dejstvo, da lahko vodniki PZS legalno opravljajo pridobitno dejavnost izključno na področju Slovenije, in ne v tujini, saj je pravna podlaga za njihovo delo nacionalnega značaja. Obenem morajo pri tovrstnem pridobitnem vodenju upoštevati pravilnik o številu vodenih,¹⁰ ki natančno opredeljuje maksimalno število vodenih gostov na vodnika PZS glede na težavnost posamezne ture (npr. na zelo zahtevnih turah sta vodnik – gost v razmerju 1:1). V okviru PZS sedaj na podlagi novega

¹⁰ https://www.pzs.si/javno/vk_besedila/stevilo_vodenih.pdf

Tabela 1. Povzetek ključnih značilnosti posameznih vodniških profilov (licenc), ki pridobitno vodniško dejavnost opravljajo v slovenskih gorah

Vrsta vodnika	Vrste vodenih tur	Geografske omejitve	Spletišče in kontakt	Logotip/Znak
gorski vodnik z licenco IFMGA	vse vrste tur vseh težavnosti v vseh letnih časih	celoten svet	www.zgvs.si info@zgvs.si	
vodnik PZS	pohodniške/planinske ture oz. ture v okviru pridobljene licence Omejitve: ture na ledenikih in ture, kjer je potrebna uporaba vrhne tehnike	izključno na področju Slovenije	https://vk.pzs.si/ info@pzs.si	

Zakona o športu potekajo prilagoditve trenutnega sistema vodništva v nacionalni sistem strokovnih delavcev v športu (I. in II. stopnja), ki bo predvidoma v kratkem omogočil prilagojene nazive brez večjih vsebinskih sprememb.

Pomen ustrezne usposobljenosti

Za lažjo odločitev, katere vrste vodnika potrebujete za določeno turo, so v Tabeli 2 predstavljene izbrane ture in ustrezni vodniki (licence), ki lahko formalno-pravno vodijo tovrstne ture. Kljub temu da je prvotni namen prispevka osvetliti stanje vodništva v slovenskem gorskem prostoru, je v tabelo dodanih tudi nekaj bližnjih in bolj priljubljenih tur v Alpah. Ustrezna vodniška licenca je torej eden od ključnih dejavnikov, ki posamezniku zagotavlja, da ob najemu vodnika dobi ustrezno usposobljeno osebo, ki bo naredila "vse", da bo tura potekala varno in uspešno. Jasno pa je tudi, da je cena vodniške storitve na eni strani pogojena z usposobljenostjo vodnika in na drugi strani (predvsem) z zahtevnostjo ture. Najem ustrezno licenciranega vodnika poleg strokovnosti zagotavlja tudi ustrezno zavarovanje odgovornosti, kar v pogosto surovem gorskem okolju ni zanemarljivo. Zavedati pa se moramo dejstva, da na področju pridobitnega vodništva v naših gorah delujejo tuji in domači posamezniki, ki formalno niso ustrezno usposobljeni oz. izobraženi za vodenje. Najmanjše takšnih posameznikov za vodenje nosi precejšnjo mero osebnega tveganja in je s formalnega in odogovornostnega vidika močno odsvetovano. Naj si tu dovolim še nasvet vsem "vodnikom", ki se ukvarjajo s pridobitnim vodenjem v gorah brez ustreznih licenc in zavarovanj. Vodniško delo je že po naravi relativno visoko tvegano, opravljanje tovrstnega dela brez ustreznih licenc pa ni povezano le z osebnostjo, marveč tudi s potencialno odškodninsko/kazensko odgovornostjo. Zato se zdi precej bolj smiselno poskrbeti za ustrezno usposobljenost in licenco za svoje delo ter voditi le ture, ki jih pridobljena licenca pokriva. Ob koncu velja omeniti še dejstvo, da je – čeprav Zakon o športu omogoča pridobitno delo tudi drugim strokovnim delavcem, ki se izobrazijo v sistemu PZS (alpinistični inštruktor, inštruktor športnega plezanja) – njihova dejavnost

Tabela 2. Primeri vodenih tur doma in v soseščini ter ustrezne izbire vodnika

	Tura	Gorski vodnik (IFMGA)	Vodnik PZS*
Kopne ture	Grintovec (običajni pristop)	✓	✓
	Triglav (običajni pristop)	✓	✓*
	Triglav (po Slovenski smeri)	✓	✗
	Krniške skale (običajni pristop)	✓	✗
	Velika Cina (običajni pristop)	✓	✗
Snežne ture	Debela Peč s Pokljuke	✓	✓*
	Dovška Baba (turna smuka)	✓	✓**
	Dobrač	✓	✗
	Ankogel (turna smuka)	✓	✗
	Veliki Klek (običajni pristop)	✓	✗

Pri turah označenih z * oz. ** je za vodnike PZS potrebna ustrezna kategorija vodenja (* C ali D za kopne oz. zimske ture in ** G za turno smučarske ture).

izrecno omejena na izobraževanje (tj. izvajanje tečajev). Pri tej dejavnosti torej ne gre direktno za vodenje gostov, ampak izvajanje pedagoškega procesa, ki mora potekati v skladu s panožnimi normativi. Sicer se glede na trenutni razvoj pridobitnega vodništva v Sloveniji ni bati, da se ne bi "sivi" vodniški trg hitro in sam prečistil ter na ta način omogočil varen in uspešen obisk vsem tistim, ki si bodo obisk gora z vodnikom zaželeli. Na individualni ravni se bo ustrezno informirani posameznik brez težav odločil, komu bo, ne nazadnje, zaupal svoje življenje. Na sistemski ravni pa bo v prihodnje potrebna učinkovitejša koordinacija med vsemi deležniki, ki povezujejo vodniško dejavnost in ponudbo v gorah (PZS, ZGVS, MGRT,¹¹ STO¹² ter vse turistične agencije oz. podobni poslovni subjekti, ki tovrstne vodniške storitve ponujajo/prodajajo), da bo tudi ponudba vodenja, tako kot slovenski turizem na splošno, visokokakovostna, oz. kot radi rečemo, petzvezdična. Če se boste v prihodnje, ko se boste odločali za vodeni obisk domačih ali tujih gora, laže odločili, katere vrste vodnika boste iskali, bo namen pričujočega prispevka dosežen. ○

¹¹ Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

¹² Slovenska turistična organizacija.

VELIKO SEZONSKO ZNIŽANJE

do 30. 1. 2019

oziroma do razprodaje zalog

MILLET
VECTOR GRID PO

Redna cena: 69,98 €

- 45 %

Nova cena: 38,49 €

MAMMUT
CONVEY IN HOODED
JACKET WOMEN

Redna cena: 279,99 €

- 40 %

Nova cena: 167,99 €

MILLET
LD NILAKKA PANT

Redna cena: 149,99 €

- 40 %

Nova cena: 89,99 €

LA SPORTIVA
KIX HOODY W

Redna cena: 119,99 €

- 40 %

Nova cena: 71,99 €

E9

M ROCK

Redna cena: 149,99 €

- 40 %

Nova cena: 89,99 €

MAMMUT
TRION LIGHT 38+

Redna cena: 144,99 €

- 30 %

Nova cena: 101,49 €

LORPEN
SANL

Redna cena: 25,98 €

- 50 %

Nova cena: 12,99 €

CAMP
ICE MASTER

Redna cena: 45,99 €

- 40 %

Nova cena: 27,59 €

GARMONT
TOWER LX GTX

Redna cena: 259,99 €

- 30 %

Nova cena: 181,99 €

MAMMUT
NOVA III MID GTX WOMEN

Redna cena: 159,99 €

- 30 %

Nova cena: 111,99 €

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 585 1517
Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
Koper Ljubljanska cesta 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
Celje Ulica mesta Grewenbroich 9, T: 03/ 492 9300
Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
Lesce Železniška cesta 5, T: 04/ 530 2810

info@iglusport.si

Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrniča 4, T: 05/ 300 6144
Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
Idrija Ulica svete Barbare 1, 059/ 043 499
Velenje Rudarska cesta 2b, 041 660 963

Nevarnosti ni več, so le drugačne

V soboto, 24. novembra 2018, je v izobraževalnem centru Uprave za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu pri Ljubljani potekal 14. posvet Gore in varnost. Dogodek je organiziral skupni odbor PZS in GRZS Gore in varnost. Pozdravne besede je udeležencem, ki so napolnili avditorij, namenil Jani Bele, vodja odbora in predsednik Komisije za informiranje in analize GRZS (KINFO), predavanja pa je povezoval Martin Šolar, član odbora in podpredsednik Planinske zveze Slovenije.

Na začetku posveta je Irena Mušič Habjan, članica KINFO, poročala o statistiki nesreč od januarja 2018 do tega posveta. Gorski reševalci so posredovali v 548 intervencijah, od tega je bilo 314 gorskih nesreč (hoja po poti, hoja po brezpotju, plezanje, turno smučanje), večina od njih se je zgodila v poletnih mesecih. V dolino so prenesli trinajst oseb, ki so izgubile življenje. Na prvem mestu med vzroki za nesreče je padec, sledijo zdrs, izgubljenost, nepoznavanje terena, bolezen, izčrpanost in telesna nepripravljenost.

prihodnje vplivale na varnost pri gorniških dejavnostih (težje/počasnejše/nevarnejše gibanje po zdaj kopnem površju nekdanjih ledenikov, večje intenzitete padavin in pojav snežnih plazov, večja nevarnost za skalne podore in odlome, silovitost poplavnih dogodkov itd.). Zato bodo potrebne prilagoditve (drugje speljani dostopi do koč in planinske poti, iskanje drugih virov vode zaradi pomanjkanja, izbira in potek ture), ki jih bo treba vključiti v izobraževanje planinskih kadrov ter upoštevati tudi za gorniške dejavnosti (omejitev dnevnega dostopa na vrhove, preusmeritev

Razstava Zeleni plaz o Triglavskem ledeniku avtorja Mihe Pavška v preddverju avditorija
Foto: Irena Mušič Habjan

Mag. Miha Pavšek z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU je v svojem predavanju opozoril, da se podnebne spremembe na območju Alp že čutijo (gorske kočice so občasno ali stalno zaprte zaradi pomanjkanja pitne vode, med poletnimi vročinskimi valovi so nekatera gorska območja preobljudena, manjša vodnatost vodotokov v najtoplejšem delu leta, zgodnejša presahnitev izvirov, paša drobnice na višji nadmorski višini, višanje gozdne in drevesne meje, premik rastlinskih in živalskih vrst v višje lege, krajša smučarska sezona, večja erozija itd.) in bodo v

ali zaprtje posameznih poti ali delov planinskih poti, večja previdnost v brezpotjih in plezalnih smereh, zmanjšanje števila vodenih oseb ali povečanje števila vodnikov na nevarnejših poteh, dodatno ali novo opremljanje bolj obljudenih poti zaradi spremenjenih razmer itd.). Zaradi posledic podnebnih sprememb v gorah ni več nevarnosti glede številčnosti, so le drugačne po vrsti, silovitosti, obsegu in posledicah. V prihodnosti bo preventiva v gorah med najpomembnejšimi dejavniki za povečanje varnosti oz. zmanjšanje števila gorskih nesreč. Pavšek je tudi avtor

razstave Zeleni plaz o Triglavskem ledeniku, ki so si jo udeleženci posveta lahko ogledali v preddverju avditorija tekom posveta.

Letošnja (po)letna sezona je bila vremensko zelo razgibana, še posebej so izstopale strele. Mijo Kovačević, inštruktor planinske vzgoje, je predstavil, kako strele nastanejo, kako udarijo in kakšne so lahko njihove posledice. Za vse prisotne so bili najbolj poučni napotki, kako ravnati, kadar nas v gorah zajame vremenski preobrat s strelami. Že pred turo moramo spremljati vremensko napoved in dovolj zgodaj zjutraj oditi v gore. Ko strele že švigajo, se moramo izogibati vrhov, grebenov, jeklenic, dreves, vodnih poti, majhnih votlin itd. ter se na melišču s stisnjenimi nogami uvesti na suh nahrbtnik.

Teoretično predavanje z nekaj osebnimi izkušnjami predavatelja je s svojo pripovedjo nadgradila Eva Pogačar, dr. med., gorska reševalka, SB Jesenice, HNMP Brnik. Pogačarjeva je predstavila potek dogodkov ob udaru strele na Veliki planini poleti 2018, kjer je bilo poškodovanih in ogroženih več oseb, čemur je sledila prva

Če bi takrat, ko je Mire padel v Južnem razu Skute¹ in si pri tem poškodoval obe roki (ena je bila zlomljena, druga pa je bila zaradi udarca videti kakor šunka), imel v nahrbtniku vsaj eno trikotno ruto, bi ga lažje oskrbel. Tako pa sem se moral znajti. Spomnim se, da sem mu poškodovani roki za silo imobiliziral s povojem tako, da sem jih preprosto obesil v zanko, obešeno okrog vratu. S tako imobilizacijo gotovo ne bi "prišel skozi" na izpitu prve pomoči, a Mire se ni pritoževal, ko sva sestopala vso dolgo pot čez Kokrsko sedlo v dolino.

Ruta s tradicijo

Trikotna ruta ima v prvi pomoči več kot dvestoletno tradicijo. Njeno uporabo so priporočali že na začetku 19. stoletja (prav gotovo so jo uporabljali že prej), sprva kot prepogojen robec predvsem za obvezo glave. Nemški vojaški kirurg dr. Johann Friedrich August von Esmarch, znan predvsem po prevezi, s katero še danes zaustavimo hudo krvavitev na roki ali nogi, je pol stoletja pozneje že uporabil ruto, na kateri so bili natisnjeni napotki za njeno osnovno uporabo pri obvezovanju ran in imobiliziranju udov. Enega prvih opisov priporočil uporabe rute pri prvi pomoči najdemo v slovenski literaturi v delu *Kratek navod o prvi pomoči pri nezgodah* Alojzija Valente iz leta 1886. Avtor sicer govori o ruti in ne eksplicitno o trikotni ruti; morda je imel v mislih običajno naglavno ruto, ki jo sicer prav tako lahko uporabimo kot improviziran pripomoček pri prvi pomoči. Alojzij Homan je trinajst let zatem v delu *Postrežba bolnikom. Za domačo potrebo in bolniške strežnice* že opisal uporabo trikotne rute za obveze na skoraj vseh delih telesa od glave do nog. Od tedaj pa vse do danes se je trikotna ruta pri prvi pomoči zelo uveljavila, opise različnih načinov njene uporabe najdemo v vsakem sodobnem priročniku za prvo pomoč.

Poglavitno obvezilo

Danes je trikotna ruta dostopna kot samostojen izdelek in kot obvezni del vsebine predpisanega kompleta prve pomoči za avto in motor. V prvem mora biti ena, v drugem tri, medtem ko je v omarici za prvo pomoč na delovnem mestu celo pet trikotnih rut.

¹ *Planinski vestnik* št. 11, 1996.

Zanimivo predavanje o strelah v gorah je imel Mijo Kovačević.
Foto: Irena Mušič Habjan

pomoč naključno prisotnih in intervencija več reševalnih služb, diagnostika v bolnišnici in okrevanje. Analiza dogodka ter odziv vseh prisotnih in vpletenih je pokazala, da bo treba delati na preventivi in izobraževanju ljudi o temeljnih postopkih oživljanja še dosti več.

Ravno naslednje predavanje Gorazda Breganta, gorskega reševalca, diplomiranega zdravstvenika, PHE Kranj, HNMP Brnik, je govorilo o pomenu temeljnih postopkov oživljanja (TPO), pravičnega ukrepanja ter o uporabi avtomatskega elektronskega defibrilatorja (AED). Zadnji predavatelj Primož Štamcar, inštruktor GRZS in inštruktor planinske vzgoje, je predstavil nekaj nesreč v letu 2018: primere plazov in zasutje ratraka na Zelenici na dovozni cesti, zasutje turnega smučarja pod Travnikom in samoreševanje ter plaz blizu Velikega vrha v Košuti. Vsi opisani dogodki so se za udeležene končali srečno. Poleti so imeli gorski reševalci veliko dela, še posebej 25. julija, ko je GRS posredovala kar devetkrat. Navedena dejstva, ukrepi udeleženi v nesrečah in poteki vseh predstavljenih nesreč so bili dober poduk vsem prisotnim na posvetu. ●

Obvezen pripomoček v kompletu prve pomoči

Trikotna ruta

Najdemo jo tudi v drugih kompletih, npr. v osebnem kompletu prve pomoči za planince, ki ga priporoča Planinska zveza Slovenije, v katerem je poleg drugega obvezilnega materiala tudi ena trikotna ruta standardnih dimenzij 100 × 100 × 140 cm. Prikladna je za obvezovanje ran, ki jih moramo prej sterilno pokriti, zaustavljanje hude krvavitve s prevezo uda, imobiliziranje udov, izdelavo improviziranih nosil in za učvrstitev poškodovanca na nosila. Uporabimo jo lahko tudi za druge namene, na primer kot zasilno kapo ali trak za na glavo, rokavico na roki, namočeno v hladno vodo pa za obkladek okrog vratu v vročem dnevu. Najpogosteje se ruta uporablja za nošenje poškodovane roke kot ruta pestovalnica ali mitela.

Trikotno ruto lahko v obliki trikotnika uporabimo za obvezovanje vseh delov telesa, lahko jo zložimo v širok ali ozek trak, tako da vrh dvakrat ali trikrat prepognemo do osnovnice. Tak način je še zlasti priročen za obvezo podlahti in nadlahti, goleni in stegna, obvezo očesa, čela ali temena in za učvrstitev improviziranih pripomočkov za imobilizacijo poškodovanega uda. S tako zloženo ruto lahko improviziramo tudi kompresijsko obvezo, če nimamo na razpolago ustreznega (npr. prvega) povoja. Krake ene ali več rut zvezemo skupaj z ambulantnim vozlom, ki je planincem dobro poznan. Ta dobro drži, je dokaj sploščen in zato ne pritiska na kožo, enostaven je tako za izdelavo kot za razdiranje. Osnovno znanje o uporabi trikotne rute je še zlasti pomembno v okoliščinah, ko za oskrbo rane nimamo na voljo obvezilnega materiala in se moramo preprosto znajti. Trikotno ruto lahko improviziramo tako, da vzamemo približno kvadratni meter velik kos blaga (npr. namizni prt, rjuho, brisačo, astronautsko folijo), ki ga prerežemo ali prepognemo po diagonali. Če poznamo osnove njene uporabe, lahko po teh principih uporabimo tudi primeren kos oblačila, npr. majico.

Pomembna je kakovost rute

Za zanesljivo uporabo mora biti trikotna ruta ustrezne kakovosti. Praviloma je izdelana iz mehkega, čvrstega blaga, primeri iz vsakdanje uporabe pa kažejo, da vedno ni tako. Nekateri novejši primerki trikotnih rut, narejeni iz koprane, so se že ob zavezovanju rute pestovalnice pretrgali. To lahko dajalca prve pomoči spravi v zadrego, še zlasti pri nudenju prve pomoči na tako odročnem kraju, kot je gorški svet.

Na Zdravstveni fakulteti Univerze v Ljubljani smo v Raziskovalnem infrastrukturnem centru Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani z dinamometrom merili pretržno silo petnajstih izbranih primerkov trikotnih rut sedmih različnih proizvajalcev iz različnih materialov (tkanina, koprana). Ugotovili smo, da so trikotne rute iz koprane v primerjavi z rutami iz tkanine tudi do 13-krat manj čvrste, kar ima lahko neugodne posledice za oskrbo poškodovanca,

če se trikotna ruta ob uporabi pretrga. Uporaba takih rut za ljubitelje gora ni priporočljiva.

Bolje preprečiti ...

Osnov uporabe trikotne rute pri prvi pomoči se lahko naučimo na različnih tečajih prve pomoči, le z malo vložene časa in truda pa tudi iz priročnikov. Njena uporaba je enostavna in raznovrstna, zato najle najde mesto v kompletu prve pomoči vsakega ljubitelja gora. Predvsem pa velja, da se je poškodbam, še zlasti v gorah, najbolje izogniti. ◉

Z dvema trikotnima rutama lahko poškodovano roko učinkovito imobiliziramo ob telo.
Foto: Maja Slabe

Literatura:

- Ahčan U. G., Slabe D., Šutanovac R. (2008). Prva pomoč: priročnik za bolničarje. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije, 74–91.
- Bell B. (1801). A system of surgery. Edinburgh: printed for Charles Elliot and G. Robinson, London, 468–469.
- Dolenc S., Kukec P., Slabe D. (2017). Primerjava kakovosti različnih trikotnih rut. Ujma, 31: 229–32.
- Herzenberg E.J. (1988). Johann Friedrich August Von Esmarch: His life and contributions to orthopaedic surgery. Iowa Orthopedic Journal 8: 85–91.
- Homan A. (1899). Postrežba bolnikom. Za domačo potrebo in bolniške strežnice. Celovec: Družba sv. Mohorja, 69–73.
- Steinbuch M. (1996). Skoraj usodni padec pod vrhom Skute. *Planinski vestnik*, 11: 483–89.
- Valenta A. (1886). Kratek navod o prvi pomoči pri nezgodah. Ljubljana: Kleinmayr & Bamberg.

Poklon prizadevnim prostovoljcem

Najvišja priznanja PZS za leto 2018

Planinska zveza Slovenije je ena največjih in najbolj množičnih nevladnih, prostovoljskih organizacij v Sloveniji. V njej sodeluje izjemno število prostovoljcev, ki s požrtvovalnim delom skrbijo za delovanje društev, za čistejše okolje, za gostoljubje planinskih koč, urejenost planinskih poti, za varnejše pohode, vzgojo mladih planincev in širjenje poslanstva celotne planinske organizacije, skratka, promovirajo planinstvo kot način življenja.

Kot vsako leto je tudi letos Planinska zveza Slovenije (PZS) nagradila posameznike za njihovo dolgoletno, neutrudno in prizadevno prostovoljno delo v planinstvu tako v lokalnem kot širšem družbenem okolju. Letošnja slovesna podelitev, ki so jo 1. decembra organizirali PZS, Planinsko društvo (PD) Dovje - Mojstrana in Občina Kranjska Gora, je potekala v Mojstrani, saj je domače planinsko društvo v letu 2018 praznovalo 90-letnico delovanja.

V slavnostnem nagovoru je Jernej Hudolin, generalni direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, čestital prejemnikom priznanj, vsem zbranim pa je položil na srce izjemen pomen Aljaževega stolpa, simbola slovenstva, in *Planinskega vestnika*,

najstarejše slovenske revije. "Še posebej vesel sem, da smo s skupno akcijo Aljažev stolp – Ohranimo naš simbol v ospredje postavili tudi kulturne attribute naših gor. Samo s skupnimi prizadevanji lahko naredimo veliko, da bi današnji in prihajajoči rodovi slovenskih planincev in alpinistov ter vseh, ki zahajajo v slovenske gore, ohranili spoštljiv odnos do bogate dediščine slovenskega planinstva v najširšem pomenu besede," je dejal direktor Hudolin, tudi sam alpinist in športni plezalec. Predsednik PZS Jože Rovnan pa je prejemnikom najvišjih priznanj v planinstvu čestital in se jim hkrati zahvalil za vse opravljeno delo: "Številni ste prva priznanja dobili že v mladih letih za športne dosežke, danes pa jih prejimate za

Prejemniki
svečanih listin,
najvišjih priznanj
PZS za leto 2018, s
predsednikom PZS
Jožetom Rovnanom
in direktorjem
ZVKDS Jernejem
Hudolinom (desno)
Foto: Manca Čujež

organizacijsko delo, za vodništvo, kot predavatelji na usposabljanjih, kot markacisti ali gospodarji koč, za dolgoletno delo v planinstvu. Veseli smo takšnih priznanj, saj so znak tega, da naši planinski tovariši cenijo naše delo. Delamo prostovoljno, pa vendar smo za to delo bogato nagrajeni – z zadovoljstvom ob dobro opravljenem delu, pa tudi z vezmi, ki so se ob tem spletle med nami." Slavnostni dogodek, na katerem sta nagrajence in goste pozdravila tudi župan Občine Kranjska Gora Janez Hrovat in predsednik PD Dovje - Mojstrana Gregor Berce, so pripravili člani domačega PD, vokalna skupina Triglavski zvonovi in učenci OŠ 16. decembra Mojstrana, ki so zbrane popeljali v čas Jakoba Aljaža in Požganca. Zbrani so si ogledali fotografsko razstavo Janeza Kramarja Moja Slovenija, Slovenski planinski muzej in Park olimpijcev.

Prejemniki priznanj

Svečane listine, najvišja priznanja PZS za leto 2018, so prejeli Vinko Novak (PD Videm Krško) za dolgoletno delo v domačem PD, predvsem na gospodarskem in vodniškem področju, Janez Glažar (PD Matica Murska Sobota) za zelo obsežno in predano delo z mladimi in za opravljeno delo pri snovanju vodnika *Pomurska planinska pot*, Janez Bruno Oman (PD Zavod za zdravstveno varstvo Celje) za dolgoletno delo v PD, predvsem na področju vodništva, in za dober vzgled pri varstvu gorske narave, spoštovanju gorske kulturne krajine in njenih prebivalcev, Anton Sitar (PD Vranksko) za dolgoletno delo v PD, za delo na področju planinskega gospodarstva in vodništva ter za izreden prispevek k razvoju planinstva v Spodnji Savinjski dolini, Franc Čretnik (PD Liboje) za

dolgoletno vsestransko delo v PD, za delo z mladimi in za trud pri pridobivanju novega članstva ter ohranjanju planinskih vrednot, Andrej Kuzman (PD Velenje, posthumno) za obsežno delo v PD in za vse lepe trenutke, ki so jih planinci doživeli na njegovih potepanjih po Sloveniji in izven nje, Pino Giuseppe Rudež (SPD Trst) za dolgoletno delo v SPD Trst, za povezovanje s slovenskimi planinci in za vnos planinskega duha in ljubezni v šole v zamejstvu, Klavdij Mlekuž (PD Dovje - Mojstrana) za izjemen prispevek na področju alpinizma in pohodništva, za vzgojo mladih alpinistov, za reševalno delo v gorah in za delo v

PZS je kot organizacija s tradicijo vse od ustanovitve leta 1893 prostovoljna zveza društev, katere glavna dejavnost je povezovanje društev in zagotavljanje pogojev za planinstvo v Sloveniji ter mednarodnem prostoru. PZS goji slovensko planinsko izročilo, izvaja prostovoljsko delo in deluje kot del civilne družbe v javnem interesu in kot nacionalna panožna zveza s področja planinstva. PZS trenutno združuje 285 planinskih društev, klubov in postaj GRS. V letu 2018, evropskem letu kulturne dediščine, ko je bil obnovljen Aljažev stolp, kulturni spomenik državnega pomena, smo praznovali tudi 125 let organiziranega planinstva na Slovenskem in 240. obletnico prvega dokumentiranega vzpona na Triglav.

PD in v Meddruštvenem odboru planinskih društev Gorenjske, Anton Nastran (PD za Selško dolino Železniki) za dolgoletno predano delo v PD, s poudarkom na gospodarskem področju, in Ivan Eder (PD Pošte in Telekom Maribor) za dolgoletno vsestransko aktivno delo na področju planinskega gospodarstva, vodništva in usposabljanja vodnikov.

Spominske plakete PZS, ki jih podeljuje PZS ob življenjskih jubilejih svojim najzaslužnejšim članom za dolgoletno zvesto in uspešno delo, so za petinšestdeset let prejeli Anton Pečovnik (PD Luče), Miro Štebe (PD Onger Trzin), za sedemdeset let Dušan Šip (PD Žalec), Cvetka Jug (PD Tolmin), Frančiška Vovk (PD Krka Novo mesto), Franc Kepic (PD Rašica, posthumno), Darinka Kocbek (PD Miklavž), Marjan Ručigaj (PD Iskra Kranj), za petinšestdeset let Jože Pur (PD Polzela) in za osemdeset let Edvard Privšek (PD Rimske Toplice) in Marija Pilko (PD Železnikar Maribor). Na slovesnosti so podelili tudi priznanja vodstva PZS za posebne dosežke v letu 2018. Zlata častni znak so prejeli Miha Lamprecht za delo in prispevek na področju alpinizma, publicistične in novinarske dejavnosti in s tem povezane popularizacije planinstva, Krka, tovarna zdravil iz Novega mesta, za uspešno izveden projekt z naslovom *V skrbi za vaše zdravje skupaj osvajamo vrhove* in Javni zavod RTV Slovenija za pomemben prispevek k informiranju javnosti in popularizaciji planinstva. Pohvalo PZS je prejela Teja Ličen za magistrsko nalogo *Vpliv akutne normobarične hipoksije na refleks H med aktivacijo mišice soleus*.

V imenu vseh prejemnikov priznanj se je za izkazano čast s ponosom in iskreno hvaležnostjo zahvalil domačin, vsestransko aktiven gornik Klavdij Mlekuž, prejemnik svečane listine. ●

NOVICE IZ VERTIKALE

Ko se jesen preveša v zimo, se začne obdobje pričakovanja. Pričakovanja pravih zimskih razmer, ledu in zbitnega snega. Letos je sneg ob pravem času pobelil vrhove, a kakšnih posebno ugodnih zimskih razmer ni ustvaril. Zato se je ob izteku stare in začetku nove alpinistične sezone največ plezalo v skali. Tudi v kombiniranih smereh se je cepine več zatikalo kot zabijalo. Slapovi so v tem obdobju že delno pomrznili, a dobrih razmer za plezanje po njih ni bilo. Vzponi v gorah in slapovih so zahtevali več previdnosti in včasih precej dobre "psihe". Med kombiniranimi vzponi izstopa prvenstvena smer v Avstriji, zanemariti pa ne gre niti drugih, krajših vzponov v dobro znanih smereh, ki pa so ob okorni zgodnjesezonski formi zahtevali kar nekaj energijskega vložka.

Grega Lačen v prvenstveni smeri Xice
Foto: Andrej Gradišnik

Prvenstvena in druga ponovitev v Visokih Turah

Podgorje Visokih tur Schobergrupe je v njihovem osrednjem delu. Na severu meji na gorovje Velikega Kleka, premore pa kar nekaj vrhov, višjih od 3000 metrov, med njimi sta za alpiniste zagotovo zanimiva Hoher, 3064 m, in Niederer Prijakt, 3056 m. V nižjem sta 23. novembra Andrej Gradišnik (AK Ravne) in Grega Lačen (AK Črna) preplezala novo smer. V bližnji liniji sta jima družbo delala Avstrijca, ki pa sta se pred vrhom svoje smeri obrnila. Sta pa zato teden dni prej v bližini preplezala novo smer **Ice age** (WI4, M4, 300 m) in v steni zasledila možnost še za dve novi smeri, torej delo za dve navezi. Idejo sta delila s slovenskima prijateljema in kmalu so skupaj šli "v akcijo". Avstrijca sta izbrala desno od obeh linij. Andrej in Grega sta tako začela v levi in se po 20 metrih že navezala na vrh. Sledilo je strmo plezanje po tankem ledu, skali in slabem snegu. Varovala sta se večinoma s skalnimi varovali, saj led in sneg nista omogočala solidnega varovanja z lednimi vijaki. Plezanje je v prvi polovici smeri vseskozi zahtevalo mirno glavo, močne mišice in natančno uporabo lednih orodij. V drugi polovici smeri je težavo predstavljal strm globok sneg. Na vrhu sta ponovno srečala Avstrijca, ki sta ponovila smer **Ice age**. Grega in Andrej sta svojo smer poimenovala **Xice** po ledenem X, primrznjem na steno. Ocenila sta jo z WI5, M6, 300 m. Smer že ima

Marko Volk in Marko Mavhar v Ospu
Foto: Marko Mavhar

vsaj eno ponovitev. Ponovila sta jo avtorja smeri **Ice Age** na dan, ko je v steni plezala še ena slovenska naveza. Matic Štrancar in Krištof Fortuna sta opravila verjetno drugo ponovitev smeri **Ice age** (WI4, M5, 300 m). V smeri sta imela zelo različne razmere. Od dobrega škripavca do predirajočega se snega. Prvi ju je skupaj z ledom reševal na strmejših odsekih, drugi pa čakal na položnejših delih smeri. Najzahtevnejši je bil drugi raztežaj, kjer je bilo težko nameščati varovanje, tako da jima je v njem uspelo namestiti le tri vijake.

Iz stare v novo sezono

Sredi novembra je še prevladovalo športno plezanje v eno- in večraztežajnih smereh. Nekaj alpinistov je zavilo tudi v Veliko Osapsko steno. Grega Lačen (AK Črna) in Andrej Gradišnik (AK Ravne) sta preplezala **Internacionalo** (6c, 110 m) in **Netopirja** (6b+, 110 m). Marko Mavhar in Marko Volk (AO Grmada Celje) sta poleg popularnega **Medota** preplezala še manj obiskano smer **Prečenje** (7a, 110 m). Ta ima po njenem mnenju nekaj alpinističnega pridiha. Mavhar je najtežji raztežaj preplezal prosto kot drugi v navezi. Dobro je bila obiskana Gradiška tura, kjer so kratki rokavi še dolgo prišli prav. Vse več navez obišče stene Čavna nad Ajdovščino. Z leti so tamkajšnje alpinistične smeri močno prerasle

Peščeni raz
Foto: Marko Mavhar

lokalni značaj. Najbolje je opremljena, in tudi najbolj obiskana, Krvava smer, kjer so klini že na svojem mestu. Potrebni je le nekaj pomičnih varoval. Druge smeri so manj opremljene, vendar toliko narazen, da jih z lahkoto preplezamo več v enem dnevu.

Plezalo se je še v Kozjeku, Breitwandu ob Miljskem jezeru, v Graškem pogorju in v drugih "poznojesenskih stenah". V gorah je bilo malo vzponov. Sneg je le malo "poškropil" stene, temperature so bile za ta čas zmerne, tako da popolnoma snežnih ali lednih vzponov pri nas skoraj ni bilo. Večkrat je bil preplezan Zgornji steber Brane in nekatere smeri v Raduhi. Največ obiska je imela smer ZZ (M4, 120 m). **Zagorčevo smer** (M6, 130 m) sta 1. decembra preplezala Marko Mavhar in Marko Volk. Dan pozneje sta se podala še v **Kamin pri Durcah** (M5, 120 m). Tega sta dan prej preplezala tudi Matej Balažic in Ivan Pešl. Oba Marka sta 7. decembra preverila razmere v **Peščinem razu** (M5, 500 m) Turske gore. Plezanje je zahtevalo kar nekaj praskanja po krušljivi skali ob skromnem varovanju. V Končnikovem vrhu v Peci sta 9. decembra Maja Dobrotinšek in Leon Ramšak (AO Grmada Celje) preplezala smer **Koline** (III, M4, 50–60°, 200 m). Nad Vršičem grape niso bile narejene, tudi tam je bilo treba popraskati po skali. Aleksander

Kranjc in Blaž Karner (AO Ljubljana Matica) sta 30. novembra preplezala **Kranjsko poč.** 15. decembra sta jo ponovila še Matej Balažic in Ivan Pešl (oba AO TAM). Luka Stražar je s soplezalcem preplezal smer **Košir-Breljih**. V Kaninskem pogorju sta 13. decembra Sebastjan Domenih in Blaž Volčanjk (oba AO Bovec) preplezala novo smer v severni steni Ovčjega Vršiča nad Krnico. Tri raztežaje dolgo smer sta poimenovala **Udristno domoljubje** (M4), kar naj bi prevedeno iz "bovščine" v slovenščini pomenilo *istant patriotizem*.

Tabor mladih alpinistov v Chamonixu

Od 24. do 30. septembra je Komisija za alpinizem pri PZS organizirala tabor za perspektivne mlade alpiniste. Tabor sta vodila Luka Stražar in Nejc Marčič. Udeležilo se ga je deset mladih alpinistov: Grega Kristan, Uroš Grič, Ota Černe, Janez Svolfšak, Boštjan Humar, Jan Slapšak, Petra Klinar, Jakob Skvarča, Benjamin Ocepek in Matic Štrancar. Tabor naj bi bil zimski, vendar je toplo in suho vreme kar vztrajalo, tako da so bile razmere manj zimske od pričakovanih, kar je tabor zagotovo popestrilo in mu dodalo vrednost, pa je bila odsotnost večine prevozov na ledenike. S tem so gore pridobile nekaj prvinskosti, nahrbtniki pa kak dodaten kilogram. **Normalno smer** (D+, 5c, 800 m) na Grepon sta 25. in 26. septembra preplezala Slapšak in Ocepek. V **grebenu Grads Montets** na

Aiguille Verte (D+, 3+, 300 m) sta od 25. do 28. septembra plezala Skvarča in Humar, Stražar, Klinar in Černe pa so se na njem obrnili. 26. septembra so Grič, Štrancar in Marčič preplezali **SZ-greben** (6a+, 900 m) na Grands Charmoz. V Pointes des Nantillons sta 26. septembra Svolfšak in Kristan preplezala smer Amazonia (6a+, 400 m). Naslednji dan sta Klinar in Černe v Aiguille du Peigne preplezala smer **Papillons Arete** (D+, 5c, 250 m) in nato po **Normalni smeri** (AD, 5a, 350 m) dosegla še vrh gore. Isto smer sta dan pozneje preplezala še Slapšak in Ocepek. 28. septembra sta navezi Černe-Marčič in Klinar-Sražar preplezali smer **Le Peige** (6a+, 200 m) v Tour Verte. Grič in Kristan sta bila od 28. do 30. septembra zaposlena s **prečenjem Jorassov** (D, 5a, 850 m). 29. septembra sta Slapšak in Ocepek preplezala **JZ-greben Aiguille du Peigne** (D+, 5c, 600 m). Černe in Marčič sta istega dne plezala v smeri **Le Marchand de slabe** (TD+, 6a+/AO, 330 m) v Tour Rouge. Aiguille de l'Argentiere nudi veliko število estetskih graničnih smeri. Med bolj poznane in lepše spadajo smeri v sredinski špici, poimenovani Minaret. Tam sta Svolfšak in Kristan 28. septembra preplezala **Versant Satanque** (6c, 250 m). V Aiguille de Index sta 29. septembra kratek **Južni greben** (V, 130 m) preplezala Skvarča in Humar. Istega dne sta v Aiguille de la Gliere preplezala še smer **Nez Rouge** (V+, 165 m).

SMAR

Člani so lansko alpinistično sezono zaključili v plezališčih Buzetski kanjon in Pandora. Akcije so se udeležili vsi člani SMAR: Bor Levičnik, Matevž Štular, Sara Jaklič, Andrej Jež, Žiga Oražem, Matija Volontar, Aleš Česen in Marija Jeglič. Toplo sonce z le malo primesi zime je le še nadgradilo uspešno zadnjo akcijo, ki je sicer imela sprostitveni značaj. V prijetnem vzdušju so se v skupini porodile nove ideje za prihodnje skupne akcije.

Jesensko raziskovanje v Dalmaciji

Še so kapljale na dan informacije o novih smereh v stenah Velebita. Že zadnjič omenjenima Medvedovemu

Stanko Mihev v smeri Kula Foto: Marjan Tušič

Marjan Turšič v Smeri Kula Foto: Stanko Mihev

brlogu in Balkanskim bojevnikom sta se pridružili še **Vonj kadulje** (IV+/II–III, 160 m) in **Kula** (IV–/II–III, 180 m). Marjan Turšič - Manjana in Stanko Mihev - Miha sta ju preplezala v stenah kanjona Badnjevica.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Prišla je zima, tekmovalci so na počitnicah, v skali je mraz, v Mišji peči se veselo načrtuje, najboljši plezalci pa bežijo v sončno Španijo. Glede na to, da kar nekaj deklet že pridno pleza okrog 8c, pri fantih pa 9a niti ni več novica, je tule le kratek izbor presežkov, ki so se zgodili pred koncem leta 2018.

Jakob Schubert je v bližini Barcelone opravil prvo ponovitev smeri El Bon Combat, ki jo je Chris Sharma ocenil z 9b/b+ in je pred tremi leti veljala za eno najtežjih na svetu. To seveda še vedno je, vendar pa Schubert predlaga precej nižjo oceno, težko 9a+. Svoj življenjski rezultat je dosegel tudi

Stefano Ghisolfi, preplezal je Perfecto Mundo 9b+ v Margalefu, še eno stvaritev Chrisa Sharme, ki pa smeri ni mogel preplezati in jo je pustil odprto. Ghisolfi je smer študiral že dlje časa, najprej z Alexom Megosom, ki je potem v njej uspel spomladi letos. To uvršča Italijana v elitni klub četverice Zemljanov, ki se lahko pohvalijo s takšno oceno. Blizu (okrog 9b) zna biti tudi nova stvaritev v Margalefu, Artaburu, ki jo je kot življenjski podvig uspel preplezati Iker Pou.

Za spodbudo vsem nekoliko starejšim stiskalcem grifov pa lahko sporočimo, da je v angleškem Raven Toru Ben Moon pri dvainpetdesetih letih uspel v smeri Evolution 8c+. Treba je samo znati dobro in pametno trenirati, pa gre.

V *bolder* novicah se zdi, da vsak mesec dobimo nov 8C+, vsaj predlog. Mladi Shawn Raboutou je v švicarski Bavoni preplezal Off the wagon Low 8C+. Zgornji del velja za enega najbolj znanih 8B+ na svetu, ki se začne s kmečkega voza, zdaj pa mu je Shawn dodal še start s tal. Temu vzponu lahko dodamo še Hypothese assis, ki jo je preplezal Charles Albert, ki pleza bos (ja, brez plezalk!), a ima kljub temu na svojem seznamu že eno 8C+ in kup 8C-jev. Seveda bomo morali vendarle počakati še na kakšno ponovitev, a zdi se, da ocena 8C+ ni več tako nedotakljiva kot pred leti.

Konec leta se delajo tradicionalni povzetki in podeljujejo nagrade. Vsekakor si čestitke zaslužita Koroshi Tanja Glušič, ki je postala športnica leta pri invalidih, in Janja Garnbret, ki je športnica leta Slovenije. Mi moramo gotovo dodati Jerneja Kruderja za skupno zmago v svetovnem pokalu v balvanih in Gregorja Vezonika za tretje mesto v Innsbrucku kot dva presežka v sezoni, v kateri bi, roko na srce, lahko pohvalili še vsaj dvakrat toliko naših tekmovalcev in tekmovalk. Morda je edina žrtev tekmovalnih uspehov skala. Lani sta le dva Slovenca preplezala 9a, in sicer Janja Garnbret na začetku leta, ter Jernej Kruder, ki je sestavil gibe v Waterworldu. So pa polprofesionalci, mladinci in rekreativci zato toliko boljši. Čestitke vsem in naj bo leto 2019 brez poškodb!

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Slovenska planinska pot – v treh knjigah

Gorazd Gorišek: Slovenska planinska pot, I. del, Ljubljana, PZS, 2018. 99 str., 16,90 EUR.

Mojca Stritar Kučuk: Slovenska planinska pot, II. del, Ljubljana, PZS, 2018. 91 str., 16,90 EUR.

Andraž Poljanec: Slovenska planinska pot, III. del, Ljubljana, PZS, 2018. 79 str., 16,90 EUR.

Ne morem si kaj, da ne bi ob pregledu treh novih vodnikov po Slovenski planinski poti vzel s police tudi tistega, ki me je nekoč popeljal po tej najstarejši vezni poti v Evropi – in me tudi uspešno pripeljal na cilj. Gre za 4. izdajo iz leta 1979, zelo priročne žepne oblike, s kar 252 stranmi obsežnega besedila in petnajstimi (skromnimi) preglednimi zemljevidi. Brez fotografij. Preden se lotim primerjave s tremi novimi knjižicami, še podatek o teži: 259 g. Podatek, ki ga ob pregledu knjig po navadi ne navajamo.

Nove tri knjige – smiselno razdeljene v odseke Maribor–Mojstrana (I. del, 17 etap), Julijci (II. del, 17 etap) in Petrovo brdo–Debeli rtič (III. del, 9 etap) – skupaj tehtajo 578 g in imajo skupaj 269 strani. Pri tem se sicer tehtno uvodno besedilo v vseh treh v precejšnji meri, logično, prekriva. Knjižice so pokončne žepne oblike, nekoliko večje od nekdanjega vodnika. Takoj opazimo veliko fotografij, relativno malo besedila, večje zemljevide, profile poti, povezave na strani planinskih koč (neposredno preko kode QR, ki jo lahko preberete s pametnim telefonom). Seveda, v skoraj štiridesetih letih se je spremenilo vse – zdaj mnogi s seboj niti ne nosijo več zemljevidov (nekdaj jih za mnoga območja sploh ni bilo), pač pa le pametni telefon in dovolj "hranila" zanj. Kljub temu še vedno tako avtorji kot tudi sam priporočamo lepo klasično planinsko karto, ki jih ima PZS dovolj na zalogi. Vsi podatki v knjižicah so seveda zelo dobrodošli, se pa dejansko sprašujem, kakšno vrednost (poleg te, da popotnika povabijo na pot)

imajo velike fotografije v vodniku. Saj pokažejo nekaj vtisov s poti, ampak raje bi kaj več prebral o stvareh, ki me spremljajo, na katere naletim pri svojem pohajanju. Resda so v vseh treh knjižicah ob robu vedno našteje zanimivosti ob poti, a bi bilo morda bolje, če bi bile vpletene kar v samo besedilo – in o njih bi želel prebrati več. Saj vem, odgovor je vseprisotni splet, internet. Pa vseeno – držati v roki knjižico in se poučiti tam pod smrekovo počitku ni slabo.

Glede besedila pa tako. Prvi del od Maribora do Mojstrane (Gorazd Gorisšek) in posebej zadnji del, s Petrovega brda do Debelega Rtiča (Andraž Poljanec) sta bolj "zgovorna" – pač vodita po območjih, ki so orientacijsko bolj zapletena, morda tudi nekoliko manj podprta z vodniki. Za Julijce (Mojca Stritar Kučuk) pa je besedilo več ali manj le "oporno", kar je ne nazadnje morda razumljivo – poti so označene in obljudene, obenem pa pokrite s številnimi vodniki in spletnimi opisi. Toda – čemu potem vodnik? Še vedno se kot človek, ki rad bere in izve kaj več, kar malce z nostalgijo oziram v tisti stari vodnik.

Zanimiva je tudi dolžina etap, na katere so avtorji razdelili pot. V prvem in posebej v zadnjem delu poti so mnoge zelo dolge, celodnevne, medtem ko jih je v drugem, alpskem delu, veliko zelo kratkih in jih pohodnik lahko celo združuje. Vsekakor so avtorji imeli v mislih možnosti prekinitve poti (zato so v vodniku namigi o najkrajših možnih sestopih), za bolj zaagrete pa so navedli tudi možnosti dodatnega vzpona na bližnje vrhove, čez katere Slovenska planinska pot sicer ne vodi.

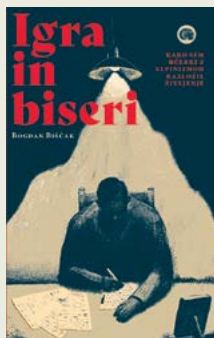
Vsak odsek poti je predstavljen z osnovnim kratkim opisom, s podatki o dolžini, višinski razliki (tako vzpon kot spust), časih in najvišji doseženi

točki na poti. Podana je zahtevnost odseka, avtorji opozorijo tudi na morebitne nevarnosti (snežišča ipd.). Poleg profila poti in zemljevida so v vodničkih tudi skice planinskih koč in zavetišč z osnovnimi podatki. Opis poti je relativno jedrnat, vendar dovolj informativen, da z dobrim zemljevidom popotnik lahko sledi poti. V rdečem ovalu je napis žig za točke, kjer ga popotnik lahko dobi.

Pohvalna je naravna razdelitev poti na tri velike odseke, kar daje namig tudi tistim, ki poti ne prehodijo v celoti naenkrat, a se ne zadovoljijo z dnevnimi etapami. V takem primeru je posamezna knjižica res idealna, saj je lahka (in lažja od nekdanjega enega samega vodnika). Dobra je tudi preglednost vsebine, saj nudi vse na dlani. Vse tri knjižice so napisali prekaljeni planinci in turni smučarji – ki znajo stopiti tudi na navadno označeno pot in na njej uživati. Vse to daje vodničkom še posebno privlačnost in je tudi dobro povabilo vsem, ki želijo na Slovensko planinsko pot.

Marjan Bradeško

Bogdan Biščak: Igra in biseri.
Sidarta, Ljubljana, 2018. 208 str.,
21,90 EUR.

Če sem še pred nekaj leti stokal, češ, imamo toliko dobrih alpinistov in tako malo njihovih knjig – Viki Groselj je *glas piščočega v puščavi* – smo v zadnjem letu priča pravemu bum.

Izšle so kar tri odlične knjige, ki so jih napisali odlični alpinisti: Škamperleto *Sneg na zlati veji* (druga, dopolnjena izdaja), Karov *Alpinist* in Biščakova *Igra in Biseri*. Glede na bolj redke knjige te vrste v preteklih desetletjih je to res velika bera.

Z gotovostjo lahko trdimo, da je Nejc Zaplotnik s *Potjo* leta 1981 začel z drugačnim načinom pisanja tovrstne literature, s katerim je presegel linearno kronološko poročilo. K temu je morda prispevalo tudi prosto plezanje, ki je konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja iz ZDA prišlo v Slovenijo in v začetku osemdesetih odpihnilo VI+, takrat najvišjo uradno priznano oceno pri nas. Zaplotnik je pokazal, kako se napiše dobra knjiga, v kateri se dejanja prepletajo z razmišljanji in osebno izpovedjo.

Mislím, da bi se nekateri alpinisti lahko predstavili mednarodni javnosti tudi s prevodi svojih knjig, ne le z odmevnimi vzponi. Na književnem področju je še največ naredila Bernadette McDonald, ki v knjigi o slovenskem alpinizmu in alpinistih *Alpski bojevniki (Alpine Warriors)* često navaja odlomke iz Nejcove *Poti*.

Bogdan Biščak, eden od postojnske četvorke, kateri se je občasno pridružil alpinist Matevž Lenarčič iz Trbovelj, svojo pripoved začneja z razgovorom s hčerko Anjo. Forma dialoga, ki so jo uporabljali že v antiki, je spretno umeščena med napete in zanimive plezalske epizode in bogati ter dopolnjuje alpinistično zgodbo. Avtor želi hčerki razložiti nekaj dejstev o življenju, *facts of life*, kot jih sama imenujeta. Gre za osnovne življenjske modrosti, ki jih oče posreduje hčerki med pogovorom, ki se skoraj ves dan in pozno v noč odvija na terasi penzionarja v Huarazu. Med drugim dožene, da pri iskanju svoje poti skozi življenje potrebuješ vztrajnost, da ne odnehaš pri prvi težavi, pogum, da si upaš znova začeti, če si s prvo izbiro zavozil, in modrost, da znaš ločiti oviro od napačne izbire. Izvemo, da ima strah več obrazov in različne vonje; strah začetnika se razlikuje od strahu izkušenega plezalca, ko "začneta drug drugega spoštovati". In da obstaja tudi strah pred depresijo praznine, ki lahko nastane, če nehaš plezati. Prijateljstvo je univerzalno lepilo, ki temelji na

ljubezni in je najpomembnejša vez, ki drži skupaj postojnsko četverico. Plezalni vzpon je bil za Biščaka že od samega začetka "eksistencialno, estetsko in športno doživetje", odeto v plašč avanture. Vse, kar počneš, počni s strastjo, da boš lahko v tem užival. Ne obideta niti zimzelene teme alpinizma – egoizma, in tudi kdo dooloča, kaj je uspeh in kaj poraz – posameznik ali okolica? Ne izogneta se niti smrti:

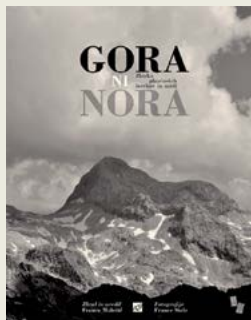
"[...] Ali si se tam na Fitz Royu, med sestopom, res kar spustil? [...] Ampak, ali res tako brez strahu pred zdrsom v globino in pred smrtjo?" "Mislim, da res. [...] Iz mene sta curljala fizična moč in volja do življenja. In ja, na koncu je z njima odšel tudi strah pred globino in smrtjo." "In si se spustil?" "In sem se spustil."

Radovedni bodo morda poleg *Igre in biserov* prebrali tudi Škamperletov *Sneg na zlati veji* (2. izdaja), *Smisel in spoznanje* Matevža Lenarčiča ter primerjali, kako so trije avtorji opisali iste dogodke, ki so jih doživeli skupaj.

Igra in biseri je primerno branje za vse, ki hodijo v gore, zanimivo bo tudi za tiste, ki radi berejo zgodbe o doživetjih v domačih gorah, v Alpah, Dolomitih, Patagoniji, Himalaji in na Aconcagui. Pred leti sem poslušal predavanje Bogdana Biščaka na gorniškem večeru v Škofji Loki. Ko je kazal *diase* in opisoval plezanje v Cimi Burel, mi je prijatelj šepnil, da je za *švival* v dlani.

Mire Steinbuch

Gora ni nora. Zbirka planinskih izrekov in misli. Zbral in uredil France Malešič. Fotografije France Stele. Izdala in založila Društvo Mohorjeva družba in Celjska Mohorjeva družba. Celje-Ljubljana 2018. 136 str., 23 EUR.

Alpinisti so ljudje, ki iščejo težave, pa so veseli, če jih ne najdejo.

Ante Mahkota

Če ne bi stremeli za nedosegljivimi cilji, še dosegljivih ne bi dosegli.

Marko Dular

Cilj je sonce, pot je megla.

Matjaž Krmecl

Zapisane misli so le droben izsek iz knjige, ki je izšla lani. Kot je v uvodu zapisal pobudnik izdaje France Malešič, je zbirka planinskih izrekov in misli nastala kot otroška igra zbiranja, pri čemer je Malešič po zbiranju znamk, okamnin in vsega mogočega vse življenje zbiral še nekaj povsem drugačnega in neobičajnega. Idejo za to je dobil kar na domači podstrehi, kjer je našel listič in na njem zanimivo misel o (ne)smislu študija; to je prepisal in uporabil na risalnem listu za domačo nalogo. Ko je profesor risanja pregledal nalogo, se je nasmejale in ga spodbudil, naj se le drži zapisanega, torej naj v prihodnje še naprej zbira zanimive misli. In tega se je Malešič zvesto držal v svojem značilnem, raziskovalnem in natančnem slogu. Za taborništvom so prišli na vrsto gore in alpinizem; zapisanih kratkih, včasih pa tudi malo daljših misli, izrekov, gesel, splošnih citatov, rečenic in podobnega je bilo vedno več, sprva naključno, z leti pa vse bolj načrtno. Pri tem mu je bil v veliko pomoč *Planinski vestnik*, še posebej v času urednikovanja Tineta Orla, ki je v dolgih tridesetih letih posebej skrbel za iskričke in tehtne novice z vsega sveta, ter tudi vrsta alpinističnih izdaj, kot so *Alpinistična šola* 1979, *Alpinistični razgledi*, *Veliki pionirji alpinizma*, zbornik *Naša alpinistična misel*.

Format knjige je velikosti A4, trde vezave. Množica misli je urejena po pojmi, ti pa po abecedi. Začetek tako pripada pojmu Alpinist, ki mu sledi množica drugih, kot npr.: Boj z goro, Človek in gora, Gore, Kako uničiti katero koli društvo, Luč gora, Nesreča, Pijača, Šport, Tveganje, Zamisel in do zadnjega Življenje. Ob vsaki novi črki je črno-bela fotografija motivov slovenske narave in gorskega sveta znanega komendskega fotografa Franceta Steleta, ki je z Malešičem v preteklosti že sodeloval. Na koncu je seznam avtorjev, med katerimi najdemo mnoge alpiniste, planince, tudi filozofe, umetnike, književnike iz Slovenije in vsega

sveta s kratkimi biografskimi podatki. Morda izstopata množica misli Juliusa Kugyja, kar pa ni nič nenavadnega glede na njegovo plodno publicistično delo, in Nejc Zaplotnik z lepimi mislimi o gorah in življenju v njih iz njegove knjige *Pot*. Zapisana je tudi vrsta misli iz posameznih dežel in držav (npr. nemška alpinistična misel) ter mnoge druge, včasih tudi nenavadne, npr. *Zakonitosti nahrbtnika*, *Pravila nevarnosti v gorah*, *Zakon alpinističnih začetnikov*, *Pravila vrvi*, *Pravila čakajočega zakonca*, *Naravni zakoni vetra ...* Ali npr. tale: "Naj vam bo jasno, da boste padli, če vas opazujejo, in dobro veste, kje boste padli." *Skrajni zakon o zijalih*. O vznesenosti nad gorami so pisali mnogi, Malešič posebej omenja Janeza Vajkarda Valvasorja, Valentina Vodnika, Žigo Zoisa, Franca Hohenwarta in Ivana Dežmana, ki so vsi, vsak na svoj način pisali, kako velika in lepa je naša domovina.

Malešič si ni mogel kaj, da se v spremni besedi ob omembi razlik med pojmi ne bi obregnil ob strogo ločevanje planincev in plezalcev pri nas, česar v tujini ne poznajo. Kot je zapisal: "Vsebinsko torej v resnici velja za vse prave gornike, seveda pa skušajmo čim več narediti za to, da razlike med alpinisti in planinci tudi pri nas ne bi bilo več." V tem smislu omenja misel alpinista Marka Dularja: "Ne opazite podrobnosti med planinci, gorniki in plezalci? Cilj je skupen, le poti do cilja so različne. Doživetje nas druži."

Kaj reči ob rob tej zanimivi izdaji? Meni se zdi nekaj najlepšega, če se otroške sanje uresničijo na tako lep način, kot je izdaja knjige, po tem ko je pobudnik celo življenje vestno kopicil podatke. In še naslednje vprašanje – komu bi lahko takšna knjiga koristila? Prav gotovo organizatorjem vrste kulturnih planinskih prireditvev in slovesnosti, saj so mi znane težave pri iskanju primernih citatov ob teh priložnostih. Zdaj so zbrane v eni knjigi, verjamem pa, da bo France z zbiranjem hribovskih citatov zagotovo še nadaljeval. Kot ob koncu spremne besede pravi Malešič, črnogledi pravijo, da je mogoče kratke misli spretno zlorabiti in z njimi dokazati svoj prav, bolj vedro razpoloženi

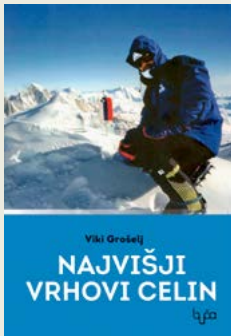
pa menijo, da bi se dalo z gesli in izreki sestaviti celo svetovno zgodovino. In čisto vsi imajo prav.

"Slovenska planinska koča je stavba, ki je dovolj velika, da gredo vsi noter, samo če ne gredo vsi noter; če gredo res vsi noter, pa ne gredo vsi noter."

Slovensko planinsko pravilo

Vladimir Habjan

Viki Grošelj. Najvišji vrhovi celin. Ljubljana. Založba Buča. 2018. 228 str., 19 EUR.

To je Vikijeva šestnajsta knjiga, v katero je z veliko zajemalko naložil zgodbe iz svoje polne malhe gorskih pustolovščin. Bralca popelje na dolgo pot preko sedmih celin, ki je trajala dobro desetletje, v resnici pa še precej dlje, saj je bil pri svojem projektu temeljit bolj, kot je bilo potrebno. V knjigi zajame tudi Mont Blanc iz let, ko na idejo o projektu še niti pomislil ni, konča pa jo na plavajočem arktičnem ledu, ki le par metrov nad morsk gladino ne predstavlja nikakršnega gorskega vrha, zato pa najsevernejšo točko planeta, na katerem je uspel doseči najvišje vrhove celin.

Pripoved začne na domačem dvorišču, z otroškimi spomini na Šmarno goro, na veselje in prve solze, ki jim je botrovala neizkušena razposajenost. Počasi se hoja na goro, na katero je, kot pravi, čustveno navezan, spremeni v plezanje v skalnih stolpih Turnca. Tu srečamo precejšen del generacije alpinistov, ki je dobro desetletje pozneje ponesla slavo slovenskega alpinizma v svet.

Ideja priplezati na vse najvišje vrhove se je Vikiju porodila med vzponom na Kilimandžaro. To je sicer že star izziv alpinističnih pustolovcev, ki je vzklikl v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in je tudi pri nas izzval marsikatero polemiko o smislu

nabiranja vrhov med vrhunskimi alpinisti. A temu se pač ni mogoče izogniti. Olimpijski moto *citius, altius, fortius* (lat.: hitreje, višje, močneje) vsak športnik razume po svoje in se najde tam, kjer presodi, da bo njegov uspeh največji. In temu prilagodi svoje prihodnje izzive.

Ta velika pustolovščina je bila po delih opisana že v avtorjevih prejšnjih knjigah ali podlistkih, vendar ji to nikakor ne odvzame duše. Prav nasprotno, zgodbe, ki smo jih brali pred dvajsetimi ali tridesetimi leti, so nadgrajene prav zaradi tega, ker so tičale nekje zadaj v spominu, sedaj pa zaživijo in nas popeljejo na zelo raznovrstne kraje, kakor so raznovrstni tudi vsi opisani vrhovi in ljudje, ki jih je na svoji poti srečeval. Dodaten čar daje zgodbam časovni preskok, saj se je ponekod medtem vse obrnilo na glavo. Spremenile so se državne ureditve, svet je postal skoraj manjši od domačega travnika in marsikatera gora je postala plačana avantura, ki jo je pripovedovalec še uspel doživeti na prvinski način.

Vikiju se pozna dolgoletna pisateljska rutina, ki zgodbe naredi tekoče berljive, zato mu ni težko slediti nikamor. Bodisi je to v nekem trenutku dramatični Everest, ko z izpraznjeno jeklenko zaplava pod gladino strahu, nekoč značilno za večino alpinistov, ki so se znašli na takšni višini brez dodatnega kisika. Po drugi strani pa je lahko tudi drugače, saj vse najvišje gore celin niso nedostopne rekreativnim gornikom. Zato se bo marsikdo med bralci, ki je tudi sam kdaj stal na enem, dveh ali celo več najvišjih vrhov celin – čeprav morda ne po tako težki smeri kot Viki – z veseljem spomnil lastnih občutkov, ki so nekoč krasili njegovo pustolovščino. Viki Grošelj je danes upokojenec in med ljudmi še vedno prepoznan kot človek, ki se ni nikoli ustavil na svoji poti. Vrhovi in stene se nižajo, a pot ostane in pustolovščine na poteh po Himalaji se še vedno nizajo. Nekoliko drugačne so, a zato nič manj zanimive. To je pač v njem in s tem se je sprjaznil sam kakor tudi tisti, ki so ga spraševali, zakaj mora riniti tja, kamor je namenjen.

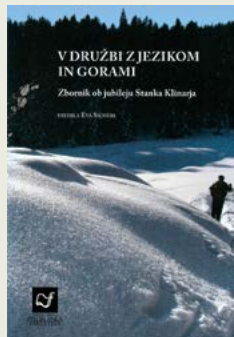
In čemu človek, četudi upokojen, ne bi rinil tja, kamor ga žene veselje?

Ko sem ga med pogovorom vprašal, če je zaradi mnogih predavanj in predstavitev postal klasični upokojenec, ki vedno toži, da nima časa, je zanikal. "Ker to enostavno ni res. Prej sem imel službo, ki mi je vzela osem ur časa dnevno, zdaj je to čas, ki je moj. Seveda je od posameznika odvisno, ali s tem časom razpolaga tako, kot sam hoče, ali tako, da predvsem ustreže drugim. Včasih je pač treba poslušati samega sebe." Le kdo mu ne bi dal prav?

Knjigo je avtor posvetil staršem in bratu Silvu, ki je v mladih letih tragično umrl med alpinističnim vzponom. Namen te izdaje s precej visoko naklado za slovenske razmere je tudi človekoljuben. Ko se je leta 2015 Viki med *trekingom* znašel sredi uničujočega potresa v Nepalju – cilju mnogih njegovih poti, se je odločil pomagati po svojih močeh. Zato gre polovica vsega zaslužka od knjige *Najvišji vrhovi celin* v ta namen.

Dušan Škodič

V družbi z jezikom in gorami: Zbornik ob jubileju Stanka Klinarja. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana, 2018. 209 str., 19,90 EUR.

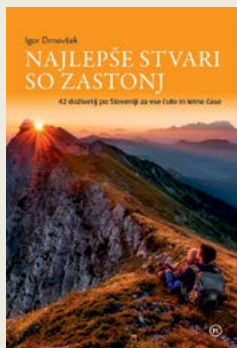

Ob 85-letnici Stanka Klinarja je Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani izdala jubilejni zbornik, ki lepo predstavi slovenskega germanista, jezikoslovca, prevajalca, alpinista in turnega smučarja, planincem dobro znane in cenjenega planinskega publicista. Kdo ne pozna njegovih vodnikov, polnih citatov in malih planinskih razodetij, s katerimi je zabelil suhoparnost rutiniranih opisov poti, kakršnim rado zapade del avtorjev vodnikov? Nekdanji študentje, sodelavci, dolgoletni prijatelji ali sopotniki na planinskih poteh so mu v

zborniku namenili trinajst tematsko zelo raznolikih prispevkov, odmevov na marsikatero temo, s katero se je Stanko kdaj ukvarjal poklicno in iz ljubezni, tako kot je zapisano v naslovu – z jezikom in gorami. Spoštovanje, ki ga kljub letom v pokoju še danes uživa med ljudmi, ki ga poznajo, pač ni nekaj, kar bi lahko prišlo samo od sebe. To lahko doseže le človek z izjemnim občutkom in ljubeznijo do slovenske besede, domoljub in sogovornik, opremljen tudi s presenetljivo odrezavim humorjem. Zbornik je dopolnjen z impozantno bibliografijo njegovih del, vsem dobrim željam jubilarantu se pridružuje tudi *Planinski vestnik*, v katerem Stanko Klinar kot avtor prispevkov sodeluje že vse od leta 1955. Zbornik je uredila Eva Siherl.

Dušan Škodič

Igor Drnovšek: Najlepše stvari so zastoj. 42 doživetij po Sloveniji za vse čute in letne čase. Mladinska knjiga, Ljubljana, 2018. 199 strani, 24,99 EUR.

Sredi jeseni smo se razveselili novega vodnika po naši deželi, ki nas vabi na čutne izlete v vseh letnih časih. Marsikdo se ob tem vpraša, ali sploh še potrebujemo tovrstne vodnike, ko je na sončni strani Alp že (skoraj) vse znano, opisano, prehojeno in ne nazadnje tudi obljudeno. Naš odgovor je vsekakor pritrdilen – na vsak način jih potrebujemo! Ne le zaradi včasih zaželenega domoljubja, ki naj bi se kazal v dejanjih, ne pa v besedičenju, ampak zato, ker bi moralo biti tudi spoznavanje domačih krajev in ljudi nikoli končana zgodba.

Tega se dobro zaveda tudi avtor vodnika doživetij, po stroki geograf, sicer poklicni umetnik pri Slovenski filharmoniji. Da imamo v knjigi opravka z geografijo, kažejo že osnovna

poglavja knjige, saj so doživetja razvrščena po petih slovenskih pokrajinah, geografskih makroregijah. Večina je povezanih s planinskimi podvigi v naših gričevjih, hribovjih in visokogorjih. Že naslov namiguje na minimalen denarni vložek ter na spoznanje, da za lepa doživetja potrebujemo prosti čas.

Začnemo lahko z bivačiranjem na Grintovcu in nadaljujemo z gradnjo igluj. Vsako od doživetij ima zaporedno številko, oznako ene od petih pokrajin in moto, citat tujih filozofov, slovenskih literatov ali none Ivanke. Za prvim odstavkom, v katerem nam avtor odstira svoj pogled na vsako od doživetij, je osnovni opis zanimivosti, dodani so dostop, zahtevnost izleta, trajanje, višinska razlika in najprimerjši letni čas za obisk. Na koncu je pregledna skica, nekakšen osiromašen zemljevid, na katerem je ravno prav vsebine, le tisto, kar je treba vedeti o doživetju. Pri vsakem izletu je QR-koda cilja s koordinatami in dodatna literatura. Pri slednji gre za novejše in aktualne objave knjig in člankov. Med popotovanjem bomo spoznavali različne objekte naše naravne in kulturne dediščine.

Če se osredotočimo le na tiste cilje, do katerih moramo priti bolj po dolgem kot počez, nas po alpskih pokrajinah avtor popelje okrog, na vrh in skozi Begunjsčico vse do razglednega bivaka na Prehodavcih, v dolino Tolminke in Javorco, na prvaka KamniškoSavinjskih Alp, do zaledenelega Krnskega jezera, na mineralno vodo pod Olševo, bosih nog na planino Pungrat, h kozorogom pod Bovški Gamsovec, pod Peco (in ne v koprive), do slapa Brinta, na zasneženo Veliko planino in na botaniziranje na Velem polju. V predalpskih regijah s kanujem skozi Ljubljano po reki sedmih imen, do plavanja pod Napoleonovim mostom v Nadiži, v vulkansko dolino Peračice, do Plečnikove Podpeči, po plezalni poti na Šmarno goro, na krpljanje na Pohorje in na mizo na Ravnah pri Žireh, na K(k)olovrat(enje) nad Srednjo Soško dolino in tudi na ravnino – smučarski tek po Sorškem polju. Dinarskokraška doživetja lahko začnemo s potepom po dnu Cerkniškega jezera, arheološkim Cvingerjem (Žužemberk), z mesojedim potepom

po Črnovrški planoti in nadaljujemo na jerebikove Gorjance, k izviru in kasneje k stopničasti Krki. Prav tako lahko pričnemo nad zgornjim tokom Kolpe, v "hladilnici" Paradana, v "koralastem" Trnovskem gozdu in Vrh-trebnjem, ki ga prečka 15. poldnevnik. Blizu morja nas vabi na Rdeči kras z veliko začetnico, na zimsko plavanje pod strunjanski klif in po železniški progi brez vlakov iz Kozine skozi Glinščico v Trst. Tudi večina obpanonskih doživetij je na vzpetinah, začeni z Bizeljskim (tudi s podzemnimi repnicami), pa na čemažasto Pohorje, med valove jeruzalemskih vinogradov, v toplice v Klevevžu, na Sotinski breg (najnižji kopenski Triglav). Končali bomo v planetarnih Strehovcih pri Lendavi in okusili podzemlje v dolini Ščavnice. Najzanimivejše in najcenejše je gotovo zadnje doživetje – spremljanje potovanja oblakov iz viseče mreže, z ležalnika, gugalnika in podobnih naprav. Zakaj so najlepša doživetja ravno na vrhovih, nam razkriva avtor navedka, angleški pisatelj Arnold Bennet (1867–1931): "Z vrha je lažje sestopiti, kot se nanj povzpeti, ampak razgled nas čaka vedno na vrhu." Če povzamemo – tudi skozi lastna doživetja se potrjuje Zaplotnikova mantra, da je pot morda celo pomembnejša od cilja.

Miha Pavšek

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Mednarodni dan gora (11. december) nas vsako leto še posebej opomni na pomen gora, ki ne prinašajo dobrobiti samo posamezniku, ko nam v paleti čudes narave lahko vsakodnevno lepšajo življenje, ampak je njihov pomen globlji. Gore nam dajejo številne možnosti, da se v različnih aktivnostih, ki jih izvajamo v gorskem svetu, približamo naravi, jo izvirno in pristno doživimo in se tudi soočimo z njeno močjo. Gore so pomembne na področju varovanja voda, na področju prehrane, turizma, biotske raznovrstnosti, avtohtonih prebivalcev, mladih in njihovega širšega razvoja ter

igrajo pomembno vlogo pri tveganju naravnih katastrof.

PZS je sedanje in bodoče člane povabila k včlanitvi v planinsko organizacijo, in sicer v eno izmed 285 društev, članov PZS, saj stalnim članom konec januarja prenehajo zavarovanja in ugodnosti iz članstva za leto 2018. Planinska članarina za leto 2019 ne prinaša večjih novosti, uveden pa je dodatni evro za namen izgradnje nove kočice na Korošici, ki ga prispevamo vsi, razen predšolski in osnovnošolski otroci (P + O članarina). Dodatno so določene še omejitve uveljavljanja zavarovanja za člane iz tujine. Našteto ne posega h kakovosti pravic, ugodnosti in zavarovanj članov PZS. Člani planinske organizacije smo v letu 2019 pri zavarovalnici Adriatic Slovenica nezgodno zavarovani, zavarovani za stroške reševanja v tujini z asistenco in zdravstveno asistenco ter za zasebno odgovornost. Zavarovalno kritje pa je seveda odvisno od kategorije članstva. Članstvo v planinskem društvu, članu PZS, prinaša tudi ostale številne ugodnosti: popust pri prenočevanju v slovenskih planinskih kočah in v okoli 1200 kočah v Evropi in Kanadi, popust pri nakupu izdaj Planinske založbe PZS, pri naročnini na Planinski vestnik, nakupu opreme in storitev pogodbenih partnerjev PZS, pri vstopnini v Slovenski planinski muzej in Narodni park Pa-klenica.

PZS je planince ob koncu leta 2018 spodbujala k namenitvi dela dohodnine našim goram oziroma planinskim društvom in/ali PZS. Društva pa je pozvala k oddaji predlogov tem za obravnavo na Skupščini PZS 2019, ki bo potekala 13. aprila v Mariboru.

Trinajsti kongres športa za vse je v ospredje postavil rekreativne športne dejavnosti invalidov, posebno pozornost pa so namenili tudi modelom vključevanja invalidov v okviru Specialne olimpijade ter projektom PZS, ki je kot sicer neinvalidska organizacija vse bolj vpeta tudi v področje delovanja invalidnih oseb v športu.

Mladinska komisija je posredovala razpis za mednarodni mladinski lednoplezalni tabor v Franciji, ki bo potekal med 24. februarjem in 2. marcem 2019 pod okriljem *Youth Commission UIAA*.

Vodniška komisija je ob spremembah podaljševanja licence objavila navodila za registracijo vodnikov PZS v letu 2019.

Gospodarska komisija. PD Sovodenj je objavilo razpis za oskrbnika Planinske kočice na Ermanovcu. Številne planinske kočice so ob koncu minulega leta povabile na silvestrovanje, nekatere so ponudile silvestrsko večerjo ob živi glasbi, nekatere pa celoten paket z nočitvijo.

Komisija za planinske poti v letu 2019 razpisuje dva tečaja za markaciste A, en tečaj za markacista B ter pet obnovitvenih usposabljanj. PD Logatec je planince obvestilo, da je pot med Hotedrščico in domačijo Grižar (Lome) zaprta zaradi podrtega drevja.

Komisija za varstvo gorske narave. Z namenom, da bi ljudi še dodatno opozorili, kako uporaba pirotehniške ogroža varnost človeka, moti živali in onesnažuje okolje, je Triglavski narodni park pred božično-novoletnimi prazniki pripravil ozaveščevalno akcijo Pirotehnik v Triglavskem narodnem parku – NE!

Komisija za alpinizem. Zaključno akcijo je slovenska mladinska alpinistična reprezentanca (SMAR) izvedla med 16. in 18. novembrom 2018 v Istri. Člana alpinistične odprave Jiazi Feng 2018 Marko Prezelj (vodja) in Urban Novak (oba AO PD Kamnik) sta poročala v obsežnejšem poročilu, v katerem sta izpostavila predvsem spoznavanje novega območja, ki ima velik alpinistični potencial in kamor se bosta v prihodnje še vračala.

Komisija za športno plezanje (KŠP). V Kranju so na 13. plezalnih dnevih Kranja med 23. in 25. novembrom okronali nove državne prvake v balvanskem plezanju. Tekma v Celju v začetku decembra pa je prinesla še državne prvake 2018 v težavnosti in hitrosti.

Moskva je med 28. novembrom in 3. decembrom gostila vojaško svetovno prvenstvo v športnem plezanju, kjer so slovenske barve odlično zastopali Mina Markovič, Katja Kadić in Domen Škofic. Na tekmi v težavnosti sta se Mina in Domen ozaljšala z zlato medaljo, Katja pa s srebrom; slednja si je srebrno kolajno pripeljala tudi na tekmi v balvanih.

KŠP je razpisala izpite za pridobitev

naziva športni plezalec 1, ki bodo potekali drugi konec tedna v januarju v Kranju.

Paraplezalka Tanja Glušič je bila na slavnostni prireditvi Invalid športnik leta 2018 imenovana za najboljši športnico 2018 med invalidi.

Na 51. prireditvi Najboljši športnik leta 2018 je Društvo športnih novinarjev Slovenije 19. decembra v Cankarjevem domu v ženski kategoriji razglasilo športno plezalko Janjo Garnbret za športnico leta 2018. Garnbretova je tako prvič v zgodovini podeljevanja te nagrade poskrbela za zmagošlavje športnega plezanja.

Komisija za gorske športe. 24. novembra je v švicarskem Bernu potekala prva tekma evropskega pokala v tekmovalnem lednem plezanju, ki sta se ga udeležila tudi Jaka Hrast (AO PD Domžale), zasedel je 8. mesto, in Edvin Nepužlan (AO PD Železničar) z uvrstitvijo na 22. mesto.

PD Domžale in Komisija za gorske športe PZS sta pod okriljem Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) in pokroviteljstvom Občine Domžale 1. decembra na lednoplezalni steni na garažni hiši v Domžalah organizirala drugo tekmo evropskega pokala (EP) v lednem plezanju v disciplini težavnost. Švica je odnesla kar pet medalj od šestih – v ženski konkurenci je zmagala Sina Goetz, druga je bila Vivien Labarile, tretja Francozinja Marion Thomas; v moški konkurenci je zmagal Nikolay Primerov, srebro si je pripeljal Lukas Goetz, tretji pa je bil Alexander Weren. Pred domačim občinstvom je nastopilo tudi devet Slovencev, najuspešnejša je bila četrtovrščena Maja Šuštar (AO PD Domžale), tudi skupna zmagovalka 6. slovensko-hrvaško-srbskega (SHS) pokala v lednem plezanju, Katja Brunec (AO PD Kranj) je osvojila šesto mesto, Slovenija pa je slavila v pokalu narodov SHS pokala. Na preventivnem področju je PZS poročala s posveta Gore in varnost, kjer je bil poudarek na varnejšem gibanju v gorah pozimi, podnebnih spremembah in vplivu le-teh na gore in gorniško dejavnost, pa na strelah, oživiljanju, primerih nesreč ob strelah in snežnih plazovih ter na statistiki nesreč v gorah v letu 2018.

V sodelovanju s podjetjem Iglu šport

je PZS za člane ter društva in klube, člane PZS, pripravila možnost skupinskega nakupa plazovnega trojčka in/ali plazovne žolne.

Na mednarodni dan gora, 11. decembra, so na Krvavcu na novinarski konferenci, ki so jo pripravili skupaj z Gorskim reševalno zvezo Slovenije (GRZS), sodeloval pa je tudi predstavnik Triglavskega narodnega parka, opozorili na primerno opremo in potrebno znanje za varnejše obiskovanje gora pozimi v snežnih razmerah.

Komisija za reševanje iz plazov GRZS organizira tradicionalne Dneve varstva pred snežnimi plazovi, ki bodo potekali 19. in 20. januarja v Vadbenem centru Slovenske vojske na Pokljuki.

PZS je tudi letos objavila seznam vseh krajev in planinskih društev, ki so sodelovali v akciji *Brati gore*, s čimer se je planinska organizacija že četrto leto pridružila pobudi Alpske konvencije ob svetovnem dnevu gora, 11. decembra. Dogodki so med drugim potekali na Bledu, v Mojstrani, Nazarjah, Kamniku, Ljubljani, Sevnici, Šentjurju, Šmarju pri Jelšah, Tolminu, Idriji, Kranju, Postojni, Kočevju, Trenti in Brežicah. V Idriji so pod okriljem festivala *Brati gore* mednarodni dan gora počastili s tremi dogodki: 12. decembra so gostili avtorja vodnika *Alpe brez meja* Ireno Mušič Habjan in Vladimirja Habjana, članico uredništva in odgovornega urednika *Planinskega vestnika*, uro prej je zgodbe z mladimi delila Kristina Menih ob *Pravljicariji pod Triglavom*, dan kasneje pa je Mladinski odsek PD Idrija predstavil še 17. številko glasila *Naše poti*.

Članica uredništva *Planinskega vestnika* Marta Krejan Čokl je 7. decembra sodelovala v Slovenskem planinskem muzeju na pogovornem večeru ob akciji *Brati gore* po podelitvi nagrad najboljšim fotografom, izbranim v okviru natečaja #LjubimGore.

Zdenka Mihelič

Občina Luče v družini Gorniških vasi

V Slovenji je bila kot druga (poleg Občine Jezersko) v mrežo Gorniških vasi sprejeta Občina Luče. Vstop Luče je bil potrjen novembra 2018 na zasedanju mednarodnega odbora Gorniških vasi v avstrijskem Salzburgu.

Gorniške vasi z motom "manj, a zato bolje" tako na poseben način izpolnjujejo cilje Alpske konvencije, ki stremlje k trajnostnemu razvoju v celotnem alpskem prostoru. Občina Luče se je na vstop pripravljala dalj časa, z vstopom v družino Gorniških vasi pa so se končale dvoletne aktivnosti, v katerih so sodelovali vodstvo občine in predstavniki turističnega gospodarstva, ki so preverili usmeritev občine na področju trajnostnega razvoja turizma. Končno odločitev glede vstopa v to mrežo so sprejeli krajanje na zboru krajanov, kjer so soglasno potrdili, da so usmeritve in cilji, ki jih uresničuje projekt Gorniške vasi, identični ciljem razvojne strategije občine.

Planinska zveza Slovenije (PZS) z vstopom občine Luče med Gorniške vasi kot nacionalna koordinatorica projekta uresničuje zavezo k aktivni udeležbi uresničevanja protokolov Alpske konvencije v Sloveniji. PZS, kakor so zapisali v sporočilu za medije, še vedno upa, da bodo ta prizadevanja in usmeritve deležne primerne podpore s strani pristojnih ministrstev, tako kot je to običajna praksa v ostalih alpskih državah. Trenutno je v to družino krajev, ki svoj turizem razvijajo na temeljih gorniške tradicije, predvsem pa osnovnih gorniških dejavnosti, brez velike turistične infrastrukture, a s trajnostnim pristopom, vključenih že skoraj trideset krajev v Avstriji, na Bavarskem, Južnem Tirolskem, v Italiji in Sloveniji.

Po sporočilu za medije povzela Zdenka Mihelič.

Projektu Gluhi strežejo nagrada HORUS

Slovenska nagrada za družbeno odgovornost Horus je del nacionalne

Člani Odbora Planinstvo za invalide/OPP – prejemniki nagrade Horus Arhiv Odbora Planinstvo za invalide/OPP

strategije osveščanja za več družbene odgovornosti, ki jo na ta način izvajajo številna strokovno-interesna združenja v sodelovanju z Inštitutom za razvoj družbene odgovornosti (IRDO) in Slovenskim društvom za odnose z javnostmi (PRSS). Člani ocenjevalne komisije nagrade Horus 2018 so bili razdeljeni v več podskupin in v dva kroga ocenjevanja, nagrade pa so podelili 13. decembra v Mariboru. V kategoriji velikih neprofitnih organizacij je nagrado prejela Planinska zveza Slovenije oz. njen Odbor Planinstvo za invalide/OPP za odmevni in odlično izpeljani letošnji projekt Gluhi strežejo v planinskih kočah. V obrazložitvi je ocenjevalna komisija zapisala: "Projekt Gluhi strežejo v planinskih kočah zaznamujeta inovativnost in socialni čut. Projekt orje ledino in predstavlja edinstven način samozavestnega vključevanja deprivilegiranih skupin (gluhi in naglušni) v aktivno družbeno in poklicno življenje. Je izjemna pobuda, ki je že na prvi pogled izvedena z najvišjo mero profesionalnosti in hkrati srčnosti. Zato pohvala za zanimivo idejo ter iskrene čestitke za projekt, pogum in odlično izpeljane aktivnosti!" OPP stremlje k vzpodbudnemu ustvarjanju okolja za invalide in osebe na invalidskih vozičkih z inkluzijsko komponento, ki invalidom omogoča okusiti planinstvo kot način življenja. Nagrade Horus so letos podeljevali že desetič, tokrat pod častnim pokroviteljstvom predsednika Vlade RS Marjana Šarca, ki je poudaril pomen sodelovanja.

Zdenka Mihelič

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Ledni slapovi, pohodniške poti, soteskanje

INTERJUJ

Franci Beguš, Guido Španring

Z NAMI NA POT

Spodnja Savinjska dolina

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

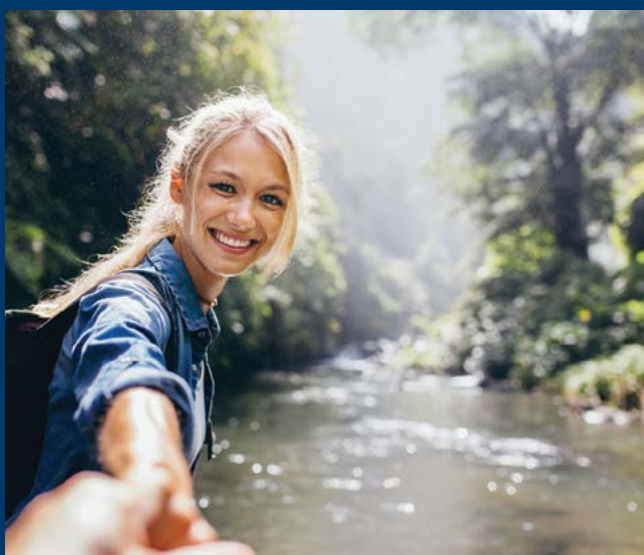
www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

Alpe-Adria

30. sejem za zeleni in aktivni turizem

30. januar — 2. februar 2019
Gospodarsko razstavišče

